

HARALAMB ZINCĂ

DISPĂRUT FĂRĂ URMĂ

COLECȚIA SFINX

HARALAMB ZINCĂ

DISPĂRUT FĂRĂ URMĂ

EDITURA MILITARĂ — 1973

Ilustrația copertei
N. NOBILESCU

I. Enigmă sau... ?

Totul, dragi cititori, a pornit de la o scrisoare pe care am primit-o cu trei ani în urmă de la un necunoscut. O reproduc întocmai, bineînțeles cu aprobarea expeditorului.

15 august 1964

STIMATE TOVARĂȘE ZINCA,

S-ar putea ca această scrisoare să vă mire, ba mai mult, să vă intrige. Din capul locului, îmi cer iertare. Înțeleg perfect situația în care mă pun și în care vă pun, dar vă asigur că, înainte de a vă scrie, am meditat îndelung dacă să îndrăznesc sau nu. Precum se vede, am îndrăznit.

Mai întîi, cîteva rînduri despre mine: mă cheamă Sorin Tudoran, am 25 de ani și, nu de mult, am absolvit Facultatea de medicină de la Cluj. Am fost repartizat în comuna C..., lîngă Năsăud, unde m-am adaptat destul de repede, iar acum am planuri de viitor. Intenționez să mă căsătoresc, să-mi întemeiez un cămin. Mi-am adus aici și mama, să fim împreună. Pe tatăl meu nu l-am cunoscut decît din fotografii. A murit în septembrie 1944, pe front. A fost, din cîte am aflat, pilot de vînătoare pe un „IAR-81". În primele zile ale lui octombrie 1944, mama a primit o înștiințare. Formula, nu mă îndoiesc, vă este cunoscută: „Locotenentul Puiu Tudoran a fost dat

dispărut fără urmă". Aveam doi sau trei ani cînd am descoperit-o pe mama plîngînd în fața unor fotografii. Așa cum se întîmplă de obicei cu copiii, am început și eu să plîng. Mult mai tîrziu am înțeles lacrimile și durerea mamei. Zi și noapte o chinuiau blestematele acelea de cuvinte: „...dispărut fără urmă". Voia, de fapt, să-i afle mormîntul, să aibă unde să pună o floare sau să plîngă, dar formula lapidară „dispărut fără urmă" lăsa să se înțeleagă de la sine că, în asemenea împrejurări, cel în cauză nu avusese parte de un mormînt.

Cu timpul, așa cum era și firesc, durerea mamei a devenit și a mea. Numai că, în ceea ce mă privește, durerea s-a transformat în curiozitate... într-una arzătoare, devenind cu timpul obsesie. Nu, nu, să nu credeți că exagerez. Da, într-o obsesie. Pentru că doresc și astăzi, după atîția ani de la primirea înștiințării, să aflu ce se ascunde dincolo de clasica formulă, să știu ce s-a petrecut în realitate cu tatăl meu. Ce înseamnă „dispărut fără urmă"? Dacă a murit, vreau să știu cum a murit. Mama mi-a povestit în nenumărate rînduri că a fost un bărbat curajos. Despre morți și dispăruți — numai bine. Însă de felul meu sînt un om lucid, de aceea accept ideea că pînă și bărbații cei mai curajoși pot trăi o clipă de lașitate, unică, dar fatală. Oricare ar fi adevărul, am vrut și vreau să aflu cum a murit tatăl meu, cum a ajuns să fie „dat dispărut fără urmă". Adevărul, sînt sigur, m-ar liniști. Oare în anii războiului a fi dispărut fără urmă însemna a nu avea parte de un mormînt? Nu vă ascund că, chinuit de atîtea întrebări, am întreprins, fără știrea mamei, unele investigații care n-au fost încununate de succes.

Sînt convins, tovarășe Zincă, că ați sesizat rostul scrisorii și ce anume m-a împins să vă scriu. Am citit cărțile dumneavoastră — și cele de aventuri, și cele pe teme militare. Ca să fiu sincer pînă la capăt, aș avea, pe marginea lor, multe observații de formulat — pozitive și mai puțin pozitive. N-aș putea acum să vă explic cum și de ce am ajuns să vă consider drept omul care m-ar putea ajuta să dezleg enigma dispariției tatălui meu, să mă eliberez de povara acestei obsesii. Mai presus însă de orice, aș vrea să-i redau mamei, la bătrînețe, liniștea binemeritată. Desigur, dacă ar fi cazul. După moartea tatii nu s-a mai recăsătorit, deși nimeni n-ar fi îndrăznit s-o judece dacă ar fi făcut-o.

Mă adresez dumneavoastră nu ca unui detectiv, ci ca unui scriitor pe care îl știu că se pasionează după întîmplările învăluite în mister ale ultimului război mondial. Aș fi nespus de fericit să aflu că scrisoarea mea a fost bine primită.

Iată acum cîteva date despre tatăl meu: Puiu Tudoran, fiul lui Gheorghe și al Ioanei, născut în Ploiești, la 3 august 1919. A făcut parte din rîndurile Corpului 3 Aerian cu gradul de locotenent. A fost dat dispărut fără urmă la 25 septembrie 1944, în luptele din Transilvania, iar înștiințarea primită din partea unității este datată 10 octombrie 1944. (Anexez o copie).

Vă mulțumesc pentru că ați avut bunăvoința să-mi ascultați păsul, iar dacă scrisoarea mea a găsit în sufletul dumneavoastră un cît de mic ecou, vă rog să-mi răspundeți.

Cu deosebită stimă,

Sorin Tudoran

Vă spun drept, scrisoarea lui Tudoran m-a tulburat, nu prin apelul ce mi-l adresa, ci prin cu totul altceva: era pentru întîia oară cînd întîlneam un ins care dorea cu ardoare să afle deznodămîntul părintelui său, chiar dacă acest deznodămînt i-ar fi întunecat imaginea ce și-o făurise de-a lungul anilor despre el. Să recunoaștem — prețul era destul de mare. Zic m-a tulburat, ceea ce nu înseamnă că m-a și convins să-mi abandonez lucrul pentru a mă apuca imediat de niște investigații de-a dreptul polițienești. Ba o vreme, am fost și amărît. „Iată, mi-am zis, scriu literatură polițistă, iar cititorii cred totuși despre mine că în timpul liber sînt și detectiv particular". În consecință, i-am trimis lui Sorin Tudoran un răspuns amabil, îmbărbătîndu-l și mulțumindu-i pentru încrederea ce mi-o arătase, fără însă a mă obliga într-un fel sau altul față de propunerea făcută. După cîteva zile, am primit din partea lui o nouă epistolă; la rîndu-i îmi mulțumea pentru că nu-i ignorasem suferința, ca în încheiere să-mi declare textual: *„Sînt convins că într-o bună zi veți găsi timpul necesar pentru a vă ocupa de enigma dispariției fără urmă a pilotului de vînătoare Puiu Tudoran"*.

M-a cam iritat siguranța tînărului medic din C... Am pus scrisoarea de o parte și mi-am văzut mai departe de cartea

la care lucram. S-a petrecut însă cu mine un fenomen destul de curios. M-am pomenit, nici eu nu știu cum, gîndindu-mă din ce în ce mai intens la destinul aviatorului Puiu Tudoran. De parcă ar fi fost vrăjite, cuvintele „...dispărut fără urmă“ începuseră să-mi umble și mie prin minte, strecurîndu-mi în toată ființa o neliniște de care, vă jur, nu aveam nevoie. Umblam mereu cu scrisorile doctorului Sorin Tudoran la mine. Le știam de acum pe de rost. Tot mai des mă pomeneam întrebîndu-mă : „Chiar să fie vorba de o enigmă ?“ Și tot eu îmi răspundeam : „Ce-i aia dispărut fără urmă ! ? În timpul războiului, pe front, formula era curentă. Cîți ostași n-au avut parte de un asemenea deznodămînt ! Ce altceva sînt gropile comune, dacă nu o explicație concretă la formula abstractă „dispărut fără urmă“ ? Călca bietul ostaș pe o mină și se alegea praf și pulbere din dînsul. De unde să-l mai aduni ca să-i clădești un mormînt ? Ce să i se comunice familiei ? Sau ia foc avionul, iar pilotul se mistuie în flăcări, prefăcîndu-se într-un pumn de cenușă. De ce, în cazul aviatorului Puiu Tudoran, formula trebuia să însemne mai mult decît în cazul altor soldați și ofițeri ? Adică, n-a mai rămas nimic din el, din avion. Fără îndoială, că prin zbaterile mele lăuntrice urmăream să-mi stăvilesc curiozitatea pe care scrisorile lui Sorin Tudoran o aprinsese în sufletul meu. Pe măsură însă ce încercam să scap de obsesia scrisorilor sale servindu-mi tot felul de argumente luate din arsenalul experienței mele de război, constatam că eforturile erau zadarnice, presimțeam că peste puțin timp voi ceda curiozității, tainicelor presiuni exercitate de formula „dispărut fără urmă“. De aceea devenisem nervos, iar cartea în lucru mă nemulțumea. Obsesia mă prinsese bine în ghearele ei și, în ciuda zbaterilor mele, nu izbuteam în nici un chip să mă smulg. În cele din urmă, s-a întîmplat ceea ce doctorul Tudoran prevăzuse. M-am dat bătut, mi-am abandonat manuscrisul noului meu roman și m-am grăbit să-i comunic lui Tudoran hotărîrea luată, cerîndu-i să-mi trimită urgent o fotografie a tatălui, documentele ce le deținea, tot ce credea că ar putea să-mi fie de folos. Mă simțeam într-adevăr ca un detectiv particular pus pe fapte mari.

II. O scrisoare — un prim indiciu

Sorin Tudoran mi-a răspuns mult mai repede decît mi-ar închipuit ; într-un stil sobru, îmi mulțumea pentru decizi luată și-mi făgăduia să răspundă fulger la toate chemăril mele. *Din păcate, sînt sărac în documente,* îmi scria fiul avia torului, dezamăgindu-mă. *Însă cotrobăind prin lucruril mamei, am găsit o scrisoare datînd din toamna anului 1945. M se pare că ea ar putea constitui un indiciu... un capăt al firulu dacă mă pot exprima astfel. O s-o citiți și cred că-mi veți d dreptate... După toate probabilitățile, tatăl meu trebuie să f avut o fire închisă, dar nu ursuză, ci mai puțin comunicativ Cum altfel aș putea să-mi explic faptul că, în urma stăruitoa relor mele investigații, n-am izbutit să identific decît trei prie teni și camarazi de-ai părintelui meu? (Pe autorul scrisorii n l-am mai pus la socoteală). Iată numele și adresele lor :*

1. Mircea Suciu, București, str. Elena Cuza nr 5, telefon 11.43.25.

2. Petre Langa, Brașov, str. Lungă 45.

3. Eugen Galbă, Roman, str. Ștefan cel Mare 105.

Domiciliul lui Florin Racoviceanu, autorul scrisorii, n-am izbutit să-l stabilesc. Atenție! Adresa indicată pe plic nu corespunde.

Toți sînt locotenenți în rezervă.

Desigur, am extras din răspunsul lui Sorin Tudoran partea referitoare la ancheta ce intenționam s-o întreprind. Mai trebuie să precizez că, la început, nu am prea stăruit asupra

listei cu cei trei prieteni, ci m-am grăbit să iau act de ceea ce necunoscutul meu amic numea... *un capăt al firului.*

Îmi amintesc că, tulburat de noutatea preocupărilor mele, m-am așezat într-un fotoliu și după ce mi-am aprins pipa, m-am apucat să citesc epistola găsită de Tudoran printre lucrurile mamei sale.

STIMATĂ DOAMNĂ,

Rîndurile dumneavoastră m-au mișcat profund. Vă înțeleg durerea, neliniștea, frămîntările. Puiu, deși nu era prea vorbăreț, nu o dată mi-a povestit de fericirea de a vă fi întîlnit. Vă iubea, își adora căminul și încerca, prin pilda sa, să ne convingă și pe noi, celibatarii, să ne căsătorim. Nu, nu greșesc cînd scriu că Puiu a avut un suflet mare, de adevărat aviator de vînătoare. Doamnă, îmi scrieți că la 25 septembrie se va împlini un an de cînd a fost dat dispărut fără urmă și mă întrebați ce știu despre această ultimă zi din viața lui. Sînt dezolat, doamnă, dar nu vă pot răspunde, pentru simplul motiv că, în ultima perioadă, evenimentele ne-au despărțit. Cu totul întîmplător, am aflat și eu de la foștii mei camarazi de escadrilă că Puiu ar fi fost dat dispărut. N-aș vrea să mă înțelegeți greșit. De aceea, o precizare este absolut necesară. Trebuie să știți, doamnă, că m-am despărțit de Puiu în dimineața zilei de 24 august și de atunci nu l-am mai văzut. Pînă atunci, amîndoi am făcut parte din aceeași escadrilă. Am zburat de multe ori împreună, în celulă și în patrulă. Era un as al zborului de vînătoare — măiestria, voința și stăpînirea sa de sine deveniseră proverbiale. Era și un foarte bun camarad ; în bătăliile aeriene, dacă erai la anangbie, nu ezita să-ți sară în ajutor. Îl iubeam și-l prețuiam.

Dacă vă mai amintiți, în perioada aceea, escadrilele Grupului 5 Vînătoare se aflau pe aerodromul de la Mamaia-sat, cu hitleriștii în coastă. În noaptea de 23 spre 24 august, eu și cu Puiu am fost invitați de către niște aviatori germani la un pocher, în baracamentul lor. N-am refuzat invitația. Trebuia într-un fel să ne trecem timpul. Eu jucam prost. În schimb Puiu, fără a fi un pătimaș, juca uluitor. Ne-am așezat în jurul mesei, a început partida. Ni s-a servit și cîte un

coniac. Puiu era în mînă bună. Un aparat de radio fixat pe postul București transmitea muzică patriotică. N-am prea acordat atenție faptului ăsta. Pe urmă, a intervenit vocea crainicului avertizîndu-ne că o să se transmită un comunicat important. M-am uitat la Puiu. El s-a uitat la mine. Ofițerii germani și-au imaginat pe semne că schimbul nostru de priviri ar fi în legătură cu partida de cărți. Nu înțelegeau românește. Apoi, a intervenit știrea că la București s-au petrecut evenimente hotărîtoare, că noul guvern a hotărît să înceteze războiul cu Națiunile Unite și să semneze armistițiul. Eu mă zăpăcisem — jucam prost și pierdeam. Puiu mi-a șoptit că trebuie să fim cu ochii în patru și să alegem momentul cel mai potrivit pentru a ieși și noi din... joc. În continuare însă trebuie să vă spun că partida noastră de cărți a avut o evoluție dramatică. Mai întîi nemții ne-au declarat prizonierii lor, iar ceva mai tîrziu, ostașii noștri au încercuit baracamentele comandamentului german, declarîndu-i prizonieri pe cei ce ne declaraseră pe noi. Toate acestea s-au petrecut în cursul nopții de 23 spre 24 august. Pe Puiu acest surprinzător final de partidă de pocher l-a amuzat teribil. Făcea într-una haz pe seama prizonieratului nostru, apoi pe seama noilor prizonieri. Se înțelege, nu ne-am mai culcat.

În dimineața zilei de 24 august, soțul dumneavoastră a primit ordin să zboare la București și să aducă solda ofițerilor. Urma să zboare cu un „Nardi" — un avion de școală cu două locuri, foarte greu de manevrat. Îmi amintesc foarte bine acest moment, căci Puiu n-a zburat singur ci însoțit. A avut un pasager la bord. Un civil, fratele comandantului de escadrilă. Ținînd seama de evenimentele care aveau loc, comandantul l-a rugat să-l ducă pînă la Pipera, că fratele său va lua de acolo o mașină care să-l ducă pînă la Ploiești, unde locuia. Nu era o treabă regulamentară, dar se mai întîmpla. Deci soțul dumneavoastră a decolat cu direcția București, avînd la bord un civil. Nu l-am văzut cînd s-a desprins de pămînt. Eram în baracă, întins pe pat. Știam că după-amiază trebuie să se întoarcă. Puiu însă nu s-a mai întors în ziua aceea, nici în următoarele. De atunci, nu l-am mai întîlnit. Nu știu ce s-a întîmplat, unde l-au surprins luptele din București. Pe urmă, reorganizarea de după 23 august a aviației ne-a despărțit definitiv. După cîte știu, el a fost repartizat pe front, în cadrul

Grupului 2 Vînătoare, care se găsea pe aerodromul de la Turnişor, lîngă Sibiu.

Vestea că Puiu Tudoran, acest şoim al aviaţiei româneşti, a căzut la datorie m-a îndurerat şi pe mine profund.

Doamnă, îmi dau seama cît vă este de greu şi aş fi fericit să ştiu că rîndurile mele au izbutit cît de cît să vă aline suferinţa.

Cu deosebit respect,

Florin Racoviceanu

10 septembrie 1945

După lectura scrisorii, m-am văzut nevoit sa recunosc că Sorin Tudoran avea dreptate : epistola lui Florin Racoviceanu reprezenta într-adevăr un indiciu, un capăt al firului pe care aş fi putut să-l folosesc. Aşadar. pilotul Puiu Tudoran s-a aflat în noaptea de 23 spre 24 august pe aerodromul de la Mamaia, unde a trecut prin cîteva încercări dramatice, apoi, de dimineaţă, a decolat spre Bucureşti cu un civil la bord, urmînd să ridice din Capitală solda camarazilor săi. Pînă aci, lucrurile mi se păreau clare. Însă Puiu Tudoran nu s-a mai înapoiat la bază. De ce oare ? Ce s-a întîmplat cu el după ce a decolat de pe aerodromul militar de la Mamaia ? Împrejurările de atunci erau pe cît de confuze, pe atît de dramatice. Unde a aterizat ? Pe unul din aerodromurile de la marginea Capitalei sau în altă parte ? Aterizare normală sau forţată ? A apucat să ridice solda camarazilor săi ? Dacă da, de ce nu s-a mai întors la bază ? Întrebările iscate de lectura scrisorii mă aţîţau. Acum, nu ştiu de ce, mă simţeam moralmente obligat să le caut şi un răspuns. Era limpede că doi oameni mă puteau ajuta aşa încît să nu-mi pierd vremea prea mult — Florin Racoviceanu şi acel civil din carlinga avionului. Un civil într-un avion militar în plin război ? Într-un moment de cotitură istorică, cînd întreaga armată română întorsese armele împotriva hitleriştilor ? ! Faptul nu mi se părea deloc de ignorat. Ba dimpotrivă, plin de sensuri. Cei doi mai trăiau oare ?

III. Asaltul cetățuii

Din capul locului, Sorin Tudoran mi-a pus la îndemînă patru documente. Le enumăr la întîmplare și nicidecum în ordinea valorii lor : *o copie după înștiințarea primită din partea Corpului 3 Aerian cum că, în luptele din Transilvania, locotenentul Puiu L. Tudoran a fost dat dispărut fără urmă : scrisoarea adresată de Florin Racoviceanu soției aviatorului dispărut ; o listă cu numele a trei foști prieteni de unitate ai tatălui și o fotografie.*

Le ascundeam, să nu mai dau de ele, dar mereu îmi „ieșeau" în cale. Sau, dintr-o dată, mă pomeneam căutîndu-le. Mai cu seamă fotografia aviatorului mă atrăgea ca un magnet. Ochii săi vii, cutezători mă fixau ca o enigmă strecurîndu-mi în sînge neliniște. Evident, îmi căzuse pe cap o belea și aș fi putut să mă debarasez de ea. Uneori însă ochii aceia, ghicindu-mi parcă zbuciumul, mă fixau sfidători, de sus, ca pe un tip comod, fixat în fotoliu la masa de lucru, și lipsit de curajul acțiunii. Știam că într-o zi fotografia lui Tudoran o să mă scoată din sărite. Așa s-a și întîmplat. În cele din urmă mi-am zis : „Dacă Mircea Suciu, unul din cei trei camarazi ai fostului aviator, tot locuiește în București, de ce nu i-aș da un telefon ? Doar Puiu Tudoran îmi dăduse numărul său. De ce nu mi-aș începe investigațiile cu Suciu ? S-ar putea să-mi fie de folos. Sau cine știe : poate ar accepta să mă secondeze sau să-mi fie consilier ?" Cred că în clipa aceea, pe chipul meu trebuie să fi apărut un surîs larg, de om fericit. Am tras de

cîteva ori din pipă și, mîndru de idee, m-am îndreptat afera spre telefon. Am format numărul. Mi-a răspuns o femeie.

— Casa Suciu ? am întrebat.

— Da.

— Vă rog, cu tovarășul Suciu... Pe fir s-a lăsat dintr-o dată o tăcere inexplicabilă, de parcă o mînă nevăzută ar fi tăiat, pe neașteptate, cablul. Am crezut că-i o simplă părere. Alo, am insistat eu, vă rog cu tovarășul Suciu.

În sfîrșit, mi s-a răspuns :

— Îmi pare rău, domnule... Interlocutoarea mi s-a părut gata să izbucnească în plîns... nu vi-l pot da... Soțul meu a murit acum o săptămînă... cancer.

Am simțit cum mi se urcă un nod în gît și, zăpăcit, de parcă m-ar fi pocnit cineva în moalele capului, am mormăit ceva ce voia să însemne scuze, condoleanțe și am lăsat să cadă receptorul în furcă. Din pricina acelui cancer rostit cu duritate, m-a cuprins un sentiment apăsător, deprimant. „Am călcat cu stîngul", mi-am zis și am început din nou să mă ocărăsc. „Ce-mi veni să mă bag în dezlegarea unor enigme care nici măcar enigme nu sînt ?... Ce sînt eu, detectiv ? Un polițist ieșit la pensie ? Mă leg așa, tam-nesam, la cap fără să mă doară... Ei drăcia dracului !... Ia să las totul baltă și să mă înapoiez la manuscrisele mele. Că, slavă domnului, treabă am destulă !" Însă în clipa următoare, de parcă ar fi fost un făcut, am dat iarăși peste documentele trimise de Sorin Tudoran și inima mi s-a înmuiat. „Cum să-l abandonez pe bietul băiat ? Mi s-a adresat cu încredere. Vai de sufletul său !" Am simțit cum amintirea convorbirii cu văduva lui Suciu mi se risipește, cum devin ceva mai înțelegător și mai decis să descifrez tainele unei întîmplări petrecute acum douăzeci de ani. „La naiba, mi-am zis trăgînd din pipă, dacă tot m-am înhămat, atunci să trag !" Mi-am amintit de ticul verbal al unuia din eroii cărților mele de aventuri. „S-o luăm metodic, tovarăși !" Asta și trebuia să fac... s-o iau metodic. Mi-am dat seama că ar fi bine să purced organizat la atacarea enigmei pe care acum mi-o imaginam ca pe o cetățuie ferecată solid printr-un sistem de fortificații bine camuflate. Îmi revenea misiunea — pe dracu' îmi revenea, mi-o luasem singur — să identific aceste fortificații, să le străpung și să pătrund, bineînțeles victorios, în interiorul cetății. „Poți oare asalta în debandadă

un obiectiv fortificat? m-am întrebat cu glas tare, de parcă m-aş fi găsit la nu ştiu ce catedră şi aş fi avut în faţă un auditoriu format numai din strategi de meserie. Da, domnilor, se poate, dar rezultatul va fi unul dezastruos." De aceea, în posesia unei atari concluzii, am socotit că ar fi înţelept să-mi organizez datele şi să le aştern pe hîrtie sub forma unui plan de atac organizat. Ceea ce am şi făcut. Iată-l:

I. *Ce ştiu despre locotenentul de aviaţie Puiu Tudoran?*

a) În noaptea de 23 august 1944 se afla pe aerodromul militar de la Mamaia-sat, de unde în dimineaţa zilei de 24 a decolat spre Bucureşti, avînd la bord un civil — pe fratele comandantului de escadrilă — şi nu s-a mai întors de la Bucureşti.

b) La 25 septembrie, într-o luptă aeriană deasupra Transilvaniei, a fost dat dispărut fără urmă.

c) A avut trei prieteni. Unul din ei — Suciu — a decedat de curînd.

II. *Ce trebuie să întreprind?*

a) Să încerc să reconstitui itinerarul străbătut de pilotul vînător Puiu Tudoran începînd din dimineaţa zilei de 24 august 1944 şi pînă în ziua cînd a fost dat dispărut fără urmă.

b) Trebuie să-l caut şi să-l găsesc neapărat pe Florin Racoviceanu, să stabilesc identitatea civilului care a zburat cu Puiu Tudoran.

c) Să mă adresez în scris celor doi foşti camarazi de arme domiciliaţi unul în Braşov, iar celălalt în Roman.

d) Să cercetez arhivele Grupului 2 Vînătoare din al cărui efectiv a făcut parte Puiu Tudoran.

Precum vedeţi, am elaborat un plan concis, cu obiective clare, după care nu-mi mai rămînea decît să trec la atac. O, dragi cititori, de-aţi şti cît de frumoase sînt toate cele aşternute pe hîrtie! Zău că e un fleac să scrii pe un petec de hîrtie cuvintele: „Să încerci să reconstitui itinerarul străbătut..." Încercaţi însă să-l reconstituiţi trecînd de la vorbă la faptă! Vă vor trece sudorile. Cum să reconstitui un itinerar parcurs acum douăzeci de ani, deci în timpul războiului, de un aviator dat dispărut fără urmă? Şi care nici măcar n-a fost o personalitate marcantă, cu arhive mai mult sau mai puţin bogate lăsate în urma sa. Cine să mă sfătuiască în ce mod să-l

refac? Aerodromul de lîngă Mamaia-sat de mult nu mai există. Mulți aviatori vînători care m-ar fi putut ajuta au căzut și ei la datorie — unii avuseseră parte de un mormînt sau o groapă comună, alții, cei dispăruți fără urmă, nu. Dar cîte semnificații nu aveau aceste trei cuvinte: „dispărut fără urmă"? Prefăcut în cenușă o dată cu avionul său; sfîrtecat de un obuz și imposibil de identificat... Sau — e de datoria mea s-o spun cu toată sinceritatea — trecerea deliberată la inamic sau cădere în prizonierat...

Desigur, m-ați putea întreba: de ce a fost nevoie să treceți în plan reconstituirea itinerarului? N-ar fi fost mai operativ și mai practic să treceți direct la reconstituirea zilei de 25 septembrie 1944, cînd pilotul a fost dat dispărut?

Întrebarea ar fi îndreptățită și, în eventualitatea că ea totuși s-ar ivi, aș vrea de pe acum să vă răspund. Nu uitați că încă de la început, am căzut de acord cu Sorin Tudoran că sîntem în fața unei enigme. (O să vedeți că n-am greșit.) Iar o enigmă n-o poți dezlega cu una — cu două. Trebuie s-o iei de departe, s-o analizezi metodic și cu răbdare, așa cum de obicei se analizează un fenomen. Urmărind firul anchetei noastre, să nu uităm nici o clipă faptul că în noaptea de 23 august 1944 a avut loc o cotitură decisivă în istoria poporului român și a armatei sale. Întoarcerea armelor împotriva trupelor hitleriste a reprezentat o operație politico-militară foarte complexă. De aceea, a stabili comportarea locotenentului Puiu Tudoran în vălmășagul acelor evenimente nu mi s-a părut un fapt oarecare, ci de mare însemnătate. Ce s-a petrecut cu el că nu s-a mai întors la baza de la Mamaia? A apucat să ridice solda? În lumina faptelor știute, el săvîrșise două abateri: 1) luase la bord un civil (chiar dacă comandantul îi ordonase, regulamentul îi dădea dreptul să refuze executarea unui asemenea ordin); 2) nu s-a mai înapoiat la bază. Așadar, n-aș fi putut să înțeleg prea bine ce s-a petrecut la 25 septembrie 1944 dacă, în același timp, n-aș fi încercat să lămuresc ce s-a întîmplat după decolarea sa de la Mamaia. Numai elucidînd aceste date aș fi izbutit să deslușesc și să înțeleg personalitatea pilotului, cu defectele și calitățile sale. Iar apoi să-mi continui investigațiile.

Să trecem însă la fapte. Încă în aceeași zi am expediat la Brașov și la Roman două scrisori-tip.

STIMATE TOV. LANGA (GALBĂ)

*Am aflat că în anii războiului antihitlerist ați făcut parte din Grupul 2 Vînătoare și că l-ați cunoscut foarte bine pe locotenentul Puiu Tudoran. Deoarece mi-am propus să scriu o carte consacrată faptelor de arme ale aviatorilor noștri pe frontul eliberării Transilvaniei *, v-aș ruga să binevoiți să-mi răspundeți cînd și unde ați putea să-mi acordați o întrevedere. În ceea ce mă privește, nu mi-ar fi greu să mă deplasez în localitatea dumneavoastră. Iar dacă aveți o altă propunere, comunicați-mi-o. Vă stau la dispoziție. Nu mă îndoiesc că veți înțelege utilitatea spirituală a unei asemenea cărți și-mi veți acorda tot concursul. Vă mulțumesc anticipat.*

Scrisorile le-am expediat simultan. Îmi vor răspunde oare ? Voi reuși oare, grație lor, să dau de o urmă folositoare ? Drept să vă spun, aveam toate motivele să fiu sceptic.

---

* Desigur, mințeam. În cazul ăsta însă zicala „Scopul scuză mijloacele" îmi acorda circumstanțele atenuante.

IV. 25 septembrie 1944

Dupa expedierea celor două scrisori, am trecut la căutarea lui Florin Racoviceanu. Mi-am amintit că la Evidența populației din cadrul Inspectoratului General al Miliției lucrează maiorul Sîrbu, o veche cunoștință de a mea. Mi-am zis că el ar putea să mă mai ajute să găsesc un ac într-un car cu fîn. L-am chemat la telefon și l-am întrebat dacă îmi îngăduie să-l deranjez. „Maestre, mi-a răspuns el cu o ușoară ironie în glas, deranjează-mă !... Și acum, dacă vrei". Bineînțeles, n-am stat prea mult pe gînduri. Am încălecat de îndată Fiatul care m-a transportat în vreo zece minute pe șoseaua Ștefan cel Mare. Maiorul Sîrbu, un bărbat înalt, slab, deșirat, mă aștepta. S-a bucurat sincer văzîndu-mă și avea chef de discuții literare.

— Ți-am citit cartea „Ochii doctorului King". Dacă nu mă înșel, îmi zicea în timp ce-mi scutura voinicește brațul, are o mulțime de greșeli...

Am tușit brusc, de parcă aerul din birou m-ar fi stingherit. Pe fața ofițerului de miliție s-a ivit un zîmbet ironic și s-a grăbit să adauge zîmbitor :

— ... De tipar. Ia loc, te rog. Nu te-am mai văzut de mult. Ce vînt te aduce pe la mine ? Nu cumva o nouă carte... sau poate că ți-ai pierdut buletinul de identitate și ai venit să-mi ceri să te scap de vreo amendă ? Dacă-i așa, uite, ți-o spun din capul locului, nu ține ! Și nu te aștepta la nici o intervenție...

Glumea. Îmi era drag omul acesta pentru aerul său mucalit, pentru permanenta sa bună dispoziție. M-a obligat să

iau loc şi i-am spus oful meu. Faţa sa a devenit serioasă, m-a privit cu luare-aminte, făcîndu-şi ochii mici. Nu înţelegeam de ce se încăpăţîna să nu-şi ia ochelari. A silabisit îngîndurat :

— Ra-co-vi-cea-nu... Flo-rin... Mda ! Asta e tot ce ştii despre el ? ! În cartea de telefon l-ai căutat ?

— Nu figurează.

— Flo-rin Ra-co-vi-cea-nu... Mda ! chiar asta-i tot ce ştii despre el ? O fi avut omul un tată, o mamă... Nici anul naşterii nu-l ştii ?

Am înălţat din umeri.

— Nimic în plus... Nu l-am cunoscut, nici nu ştiu dacă mai trăieşte. Tot ce ştiu e că am mare nevoie de el. În orice caz, am continuat gîndindu-mă la anul naşterii lui Puiu Tudoran, dacă-i în viaţă, trebuie să fie un bărbat la vreo 48—50 de ani.

— Mulţumesc ! a izbucnit maiorul zeflemitor. Mă, tu ce crezi despre noi ? Că sîntem mafalde ? Că zici Florin şi noi gata, am şi ghicit pe cine-l ai în vedere şi gata, hocus-pocus, ţi-l scoatem din fişier exact pe Florin Racoviceanu al tău ? ! Cam ce crezi tu, la o populaţie de atîtea milioane, cam cîţi Florini există ? Dar Racoviceni ?

M-am arătat sincer dezolat. Am oftat :

— Credeam că poţi să mă ajuţi.

Impresionat de mutra mea, maiorul, lăsînd de o parte gluma, a ţinut să precizeze :

— N-am spus că nu pot sau nu vreau să te ajut. Mă, că sensibili mai sînteţi voi, scriitorii ! N-am încercat decît să-ţi demonstrez că şi tu, cît eşti de bucureştean, şi de scriitor care te joci de-a „hoţii şi vardiştii", procedezi la fel ca „nea cutare provincialul", care expediază de acolo, de la el de acasă, o scrisoare, scriind adresa cam aşa „Ghiţă Popescu, Bucureşti"

Am rîs. Iar rîsul ăsta mi-a amintit de un amănunt.

— Ai dreptate ! am exclamat. Dar dacă ţi-aş mai da o informaţie, ca de pildă, asta : Florin Racoviceanu în anul 1945 a locuit în oraşul X, strada X, căutarea lui ar fi mai uşoară ?

— Mai întrebi ! Dintr-o dată munca lucrătorului nostru s-ar reduce cu cel puţin 75 la sută...

— Nu glumeşti ?

— Asta-i bună ! Tovarășe scriitor, țin să-ți atrag atenția că sînt în exercițiul funcțiunii...

Aveam pe atunci obiceiul să umblu cu documentele trimise de Sorin Tudoran asupră-mi. Am scos plicul scrisorii lui Racoviceanu.

— Notează-ți ! În 1945, Racoviceanu Florin a domiciliat în Rîmnicu Vîlcea, strada Anton Pann 103.

— Vino să te pup ! a sărit de pe scaun maiorul Sîrbu după ce și-a notat într-un bloc-notes adresa celui în cauză. Așa mai merge, domnule.

— A, și încă un amănunt. În timpul războiului a fost aviator... pilot de vînătoare... locotenent...

— Vezi, hoțomanule, știi o mulțime de lucruri. În condițiile astea ți-l găsim. Bineînțeles, dacă mai trăiește... Ce nu facem noi pentru un scriitor de literatură polițistă ? Pot să jur că în patruzeci și opt de ore îți comunic rezultatul. Dacă aflu ceva mai devreme, te chem la telefon...

Scurta convorbire cu maiorul Sîrbu m-a reconfortat ; nu știu de ce, dar din clipa aceea dracul nu mi s-a mai părut chiar atît de negru. Am ieșit de la I.G.M. cu o poftă strașnică de a acționa. M-am instalat la volanul Fiatului și am pornit în viteză spre un alt obiectiv — Arhivele Marelui Stat Major. Trebuie să știți că în vreme de război, orice unitate militară este obligată să țină un „jurnal de operații", în ale cărui pagini sînt consemnate zilnic orice mișcare a trupelor în subordine, victoriile și înfrîngerile, pierderile sau capturile. Aceste mărturii sînt apoi predate spre păstrare Arhivelor militare, devenind astfel documente principale ale istoriei armatei noastre.

Deplasîndu-mă la Arhive, intenționam să cer spre consultare jurnalul de operații al „Grupului 2 Vînătoare". Dețin un permis permanent de intrare, așa că accesul la arhivă nu a reprezentat un impediment. Am avut, ce-i drept, și un pic de noroc. Ultimul loc liber în sala de studii eu l-am ocupat. M-am așezat lîngă un bărbat voinic, cu fața energică, dăltuită parcă în piatră. Și-a întors, pentru o clipă, privirile curioase spre mine, a zîmbit amabil, apoi și-a reluat îndeletnicirea. Fără să vreau, așteptînd să mi se aducă ceea ce solicitasem, ochii mi s-au oprit pe mapa vecinului meu. Am putut desluși de la distanță titlul cîtorva documente privitoare la acțiunile

Batalionului de paraşutişti în zilele insurecţiei armate de la 23 August 1944. „Ce coincidenţă plăcută, mi-am spus, dumnealui cu paraşutiştii, eu cu aviaţia de vînătoare ...Am aterizat amîndoi pe acelaşi aerodrom."

Nu după mult timp, custodele mi-a adus „Jurnalul de operaţii al Grupului 2 Vînătoare". Pe o etichetă mare, dreptunghiulară, mîna unui furier scrisese cu cerneală : „7.09.44—25.10.944". Vă închipuiţi emoţia care m-a cuprins în momentul în care am început să-l răsfoiesc. Întorcînd paginile, degetele îmi tremurau. Căutam una din ele... O filă de calendar... 25 septembrie... Am găsit-o. Am transcris, cuvînt cu cuvînt, tot ce aşternuse pe hîrtie, la acea dată memorabilă, mîna cronicarului anonim.

Ora 10. Timp de zbor bun. Două aparate „I.A.R.-81", pilotate de locotenenţii Puiu Tudoran şi Aurelian Huţan din escadrila 69, primesc misiunea de a executa o misiune de luptă deasupra Clujului. Misiunea îndeplinită. La înapoiere, avionul pilotat de locotenentul Puiu Tudoran este lovit de antiaeriana inamicului şi se prăbuşeşte în flăcări în zona ocupată de duşman. Soarta pilotului necunoscută.

Atît şi nimic mai mult. Un adevăr tragic fusese sintetizat în cîteva fraze laconice şi seci. Nu trebuie să vă mire. Acesta era şi este stilul tuturor „jurnalelor de operaţii". Am zăbovit multă vreme cu ochii aţintiţi pe pagina îngălbenită, încercînd să-mi imaginez acea zi de toamnă transilvană, cu timp bun de zbor, şi cele două avioane de vînătoare spintecînd cerul, dar n-am izbutit. Deşi, vă asigur, asistasem la multe bătălii aeriene. Ceva tot mă mai nemulţumea, dar ce anume îmi scăpa. M-am apucat din nou să răsfoiesc întristat paginile „Jurnalului". Poate, poate, voi da de acel ceva care mă nemulţumea. La 30 septembrie, „cronicarul" unităţii consemna : *Locotenentul Puiu Tudoran este dat dispărut fără urmă.* De astă dată laconismul cuvintelor m-a iritat şi mai mult. „Ce naiba, chiar aşa ? Să nu fi meritat omul un cuvînt în plus ? O apreciere ? Să aflăm şi noi cine a fost locotenentul dispărut fără urmă". M-am foit nervos, deranjîndu-l pe vecinul meu din dreapta, i-am cerut scuze. Ştiam că nemulţumirea mea nu prea era îndreptăţită. De fapt, în clipa aceea aş fi dorit să găsesc în paginile „Jurnalului", descrise cu lux de amănunte, atît viaţa, cît şi condiţiile în care pilotul Puiu Tudoran s-a prăbu-

fit şi a fost dat dispărut. Ca să-mi stăpînesc nervii, mi-am scos pipa şi am început s-o sug în gol. „Deci avionul a fost lovit de antiaeriana germană şi s-a prăbuşit în flăcări în zona inamicului", raţionam privind fix cuvintele aşternute pe hîrtie cu o cerneală proastă. Mai clar nici că se putea. Cu o singură rectificare — zona inamicului reprezenta o bucată de pămînt românesc căzută vremelnic sub ocupaţia duşmanului. Adică pilotul îşi găsise deznodămîntul pe pămîntul ţării sale. Desigur, ancheta mea s-ar fi putut încheia aici cu acea explicaţie ce mi-o punea la îndemînă „Jurnalul". Aş fi putut să i-o expediez şi doctorului Sorin Tudoran, însoţită de cîteva rînduri de compasiune menite să-l liniştească pentru totdeauna.

Dacă aş fi procedat aşa aş fi ales, fără îndoială, calea celei mai uşoare rezistenţe. Detest asemenea căi. De aceea, nu m-am ridicat să plec. Sugîndu-mi nervos pipa fără tutun, am tot stat să citesc şi să recitesc „Jurnalul". Trăgeam nădejdea să găsesc cîteva amănunte-cheie privitoare la destinul pilotului. Nu le-am găsit. Totuşi, pot să vă împărtăşesc că, deodată, am simţit două elemente iradiind într-un mod ciudat, de parcă ar fi vrut să mă îmbărbăteze: „Nu abandona... Fii cu băgare de seamă! Nu te pripi! E aici, printre rînduri, o urmă... Caut-o!"

„Deci, în ziua aceea, la 25 septembrie, îmi spuneam eu jucîndu-mă cu pipa, Puiu Tudoran n-a zburat singur, ci în compania unui camarad, Aurelian Huţan. Zbor în celulă, cum se zice în termeni de specialitate. Unul din ei trebuie să fi fost cap de formaţie. Tudoran sau Huţan. Unul e mort... dispărut fără urmă... Tot aia e... Huţan a scăpat. El trebuie să fi văzut cu ochii săi cum avionul lui Tudoran se prăbuşise în flăcări. Mai trăia oare Huţan, acest martor ocular?"

Mi-am notat în carneţel cuvintele: „De stabilit dacă Aurelian Huţan a supravieţuit războiului". În eventualitatea că supravieţuise şi mai era încă în viaţă, Huţan ar fi putut să-mi furnizeze amănunte concrete în legătură cu tragicul sfîrşit al camaradului său, căci el şi nimeni altul, la înapoierea din misiune, trebuie să fi raportat că Tudoran s-a prăbuşit împreună cu aparatul său de zbor.

La urma urmelor, de ce nu m-am mulţumit cu explicaţia „Jurnalului"? Nu era oare o impietate faptul că nu dădeam crezare „cronicarului" Grupului 2 Vînătoare? Că refuzam

să cred că Puiu Tudoran şi-a găsit moartea în flăcările avionului ? Dornic de a mă justifica, de a mă scuza chiar, am tot reflectat la acea zi şi la clipa ce a curmat firul existenţei lui Tudoran şi, în strădania mea, printre cuvintele : „La înapoiere, avionul pilotat de locotenentul Puiu Tudoran este lovit de artileria inamicului şi se prăbuşeşte în flăcări în zona ocupată de duşman. Soarta pilotului necunoscută", am mai întrevăzut o ipoteză. Vedeţi dumneavoastră, nicăieri nu se preciza că avionul lovit ar fi explodat în aer, aşa cum uneori se mai întîmplă. Nicăieri nu se preciza că Tudoran ar fi pierit. N-ar fi fost deci exclus ca el să fi aterizat, deşi avionul îi era în flăcări, şi să fi sărit din carlingă înainte ca motorul să explodeze. Au fost şi asemenea situaţii. În cazul acesta, vătămat sau nevătămat, pilotul ar fi căzut în mîinile inamicului şi atunci, dintr-o dată, formula „dispărut fără urmă" ar fi căpătat un alt conţinut, un alt sens. Îmi veţi reproşa că, avînd prea multă imaginaţie, mă cam încurc în ea şi complic inutil lucrurile. Poate. Nu vă contrazic. Însă nu voiam nici să accept necondiţionat o explicaţie, atîta timp cît descoperisem spaţiu pentru o nouă ipoteză a dispariţiei pilotului Puiu Tudoran. Un singur om ar fi putut să-mi infirme sau să-mi confirme ipoteza, iar acest om se numea Aurelian Huţan. Adică, hai băiete, să căutăm un ac într-un car cu fîn. Doamne, în ce mă vîram ! Iar pe masa de lucru mă aştepta un manuscris neterminat. Dar, recunosc, începuse să-mi placă jocul...

Brusc, am simţit că vecinul din dreapta mea îşi fixase şi el ochii pe „Jurnalul" deschis la 25 septembrie 1944. M-am întors fără jenă spre el, cu gîndul să-l mustru din priviri, dar omul mi-a zîmbit atît de blînd şi de prietenos, încît mi-a pulverizat intenţia. Avea nişte ochi mari, căprui, cu o căutătură melancolică în adîncul lor. Mi-a şoptit cu o uşoară nostalgie în glas :

— Am cunoscut pe mulţi dintre ei.

— Vă referiţi la aviatori ? am întrebat eu tot în şoaptă.

— Da.

În clipa aceea, un ofiţer din faţa noastră s-a impacientat dîndu-ne astfel de înţeles că şoaptele noastre tulburau liniştea sălii de lectură.

— Ieşim să fumăm ? am propus nebănuind nimic din ce avea să iasă din propunerea mea.

— Da, a încuviinţat necunoscutul.

Şi am ieşit. N-aş vrea să mă lungesc inutil povestind cum a decurs discuţia noastră în fumoar.

— Căpitan în rezervă Dragoş Balaban — s-a recomandat — din Batalionul de paraşutişti.

Mi-am rostit şi eu numele. A tresărit. Părea măgulit de cunoştinţă. Eu m-am prefăcut că nu observ.

Mie îmi umbla prin minte un avion. Am adus deci vorba de aviaţie, de aviatori, încercînd să-l trag de limbă, el însă „vira“ mereu cu îndemînare, trăgînd discuţia în cu totul altă direcţie. Mi-a mărturisit că-i suferind, ceea ce a atras după sine o pensionare, şi că, neavînd altceva mai bun de făcut, s-a apucat de literatură, mai exact, să scrie. Cînd l-am auzit mi s-a încrîncenat carnea, să înnebunesc, nu alta. Ştiam ce va urma. Într-adevăr, inevitabilul s-a produs. M-a rugat dacă sînt bun, dacă sînt amabil, să mă uit prin caietele sale şi să-i spun dacă are un strop de talent, dacă merită să-şi bată capul, şi aşa mai departe. Ce mai ? Nu sînt eu omul apt să-şi refuze semenul. Ce să fac ? Asta mi-e firea ! Dacă cineva mă roagă ceva... Uneori regret, alteori nu. De astă dată n-am regretat.

V. Un indiciu ? M-aş mira...

În aceeaşi seară, după ce m-am cufundat în fotoliu, mi-am aprins pipa. Liniştea după care tînjeam mă înconjurase de îndată, ajutîndu-mă să revăd filmul zilei. Ajungînd la secvenţa fostului paraşutist, mi-am amintit de caietele sale. Erau pe birou. Am întors mîna şi am luat la întîmplare unul din ele. Tot la întîmplare l-am deschis şi am citit următorul titlu :

BOTEZUL FOCULUI
25 august 1944

Mai mult îndemnat de data calendaristică decît de titlu, m-am apucat să citesc în continuare :

„Înainte de a intra în dispozitivul de luptă, Virgil Noran, comandantul grupei de mitraliere a Companiei a 9-a, îşi adună în jurul său paraşutiştii pentru a le reaminti ceea ce de altfel învăţaseră în ceasurile de instrucţie :

— dacă unul din ei va fi rănit mai grav şi nu va putea să se retragă singur din linia inamicului, toată grupa va depune maximum de efort pentru a-şi salva camaradul.

Apoi, începură să acţioneze atacînd barăcile şi poziţiile nemţilor, ca la carte, cu îndrăzneală, conform schemelor studiate, cu singura deosebire că nu fuseseră lansaţi cu paraşutele în spatele inamicului, ci transportaţi cu camioanele din judeţul Dîmboviţa (Tîrgovişte) la Pipera.

Virgil Noran îşi împărţi luptătorii în două grupe : în timp ce una din ele simula un atac atrăgînd asupra sa ina-

micul, cealaltă grupă cădea prin surprindere în spatele duşmanului, asigurînd astfel elementul surpriză al atacului.

Comandantul avea toate motivele să fie mulţumit. Chiar dacă nu fuseseră lansaţi din avion, atîrnînd sub cupola paraşutelor, aşa cum fuseseră pregătiţi sufleteşte să intre în foc, acţionau totuşi ca nişte adevăraţi paraşutişti, hărţuindu-şi inamicul. Curăţară astfel în jurul aeroportului Pipera cîteva cuiburi de rezistenţă, apoi primiră misiunea ca, făcînd un ocol peste cîmp, să se îndrepte spre aerodromul Băneasa.

Soarele ardea. Încinşi şi transpiraţi, se strecurau prin lanurile de porumb, încurajaţi de succesul primelor lupte. Erau tineri, entuziaşti şi, deşi intraseră în luptă brusc, nu-şi pierduseră firea, ci se mişcaseră cu o cutezanţă proprie paraşutiştilor.

Înaintau în unghi. O ! De cîte ori la aplicaţii nu se avîntaseră în necunoscut în acelaşi stil, cu comandantul în frunte, la o distanţă de vreo zece metri de cele două laturi ale unghiului, desfăşuraţi ca două aripi ! Se opreau ori de cîte ori comandantul se oprea şi el, pentru a scruta cu binoclul întinderile.

Se apropiau de aerodromul Băneasa. Soarele le bătea în creştet. Căştile de pe cap frigeau. Apa din bidoane se încălzise şi căpătase un gust leşietic.

Pe neaşteptate, înaintarea le fu oprită de împuşcături răzleţe de arme, sprijinite de clănţănitul unor mitraliere. Se trîntiră la pămînt, iar Virgil Noran se apucă să cerceteze şi să stabilească locul de unde se trăgea asupra lor. Lentilele binoclului îi apropiară depărtările ; îl descoperi pe inamic la vreo 400-500 de metri, pitit pe după stoguri de grîu şi de paie.

Comandantul hotărî să schimbe poziţia grupei sale ; conduşi de el, paraşutiştii se furişară la adăpostul porumbului, străbătură o depresiune a terenului, apropiindu-se astfel foarte mult de inamic. Dacă-i despărţeau o sută de metri. După executarea acestor manevre, intrară într-un duel intens cu duşmanul, care ţinu mai bine de un ceas. Constatînd că bat pasul pe loc, comandantul trecu în locul unui trăgător de la mitralieră, înlocui banda de cartuşe cu una de cartuşe trasoare.

— Ce vrei să faci ? îl întrebă mitraliorul.

— O să dau foc la stogurile alea, îi explică comandantul aplecîndu-se asupra mitralierei și ținti cu precizie. Stogurile luară foc. În momentul următor, parașutiștii îi văzură pe ostașii germani zbughind-o afară din ascunzători, devenind astfel o pradă ușoară.

Comandantul însă nu trăi pînă la capăt bucuria victoriei. Un glonte vrăjmaș îi ciurui casca, iar el se prăbuși fără cunoștință într-un hău al cărui fund luase foc. Încercase să se smulgă și se pomeni pe un cîmp plin de stoguri. „Sînt salvat !" își zise, dar o mînă nevăzută apăsase pe trăgaciul unei mitraliere și o rafală de cartușe trasoare aprinse stogurile. Paiele ardeau cu flăcări înalte. Vîlvătăile, izbucnite jur-împrejurul său, înaintau puțin cîte puțin spre dînsul. Dogoarea focului îi pătrunse prin uniformă în carne, iar din carne în sînge. Se usca sau ardea, nu-și dădea seama, i se uscase cerul gurii, limba, buzele. Flăcările înaintau spre dînsul, iar el nu avea cum să scape de jarul lor „E grîu... e pîine... Arde pîinea !" striga cineva. Cine oare striga ? Al cui era glasul ? I se părea tare cunoscut. Și dacă omul acela se găsea atît de aproape de dînsul, de ce nu voia să-i întindă bidonul de apă ? Deodată, avu senzația că lîngă dînsul se afla Nicu de la mitralieră. Flăcările se stinseră brusc și deschise ochii. La început nu pricepu ce-i cu el ; vedea bulgări de pămînt uscat. Își simți gura iască și-și aminti de vîlvătăile care, în delir, erau cît p-aci să-l pîrjolească. Cine le stinsese ? Se răsuci pe spate. O durere cumplită îi cuprinse capul. Gemu. Izbuti însă să se răsucească. Descoperi înaltul cerului, apoi încet, din pricina durerii, se ridică în capul oaselor. Își aminti de ciocnirea cu nemții și gemu : „M-au crezut mort !" Parașutistul Noran căzu din nou pe spate și rămase sleit, cu ochii închiși.

Într-un tîrziu simți niște mîini pipăindu-l ca și cînd ar fi vrut să-i descheie bluza. Avu senzația că visează și nu deschise ochii. Auzi însă cuvintele : „Camarade, camarade..." și, în sfîrșit, înțelese că cineva se afla la căpătîiul său. Deschise ochii și văzu foarte aproape de dînsul chipul unui necunoscut. „Trăiești, camarade, trăiești", auzi Noran. În același timp, fața necunoscutului se destinse într-un surîs larg. „Apă !" murmură parașutistul. „N-am ! răspunse sec

celălalt. Poţi să umbli ?" „Nu cred", murmură Noran şi încercă fără succes să se ridice. „Nu-i nimic, îl consolă necunoscutul, te scot eu de aici." Abia atunci rănitul se uită mai atent la salvatorul său : era un bărbat tînăr, îmbrăcat în uniformă de aviaţie ; îşi pierduse, pe semne, chipiul, iar părul negru şi moale i se lipise pe frunte din pricina transpiraţiei. „Am să te iau în spinare, zise salvatorul. O să mă lipesc de tine, iar tu o să te răsuceşti într-o rînă... Ai înţeles ?" „Mi-e sete !" murmură rănitul. „Rabdă, frăţioare... Te scot eu de aici şi o să bei o cofă cu apă." „Cine eşti ?" întrebă Noran. „Lasă vorba şi adună-te lîngă mine." „Cine eşti ?" stărui Noran gîfîind. „Un pilot rătăcitor." Noran se apucă cu ambele braţe de umerii necunoscutului. Se săltă, gemu. „Eşti cam greu", murmură necunoscutul după ce se ridică mai întîi în genunchi.

Soarele fierbinte asfinţea. Depărtările parcă luaseră foc. Înaintînd cu povara paraşutistului în spinare, necunoscutul răsufla greoi. Se auzeau împuşcături. „Unde mă duci ?" întrebă abia auzit rănitul. „La Mogoşoaia... nu-i departe de aici..." Rănitul simţi cum braţele i se înmoaie şi devin neputincioase. „Ţin-te bine !" îl îmbărbătă aviatorul. „Cine eşti, că pe cei de la Pipera îi cunosc... pe tine nu te cunosc..." „Mai taci dracului din gură, se enervă aviatorul. Abia îţi mai tragi sufletul şi vrei să ştii cine sînt... zi mersi că nu sînt neamţ..." Apoi, după o pauză, adăugă ceva mai înţelegător : „N-ai de unde să mă ştii, frăţioare, sînt de la o altă bază."

„Mi-e sete !" gemu rănitul, după care închise ochii şi se lăsă în voia ameţelii. Îi redeschise numai după ce simţi pe buze stropi de apă. O femeie în halat îl susţinea pe după umeri şi-i dădea să bea dintr-o cană ţărănească. Noran bău, apoi făcu ochii mari şi, ca şi cînd şi-ar fi amintit de ceva, întrebă : „Aviatorul ! Unde-i aviatorul ?" „Şezi liniştit, îl îndemnă femeia în halat alb... Şezi liniştit..." „Unde-i aviatorul ?" stărui Noran. „A zburat", îi şopti ea dornică să-l liniştească. Însă paraşutistul nu delira aşa cum îşi închipuia femeia. Se întreba cu tristeţe : „Unde a dispărut aviatorul ? Oare o să-l mai întîlnesc vreodată ?" „A zburat aviatorul", spuse din nou femeia, ca o mamă care se joacă cu odrasla sa. „Da, a zburat", suspină şi paraşutistul în sinea sa.

O să mă credeţi sau nu, dar am citit de trei ori încercarea literară a lui Dragoş Balaban. Ba a treia oară, dornic parcă să mă conving de ceva, am citit-o, în tăcerea odăii, cu glas tare. Noroc că eram singur în toată casa, altfel ai mei cine ştie ce şi-ar fi închipuit despre mine. Niciodată nu am citit vreun text, fie al meu sau al altuia, cu glas tare. Cînd, în sfîrşit, am pus caietul de o parte, prima mea reacţie a fost să-i telefonez autorului. Era însă tîrziu, aşa că mi-am amînat intenţia pentru a doua zi. Am adormit liniştit, ca un bebeluş satisfăcut de joaca lui...

M-am trezit ca de obicei, la şase dimineaţa. După ce mi-am trecut trupul printr-o suită de exerciţii fizice, mi-am făcut un duş, am băut o cafea turcească făcută de mîna mea, mi-am trecut în jurnal cum „m-am jucat" în ajun. Apoi, constatînd că ceasul arăta o oră destul de rezonabilă, i-am telefonat lui Balaban. Mi-a răspuns chiar el. Auzind că vreau să-l invit la o cafea, şi-a arătat surprinderea :

— La o cafea ? Pe mine ? Cînd ?

— Chiar acum, am precizat, hotărît să-mi satisfac cu orice preţ curiozitatea. Ai ceva mai bun de făcut la ora asta ?

— Nu, nu ! Să vedeţi... sînt prins... După o pauză, l-am auzit întrebîndu-mă cu o voce înecată în sfiiciune : Mi-aţi citit caietele ? Cum vi se par ? Ce credeţi ?

Uf, eternele întrebări şi nelinişti ale începătorilor ! Era însă firesc ca el să se gîndească la ale lui, iar eu la ale mele. Hilară situaţie ! Paraşutistul aştepta un răspuns la o întrebare : „Ce credeţi, am talent ?" iar eu un răspuns la o întrebare pe care Dragoş Balaban n-avea cum s-o bănuiască. I-am dat un răspuns diplomatic :

— Veniţi la o cafeluţă... şi o să stăm de vorbă pe îndelete.

— Vă mulţumesc. După o scurtă ezitare, Dragoş Balaban a acceptat invitaţia : Într-un sfert de oră sînt la dumneavoastră.

— Perfect... Pînă atunci şi cafeaua o să fie gata...

M-am apucat de treabă. În timp ce ochii mi se fixaseră pe ibricul de aramă, gîndurile au prins să zburde cu voioşie. Ar fi o coincidenţă fantastică, mă legănam eu într-o dulce iluzie, dacă aviatorul din povestirea paraşutistului s-ar do-

vedi una și aceeași persoană cu Puiu Tudoran! Să-l regăsesc dintr-o singură mișcare pe cel *dispărut fără urmă* într-o împrejurare atît de dramatică!? Ar fi fost prea de tot, prea frumos și mult prea simplu. Cîte însă nu se întîmplă în viață! Ea le încurcă și tot ea le descurcă. Nu mă bucuram oare prea devreme? Dacă faptele descrise de Balaban nu erau decît niște simple plăsmuiri ale unui pensionar dornic să-și omoare zilele într-un chip cît mai folositor? Iar eu, încălzit de ideea anchetei, sînt dispus să le iau drept piese de dosar?

Și uite așa, asaltat de tot felul de gînduri și întrebări, mi-am amintit că, în urmă cu cîțiva ani, vizitînd o unitate a Miliției unde se dresau cîini polițiști, un instructor mi-a povestit, printre altele, cîtă bătaie de cap i-a dat un pui de lup, Ingro, pare-mi-se, care dacă în plin cîmp nimerea urma unui iepure, o abandona pe aceea a infractorului și o pornea cu coada în sus în căutarea lui „roade-varză".

Amintirea acelei istorioare m-a făcut să izbucnesc în rîs. Pornisem în cercetările mele de la o urmă reală, iar acum, întocmai ca și Ingro cel afurisit, adulmecînd o altă urmă răsărită pe neașteptate dintr-o povestire scrisă cu oarecare talent, de un om care în zilele războiului suferise o gravă contuzie cerebrală, am luat-o razna. Au trecut doar atîția ani de la întîmplarea descrisă de Balaban. Mă mai puteam oare bizui pe memoria sa?

Cu această întrebare în minte, l-am întîmpinat cînd și-a anunțat prezența la ușă. L-am condus în camera mea de lucru. S-a ținut, așadar, de cuvînt. Trecuse exact un sfert de oră. Și eu îmi respectasem cuvîntul — cafeaua era gata. Iscodindu-l, am observat că invitatul meu își stăpînea cu greu tulburarea: o roșeață copilărească îi împurpurase fața energică, brăzdată în jurul gurii de două cute adînci. L-am poftit să ia loc într-un fotoliu. M-am așezat și eu. Ne despărțea o măsuță scundă și rotundă. Cafeaua aburea în ceșcuțe chiar sub nasul nostru, gîdilîndu-ne nările cu aroma-i plăcută.

Am început, bineînțeles, prin a-i aprecia caietele, făgăduindu-i că îl voi recomanda unei edituri. Nu mă jucam cu promisiunile. Însemnările, observațiile, trăirile fostului parașutist militar meritau să vadă lumina tiparului. Mă asculta

fericit — nu-i venea să creadă că eforturile sale literare fuseseră încununate de un prim succes. Urmărindu-i în continuare reacțiile, mi-am spus că sosise și momentul cînd îmi puteam permite să intru în fondul problemei care mă interesa.

— Îndeosebi, i-am spus, mi-a plăcut foarte mult „Botezul focului", iar în legătură cu această povestire aş vrea să vă pun cîteva întrebări.

Dragoş Balaban şi-a pus ceşcuţa golită de cafea pe măsuţă şi, asemenea unui şcolar cuminte, şi-a încrucişat braţele la piept, arătînd astfel că era gata nu numai să mă asculte, ci şi să-mi răspundă.

— Ce-i realitate şi ce-i ficţiune în povestirea asta ?

Oaspetelui meu i-a scăpat un zîmbet ironic. Părea sincer amuzat de întrebare. Pe bună dreptate. Nu se aşteptase, pe semne, s-o audă rostită tocmai din gura unui scriitor. Nu m-am supărat, ci dimpotrivă... Întrebarea mea părea mai curînd a unui profan decît a unui cunoscător în ale literaturii. Nu aveam însă cum s-o ocolesc.

— Ştiţi, unele întîmplări le povestiţi la persoana întîia, altele la persoana a treia, m-am explicat. Pe eroul povestiril „Botezul focului" îl cheamă Noran...

— Am înţeles, m-a întrerupt Dragoş Balaban, clătinînd parcă dezamăgit din cap. Tot ce povestesc în „Botezul focului" s-a petrecut aievea... Eu le-am trăit. 25 august 1944 e prima mea zi de război...

A fost rîndul meu să mă îmbujorez. Îmi era imposibil să-mi dau seama dacă musafirul observase sau nu.

— Cînd aţi scris-o ?

— Acum o lună.

— Deci după douăzeci de ani.

— Exact.

— Şi vă mai amintiţi perfect de tot ce s-a întîmplat în ziua aceea ? am stăruit eu cu gîndul de a-i verifica memoria.

Încercai să-i surprind privirile. S-a ferit şi, brusc, s-a apucat să cerceteze fundul ceşcuţei ca şi cînd, dintr-o dată, l-ar fi interesat zaţul cafelei. Reacţia m-a surprins şi am pus-o pe seama emotivităţii sale.

— Eu cred că da, a murmurat el şovăitor. Îmi amintesc totul...

— Ce vă face să fiţi atît de sigur ?

În sfîrşit, s-a uitat la mine scrutător, ca şi cînd ar fi dorit să-mi pătrundă în suflet, să-mi ghicească jocul.

— Deşi nu prea înţeleg sensul întrebărilor dumneavoastră, o să vă răspund, a continuat el şi mai şovăitor decît înainte. Pentru că n-am încetat nici o clipă să mă gîndesc la zilele de război, să le caut sensurile, dimensiunile, iar în ceea ce priveşte memoria mea...

Ultimele cuvinte abia le-am mai desluşit. Vocea i-a scăzut. Vădit încurcat, Dragoş Balaban a tuşit. Evident, o tuse forţată, apoi a tăcut încruntat.

— Mda, am mormăit eu, atunci, fireşte, întîlnirea pe cîmpul de luptă cu acel aviator descrisă atît de plastic este reală ?

Peste chipul interlocutorului meu a trecut o urmă de nelinişte. Ochii i s-au micşorat, au devenit bănuitori, dacă nu chiar răi. Înainte de a-mi răspunde, l-am văzut muşcîndu-şi buza inferioară. Se întîmpla ceva cu el. Se neliniştise, iar acum încerca fără succes să-şi regăsească calmul. Ce anume l-a stîrnit ? Întrebarea mea ? Ar fi fost absurd ! O socoteam atît de incoloră...

— Constat că aviatorul vă interesează mai mult chiar decît paraşutistul, a sesizat Balaban în şoaptă. Ei bine, repet, faptul s-a petrecut aievea...

„A ! Asta era deci, am exclamat eu în sinea mea Dumnealui e jignit. S-ar fi vrut în centrul discuţiei."

— De atunci, aţi mai avut prilejul să-l întîlniţi ? mi-am urmat eu neabătut calea documentării.

— Nu. A fost pentru prima şi ultima oară...

— Nu v-a mirat prezenţa unui pilot, acolo pe cîmp ? am continuat eu încercînd să fac abstracţie de nervozitatea crescîndă a fostului paraşutist.

— De ce să mă mire ? La război se întîmplă atîtea ! Ce, parcă eu, ca paraşutist, cînd am intrat în luptă, am fost lansat din avion ?

„Are dreptate, gîndii. Cîte nu se întîmplă în vremuri normale, dar în plin război !" Hotărît să curm discuţia, am trecut la o ultimă chestiune.

— Aş vrea să vă arăt o fotografie.

— O fotografie ?! tresări spre surprinderea mea Dragoş Balaban.

M-am prefăcut că nu-i observ crisparea nervoasă a degetelor. Şi-a cerut permisiunea să-şi aprindă o ţigară. M-am ridicat din fotoliu şi m-am îndreptat spre birou cu gîndul să scot din sertar fotografia lui Tudoran. În acelaşi timp, căutam să nu-l scap din ochi pe Balaban ; reacţia sa la cuvintele mele m-a făcut pe neaşteptate bănuitor. Acum trăgea supărat din ţigară : înţelesese, se vede treaba, că-l atrăsesem într-o capcană.

Revenit la locul meu, i-am întins fotografia. A luat-o şi a privit-o îndelung. A pălit. S-a încruntat. Am văzut cum pe fruntea sa, brăzdată de cute adînci, răsăriră broboane de sudoare. Nu i-am dat răgazul să răsufle.

— El e, nu-i aşa, aviatorul care v-a salvat ?

Paraşutistul a răspuns într-un tîrziu, muşcîndu-şi dureros buzele...

— Nu... nu e el... Adică, nu ştiu. Părea tare încurcat. Eu ştiu ? S-ar putea... În fotografie e cu chipiu... Acolo... parcă...

Degetele îi tremurau. Fotografia i-a căzut din mînă, a făcut un efort s-o prindă din zbor. A izbutit şi a pus-o pe măsuţă. Apoi s-a ridicat iute în picioare. Îşi ceru scuze că din anumite motive nu mai putea să rămînă. Sîngele-i pierise din obraji. O clipă, am avut impresia că se clatină.

— Sînteţi suferind ? l-am întrebat compătimitor în timp ce-l conduceam la uşă. Vă e rău ?

Nu mi-a răspuns. Se grăbea să plece ; evident, să scape de mine. Am închis nedumerit uşa în urma lui după care, descumpănit, m-am întors în cameră. Mi-am aprins pipa şi am început să mă plimb ca un apucat prin încăpere, frămîntat de turnura luată pe neaşteptate de discuţia cu Balaban. Nu mi se cerea perspicacitatea detectivului ca să reţin că ceva nu era în ordine. Cînd i-am arătat fotografia lui Tudoran, vizitatorul meu a devenit de nerecunoscut. După părerea mea, revederea cu imaginea celui care, cîndva, i-a salvat viaţa pe cîmpul de luptă, ar fi trebuit să-l bucure. Cînd colo...

Îmi storceam mintea în căutarea unei explicaţii, dar fără succes. Descumpănirea mea a crescut şi mai mult cînd, după vreo douăzeci de minute de la plecarea fostului paraşutist, a sunat telefonul, iar eu, ridicînd receptorul, am auzit un glas care ţinea să mă avertizeze cu toată seriozitatea :

— Domnule, sînt informat că intenţionaţi să vă ocupaţi de cazul aviatorului Puiu Tudoran. E adevărat ?

În prima clipă, am crezut că aiurez, că ridicasem receptorul fără ca telefonul să fi sunat, că, de fapt, nu auzeam pe fir nici o voce.

— Domnule, aţi auzit întrebarea ? m-a luat la rost glasul pe care mă străduiam acum să-l identific.

— Şi presupunînd că am auzit-o şi că într-adevăr intenţionez să mă ocup de Tudoran, ce-i cu asta ?

— Ar fi mai bine să renunţaţi la planurile dumneavoastră.

— Aş putea să ştiu şi eu cine-mi poartă de grijă şi îndrăzneşte să-mi dea sfaturi ? răcnii.

— Un binevoitor.

— Alo ! Sînt sătul de binevoitori...

Am trîntit o înjurătură. Prea tîrziu. N-o mai auzise. „Binevoitorul" curmase convorbirea lăsîndu-mă încremenit cu receptorul în mînă. În momentul acela, nu ştiu de ce, îmi răsări în minte Dragoş Balaban. El şi nimeni altul era „binevoitorul". Către dînsul se învălmăşeau acum toate bănuielile. Şi pentru că tot mai ţineam receptorul în mînă, am format îndată numărul de telefon al fostului paraşutist care, nu cu mult în urmă, mă părăsise într-un chip atît de straniu.

Aparatul suna în gol — semn că Dragoş Balaban încă nu ajunsese acasă. În aceeaşi clipă, mi-am amintit cu o claritate uimitoare că în timp ce necunoscutul de la telefon mă avertiza că ar fi bine să abandonez intenţia de a lămuri cazul lui Puiu Tudoran, auzisem zgomote specifice străzii. „Asta era... Cu siguranţă că „binevoitorul" m-a chemat de la un telefon public", mi-am spus încercînd să-mi mai amintesc şi alte amănunte. Intrigat, m-am asvîrlit într-un fotoliu. Am constatat cu tristeţe că, din pricina uluirii mele, nu reţinusem decît cuvintele „binevoitorului ": *„Ar fi mai bine să renunţaţi la planurile dumneavoastră"*. Ce a vrut să înţeleagă prin această avertizare ? Că m-ar pîndi vreo primejdie ? Pipa mi se stinsese. Am aprins-o din nou. Eram supărat, nervos, bîntuit de nelinişti. Dumnezeu mi-era martor că nu voiam să fac nici o legătură între strania comportare a vizitatorului meu şi avertismentul primit tam-nesam prin telefon şi totuşi, împotriva vrerii mele, un imbold lăuntric şi pînă la un punct logic mă îndemna la tot felul de presupuneri. Pufăiam din pipă şi gîndeam : „Discuţia

cu Balaban a decurs normal pînă în clipa cînd am adus vorba de „Botezul focului" şi de întîlnirea sa cu aviatorul care i-a salvat viaţa. Pe urmă, datorită întrebărilor mele, atitudinea lui s-a schimbat. A devenit neliniştit... irascibil... a pălit... Iar după ce i-am arătat fotografia lui Tudoran, a plecat în mod surprinzător. Ciudat ! Foarte ciudat... A cercetat fotografia... a scăpat-o din mînă. L-a recunoscut şi nu l-a recunoscut... A plecat lăsîndu-mă între un da şi un nu... Apoi, ca o bombă cu efect întîrziat, a „explodat" telefonul... avertismentul... Zău, nu voiam să fac nici o legătură, în sinea mea mi se părea nedrept, dar prea veniseră toate una după alta, într-o înlănţuire, apreciam eu, destul de logică.

Şi chiar dacă Balaban n-ar fi avut nici un amestec în treaba asta cu telefonul anonim, gîndeam eu învăluit în fumul aromat şi dulceag al tutunului, întîmplarea rămînea la fel de neguroasă, de nepătruns. Era limpede că cineva aflase că mă ocup de cazul pilotului Puiu Tudoran, dispărut fără urmă, şi faptul ca atare îl îngrijora. Ba mai mult, ţinea morţiş să mă intimideze. Cine să fie acest anonim ? De ce voia să mă împiedice să dezleg o enigmă care îşi avea originea într-o întîmplare petrecută în urmă cu douăzeci de ani ? *Cine era acel cineva ?*

În căutarea unui răspuns, am încercat să stabilesc cine mai ştia de hotărîrea mea de a da curs rugăminţii lui Sorin Tudoran, fiul aviatorului. Nimeni. Nu mă destăinuisem nimănui. E drept, expediasem în provincie, foştilor camarazi ai lui Tudoran, două scrisori, dar ar fi fost prea devreme ca vreunul din ei să-mi poată răspunde şi, mai ales, într-un asemenea mod. Urmărind un fir logic al deducţiilor, tot la Dragoş Balaban ajungeam ; îi arătasem fotografia pilotului dispărut, destăinuindu-mi astfel preocupările.

Am rămas neclintit în fotoliu preţ de trei ceasuri, pradă presupunerilor. Se înserase de-a binelea, dar eu tot nu aprinsesem lumina. Deodată, în liniştea adîncă a încăperii, telefonul a ţîrîit atît de prelung şi de asurzitor, încît am sărit speriat din fotoliu, iar cînd am ridicat receptorul, mi-am dat seama că inima îmi bătea nebuneşte :

— Alo ! exclamai.

— Casa scriitorului...

— Da, l-am întrerupt cuprins de o presimţire.

— Sper că m-aţi înţeles ? m-a întrebat un glas bărbătesc, ameninţător.

— Adică ? am întrebat eu propunîndu-mi să prelungesc cît mai mult convorbirea.

— Referitor la cazul aviatorului Puiu Tudoran.

— Nu înțeleg, n-ați vrea să fiți ceva mai explicit ? Nu, nu mă înșelam ; insul de la celălalt capăt al firului nu-mi vorbea degajat, ci încerca să-și mascheze vocea, îngroșînd-o.

— Dacă vă telefonez și vă sfătuiesc să nu vă ocupați de acest caz, o fac spre binele dumneavoastră.

— Spre binele meu ?! Am reținut oare exact cuvintele dumneavoastră ?

— Repet ! Dacă țineți la viață, la cărțile ce intenționați să le scrieți.

— Glumiți, domnule ! Am izbucnit în rîs... un rîs forțat.

— Nu glumesc... Vă paște o mare primejdie... Ați greși grav dacă mi-ați lua avertismentul drept o glumă.

— Da' poate că nu țin prea mult la viață ?

— Vă va fi cu atît mai ușor să vă despărțiți de ea. Sper că m-am făcut înțeles. A ! Și încă ceva : e spre onoarea familiei fostului pilot Puiu Tudoran să nu se știe mai mult despre el.

Mi s-a pus un nod în gît. Am auzit pe fir un declic și am înțeles că interlocutorul meu a închis telefonul. Am pus și eu receptorul jos.

Am avut nevoie de cîteva minute ca să-mi revin. În decurs de trei ore, sfetnicul meu trecuse de la sfaturi la amenințări : „Dacă țineți la viață". M-au trecut fiori de gheață la gîndul că cineva din umbră era gata să mă expedieze pe lumea cealaltă. Apoi, izbucnii iarăși într-un rîs nervos. Vă mărturisesc sincer, propriul rîs îmi displăcea și m-am grăbit să aprind lumina. Întunericul s-a risipit și m-am simțit ceva mai destins.

„Ce voise, de fapt, să spună atunci cînd mi-a atras atenția că era spre onoarea familiei fostului pilot Puiu Tudoran să nu se știe mai mult despre el ? Hm ! De ce nu mi-a vorbit deschis ? Uite, domnule, așa și pe dincolo, lucrurile s-au petrecut în chip dezonorant pentru Puiu Tudoran... Sînt un fost camarad de arme... Dar necunoscutul de la telefon n-a procedat așa. Ba m-a și amenințat... Înseamnă că..." Am cercetat ceasul : acele arătau ora 22,35. M-am repezit la telefon să-l chem pe Dragoș Balaban. Voiam să-i aud glasul, acum îmi mai stăruiau în

urechi cuvintele „binevoitorului". Nu mi-a răspuns nimeni. Oare să nu fi ajuns Dragoş Balaban acasă ? Să fi scos telefonul din priză ? Cineva totuşi ar fi trebuit să-mi răspundă, căci nu locuia singur, ci împreună cu o soră mai mare, văduva unui contabil. O aflasem chiar de la fostul paraşutist.

Vă închipuiţi în ce stare sufletească m-au adus toate întîmplările zilei ? Mai presus de orice mă obseda întrebarea : Cine să fie oare omul din umbră într-atît de interesat ca enigma dispariţiei lui Puiu Tudoran să rămînă nedezlegată, încît să fie în stare să treacă de la „sfaturi" la ameninţări ? Sînt dator să vă mai mărturisesc că ideea de a fi căzut victima unei farse am exclus-o din capul locului. În afară de Sorin Tudoran, nimeni nu ştia la ce mă înhămasem. Aşa cum am mai spus, singurul în faţa căruia mă dezvăluisem doar în parte, scoţînd la iveală o fotografie, era fostul paraşutist. Să fi împărtăşit Sorin Tudoran cuiva planurile sale şi că mi se adresase mie să-l ajut ? N-ar fi fost exclus. Totuşi, fiul aviatorului locuia într-o comună de pe frumoasele meleaguri ale Năsăudului, departe de Capitală. M-am văzut nevoit să recunosc că enigma abia acum devenea enigmă. Să reţinem, deci, că undeva în umbră exista un individ care ţinea ca deznodămîntul vînătorului aerian să rămînă cu orice preţ învăluit în taină... adică să rămînă aşa cum se menţiona în adresa oficială : *dispărut fără urmă* şi culmea, spre onoarea familiei Tudoran. Acel cineva, cu sau fără voie, se trădase, săvîrşind astfel o greşeală ce se cerea exploatată. Iar cel chemat s-o exploateze eram eu. Fără îndoială, cutezanţa mea ar fi putut să mă coste viaţa. Necunoscutul era cu ochii pe mine şi, în felul său, juca cinstit — mă avertizase. Om sînt şi eu — avertismentul îmi îngheţa sufletul ori de cîte ori îmi revenea în minte. Pe oamenii din umbră pe care tu nu-i vezi, dar ei te văd, • mai bine să-i iei în serios. În acelaşi timp însă, o întrebare mistuitoare îşi croise drum prin zidul avertismentului : Cine-i omul din umbră şi ce urmăreşte ? De ce ţine să-mi bareze calea şi de ce vrea să mă împiedice de a cotrobăi prin dosarul îngălbenit de vremuri al locotenentului de aviaţie Puiu Tudoran ? Cu întrebările astea în gînd, am adormit în fotoliu.

VI. În sfîrșit, cărare

În dimineața următoare, de îndată ce am deschis ochii, primul om la care m-am gîndit a fost desigur Dragoș Balaban. Trebuia neapărat să dau de el, să-l văd, să încerc să reînnod firul discuției, să-l studiez, să aflu cauzele bruscei sale schimbări. Într-un cuvînt, să mă liniștesc. Deși ora era cam matinală, n-am ezitat să-l chem la telefon.

Am așteptat încordat să mi se răspundă. De la celălalt capăt al firului cineva a ridicat receptorul — îi auzeam respirația — dar se încăpățîna să nu scoată vreo vorbă.

— Alo ! am strigat eu în cîteva rînduri.

A ghicit cine era și, drept răspuns, mi-a închis telefonul în nas, ceea ce, se înțelege, m-a jignit, dar nu m-a dezarmat. Nu m-am sfiit să chem din nou casa Balaban. Simțeam cum furia urcă în mine... Să ridici receptorul și să nu vrei să răspunzi ! Și asta după ce-i citisem caietele și, culmea, îmi formasem și o părere bună despre posibilitățile sale literare ! În mod firesc, atitudinea necuviincioasă a lui Dragoș Balaban a avut darul să-mi întrețină și mai mult bănuielile. Nu sînt omul care, odată pornit, să se oprească la mijlocul drumului : dacă dumnealui nu dorea să stea de vorbă cu mine, doream eu în schimb. Și pentru că telefonul lui Balaban „murise“, am luat pe loc hotărîrea să-i fac o vizită... o vizită inopinată, chiar în faptul dimineții. Nu era prea politicos din parte-mi, altă cale însă nu aveam de ales. Ce naiba, găsindu-mă la ușa lui, cineva trebuia să-mi deschidă. Unde mai pui că aveam și un pretext să-l vizitez :

caietele. În zbuciumul ce-l cuprinsese, Dragoş Balaban plecase fără să le ia.

Am înghiţit la repezeală micul dejun, am coborît în curte, mi-am scos maşina din garaj. Nu sînt un şofer prea experimentat, totuşi mă descurc. Iar unde nu izbutesc, au grijă agenţii de circulaţie să-mi sară în ajutor.

Era o dimineaţă frumoasă de septembrie, cu un soare de aur, cînd văzduhul bucureştean miroase a pepene, a „deschiderea şcolilor". Am urcat la volanul Fiatului meu de culoarea vişinei şi i-am *„dat bătaie"*. Balaban locuia în cartierul Floreasca, într-un bloc vechi, construit încă înainte de război. Mi-au fost necesare exact zece minute ca să ajung cu maşina pînă la locuinţa sa. Şi pentru că imobilul nu avea lift, am urcat aproape în fugă scările ce se opreau la etajul trei, în dreptul apartamentului lui Balaban. Am apăsat pe butonul soneriei. Un minut mai tîrziu, am simţit cum de dincolo de uşă un ochi mă scruta prin vizor. „Acum o să-mi deschidă", mi-am spus. M-am înşelat. Nu m-am lăsat şi am sunat din nou prelung, aşa încît să dau celor dinăuntru de înţeles cît sînt de nemulţumit. Bine am procedat. În cele din urmă, mi-a deschis o femeie cu părul cărunt, îmbrăcată în negru, de parcă ar fi fost în doliu. Avea o faţă palidă şi o privire tristă de om amărît.

— Sînt scriitorul..., m-am recomandat. Cu cine am plăcerea ?

La auzul numelui meu, femeia n-a tresărit, n-a manifestat nici un fel de interes — semn că ştia încă înainte de a-mi deschide cine era vizitatorul.

— Sînt sora lui Balaban, mi-a răspuns ea fără vlagă.

— Aş vrea să-l văd pe fratele dumneavoastră.

Nu m-a invitat în casă, ci m-a ţinut la uşă, ceea ce, să recunoaştem, reprezenta un act de impoliteţe în plus. Ghicindu-mi parcă gîndurile, femeia s-a apucat să se scuze frîngîndu-şi nervos mîinile :

— Vă rog să mă scuzaţi, v-aş pofti în casă, dar e deranj — n-am ajuns să deretic. Îl căutaţi pe fratele meu ? Nu-i acasă, adăugă cu părere de rău. Încă de la şase a plecat.

— Am mare nevoie de el... Nu ştiţi unde-l pot găsi ?

— Regret, nu-mi spune niciodată unde pleacă.

Se vedea cale de o poştă că femeia asta nu ştia să mintă : vorbindu-mi, obrajii palizi i se împurpuraseră, iar privirile mele stăruitoare o stinghereau.

— Aseară a venit tîrziu acasă, a simţit ea nevoia să-mi explice în continuare, iar astăzi a plecat devreme.

Ascultînd-o şi urmărindu-i gesturile, mi s-a făcut milă de ea ; n-avea nici un rost să-i prelungesc chinurile. I-am mulţumit, am rugat-o să-i transmită fratelui că ieri, părăsindu-mă în grabă, şi-a uitat caietele la mine.

— Să-mi dea un telefon sau să treacă să şi le ia. Cum va crede de cuviinţă. Aş vrea să-l recomand unei edituri...

Dacă el se arăta viclean, de ce nu m-aş arăta şi eu ? Am coborît în stradă cu inima grea, de om tras pe sfoară. Eram convins că Dragoş Balaban era acasă, că se pitise într-un ungher al vestibulului întunecos şi că de acolo trăsese cu urechea la discuţia mea din pragul casei cu soră sa. Ideea că s-a ascuns de mine mă zgîria pe nervi. Ce-i declanşase schimbarea asta bruscă de comportament ? Doar m-am purtat frumos, i-am citit caietele, intenţionam să-l recomand unei edituri. Dumnealui însă... De ce mă gîndeam că ar putea să fie una şi aceeaşi persoană cu „binevoitorul" de la telefon ?

Am dat să urc în maşină, dar, în aceeaşi clipă, am zărit chiar în faţa blocului unde locuia Balaban cabina unui telefon public. „Dacă tot am luat-o de dimineaţă la picior, stricîndu-mi programul, ce-ar fi să-i telefonez maiorului Sîrbu ? Poate că are vreo veste pentru mine... Să trec pe la el", mi-am zis. N-am făcut rău. Mi-a răspuns chiar el la telefon.

— Nu te ştiam un matinal. Pe unde umbli ? m-a luat el la rost. Te-am sunat acasă. Se vede că eşti singur. Hoinăreşti...

— Zău ! ? M-ai căutat ? ! am exclamat copilăreşte, încîntat, bineînţeles, de coincidenţă. Te pomeneşti că vrei să-mi faci o bucurie ?

— Vreau.

— O veste, deci ?

— ...Tu ce-ai crezut ? Lucrăm operativ. Sîntem o instituţie organizată. Notează-ţi.

— Stai un moment. Ştii, vorbesc de la un telefon public. M-am căutat prin buzunare. De bucurie mă zăpăcisem, nu-mi găseam creionul, carneţelul. În cele din urmă, am putut rosti :

— Zii, frăţioare, sînt pregătit să-mi notez tot ceea ce doreşti să-mi dictezi.

— Chiar şi un roman ?

— Chiar.

— Poate să fie şi unul poliţist ?

— Cu atît mai bine.

— Dar îl semnez şi eu.

— S-a făcut.

— Mă, că altruist mai eşti ! a rîs maiorul Sîrbu. Şi-acum scrie : Racoviceanu Florin, fiul lui Gheorghe şi al Mariei, născut la 5 decembrie 1918, la Craiova. Domiciliul actual : Bucureşti. Ai noroc, tovarăşe scriitor, nimic de zis !

— Aşa e, am încuviinţat eu şi, pentru o clipă, mi-a trecut pe dinaintea ochilor chipul paraşutistului.

— Adresa actuală : Bucureşti, strada Bucur 35. Eşti curios să ştii unde lucrează, cu ce se îndeletniceşte ?

— Dacă ai la îndemînă şi asemenea date, desigur.

— Presupunînd că o să ai nevoie de ele, am cerut sectoristului zonei respective să se intereseze.

— Eşti un înger ! am exclamat eu iarăşi.

— Fără exagerări, tovarăşe... Unde ai văzut tu îngeri în uniformă poliţistă ? ! Fiind aviator, pe Florin Racoviceanu îl poţi găsi la aeroportul Băneasa... nu ştiu la ce secţie, vezi şi tu... nu lăsa chiar totul pe seama noastră.

— Îţi rămîn recunoscător.

— Lasă, lasă, cunosc eu făgăduielile scriitorilor... Una declară în interviuri şi alta fac în realitate. La revedere şi succes !

— Mulţumesc.

Vă daţi seama în ce stare mă găseam. Una caldă, una rece... Maiorul Sîrbu îmi venise în ajutor, mi-l găsise pe omul care în reconstituirea evenimentelor din august şi septembrie 1944 reprezenta, dacă vreţi, prima verigă. Aproape că uitasem de amărăciunea provocată de atitudinea ireverenţioasă a lui Dragoş Balaban. Şi, înainte de a mă îndrepta spre Băneasa, căci ardeam de curiozitate să-l cunosc pe cel care se numărase printre bunii camarazi ai lui Puiu Tudoran, mi-am spus că ar fi bine să trec pe acasă şi să recitesc scrisoarea lui Florin Racoviceanu din septembrie 1945. Aşa am şi făcut. După zece-cincisprezece

minute, eram de-acum în camera mea de lucru și o reciteam. Am zăbovit, mai cu seamă, asupra acestor rînduri :

Puiu n-a zburat singur, ci însoțit. A avut un pasager la bord. Un civil, fratele comandantului de escadrilă (...) Deci soțul dv. a decolat cu direcția București (...) După patru-cinci ceasuri urma să se întoarcă, însă nu s-a mai întors nici în ziua aceea, nici în următoarele. De atunci, nu l-am mai întîlnit..

Așadar, omul care adresase aceste rînduri văduvei lui Puiu Tudoran trăia. Ba mai mult, domicilia în București și lucra nu departe de locuința mea. Am chemat la telefon centrala aeroportului Băneasa și am cerut să mi se dea legătura cu tovarășul Racoviceanu. „Imediat", mi-a răspuns centralista. În clipa următoare, am auzit glasul metalic al unui bărbat.

— Tovarășul Racoviceanu ? am întrebat. Mi s-a răspuns afirmativ ; am continuat atunci spunînd cine sînt și că aș vrea să-l văd.

— Acum ați dori ?

— Dacă s-ar putea, am îndrăznit eu.

— În ce chestiune ?

— Foarte importantă, de aceea nu pot s-o formulez la telefon.

— Bine, a acceptat, vădit indispus de tonul meu misterios. Vă aștept... Mă găsiți la...

VII. Stenograma nr. 1

Secretara, o femeie urîțică, trecută de prima tinerețe, după ce m-a cercetat din tălpi și pînă în creștet, m-a introdus în biroul lui Florin Racoviceanu. M-a întîmpinat un bărbat de statură potrivită, cam de vîrsta mea, rotofei, cu o chelie respectabilă. S-a arătat din capul locului cordial — mi-a strîns prietenește mîna, m-a invitat să iau loc, creîndu-mi impresia că ne cunoșteam mai de mult. Așezîndu-mă, privirile mi-au fost atrase de micromodelele de avioane rînduite, ca într-o neobișnuită expoziție, împrejurul biroului la care lucra Racoviceanu. Machetele a numeroase tipuri de aparate de zbor — de la aeroplanul lui Vuia și pînă la „Caravelle" — confereau încăperii un farmec aparte. Racoviceanu m-a lăsat un timp să-l admir în liniște colecția. Interesul meu l-a măgulit.

— După cîte înțeleg, vă pasionează aviația ? m-a întrebat el.

— Exact... Însă zburătorii mă pasionează mult mai mult, i-am răspuns, mulțumit că-mi oferise prilejul să intru în temă. Nu mă prea pricep la modele. De aceea vă și întreb : aveți cumva, în această frumoasă colecție de machete, și un „Nardi" ?

Florin Racoviceanu și-a înălțat surprins sprîncenele-i negre și stufoase, ce contrastau cu chelia sa albă și strălucitoare.

— Din păcate, e singurul tip de avion care-mi lipsește. Chelia îi deveni stacojie și își lăsă ochii în jos, ca și cînd s-ar fi rușinat de cele comunicate.

— Îmi place aici la dumneavoastră, am exclamat eu cu o bucurie nedisimulată.

Ochii gazdei au zîmbit iarăși.

— Un coniac ? O cafea ?

— Un coniac, i-am mărturisit eu preferinţa.

A chemat secretara şi a rugat-o să ne aducă două coniacuri, apoi, luîndu-şi parcă inima în dinţi, m-a întrebat :

— Îmi iertaţi indiscreţia. Desigur, colecţia mea nu e completă. Dumneavoastră însă aţi remarcat absenţa „Nardi"-ului. De ce ?

Mi-am scos pipa şi, calm, mi-am îndesat-o cu tutun. Anume întîrziam să-i răspund. Ştiu, nu era prea politicos, dar urmăream să-i aţîţ interlocutorului meu curiozitatea. Racoviceanu însă nu părea să fie prea impresionat de tactica ce-o adoptasem. Aştepta răbdător în timp ce-mi meşteream pipa.

— După cîte sînt informat, am intrat eu direct în fondul problemei, l-aţi cunoscut pe aviatorul Puiu Tudoran.

Florin Racoviceanu a zvîcnit scurt, de parcă s-ar fi speriat, trăgîndu-se pentru o clipă spre spătarul scaunului. Ochii i-au devenit rotunzi şi scrutători ; în adîncul lor s-a ivit un licăr de bănuială. A murmurat stins, ca la o tristă aducere aminte :

— Puiu Tudoran ! ? !... Desigur... l-am cunoscut, a suspinat melancolic. Au trecut atîţia ani !

— Aţi fost, dacă nu mă înşel, camarazi de escadrilă ?

— Aşa e, am fost camarazi de escadrilă, mi-a răspuns el docil. Deodată, ca şi cînd şi-ar fi regăsit pe neaşteptate energia de conducător, a urmat autoritar : Aţi rostit numele lui Puiu Tudoran. Cu ce scop ?

Privirile noastre s-au întîlnit. Am pretenţia că mă pricep la oameni, că izbutesc să le descifrez firea, sufletul, caracterul. Nu mă îndoiam că Florin Racoviceanu era un bărbat trecut de cincizeci de ani, văzuse şi trăise multe de-a lungul existenţei sale de aviator. Se voia un bărbat călit, energic, dur, în realitate era un sensibil, un sentimental. Îl trădau ochii cu sclipiri nostalgice, tremurul uşor al buzelor pline.

— Mă interesează Puiu Tudoran, viaţa sa, unele amănunte în legătură cu existenţa acestui pilot de vînătoare care... Am tăcut. Anume mi-am întrerupt fraza şi, spre marea mea satisfacţie, Florin Racoviceanu a căzut în meschina mea capcană. Ca şi cum ar fi ştiut ce vreau să spun, a continuat fraza întreruptă :

— ...care pe front, în 1945, a fost dat dispărut fără urmă...

— Da !
— De ce vă interesează tocmai el ?
— Sînt scriitor.
— Intenţionaţi cumva să scrieţi o carte despre el ?
— Poate...

Răspunsul meu echivoc nu i-a plăcut. M-a scrutat, pentru întîia oară, bănuitor. Şi-a ciupit nervos lobul urechii şi a răspuns fără prea mult entuziasm :

— Nu vă întreb cum şi de unde aţi aflat că am fost camarazi de escadrilă, prieteni... Vă stau însă la dispoziţie...

Secretara a revenit punînd pe birou o tavă cu două păhărele de coniac, „escortate" de două pahare mari de apă. Am mulţumit şi, după ce femeia a ieşit, mi-am scos carnetul, pixul, pregătindu-mă să stenografiez convorbirea. A ! să nu vă mire că mi-am însuşit stenografia. Am învăţat-o în puţinul meu timp liber şi mi-e de mare folos. Ca de pildă, în cazul de faţă. Am realizat o stenogramă din care, bineînţeles, am extras spre a fi publicate numai acele părţi care interesează cazul nostru. Iată-le :

H. Z. : Vă mai amintiţi cînd l-aţi văzut ultima oară pe Puiu Tudoran ?

F. R. : Cum să nu... În dimineaţa zilei de 24 august.

H.Z. : În dimineaţa sau în zorii zilei ? Să nu vă mire întrebarea, dar pentru obiectivul investigaţiilor mele este foarte important să clarific acest amănunt.

F. R. : În zorii zilei. În privinţa asta nu încape nici un fel de dubiu.

H. Z. : Aţi avut o noapte agitată ?

F. R. : Agitată e puţin spus. O noapte care ne-a adus marea veste a răsturnării guvernului fascist al lui Antonescu şi a ieşirii României din războiul antisovietic.

H. Z. : Plecarea lui Tudoran la Bucureşti fusese fixată din ajun sau chiar în zorii acelei zile ?

F. R. : Din ajun. Şi o să vedeţi de ce : o dată pe lună unul din noi zbura la Bucureşti cu misiunea să ridice solda. Pentru noi misiunea asta de agrement era ca un soi de permisie de o zi sau două. Ne repezeam în Capitală... Mai la un spectacol, mai la un local. În luna aceea îi venise rîndul lui Puiu Tudoran să zboare. Comandantul escadrilei îi ceru să-şi pregătească avionul.

H. Z. : Vă mai amintiţi cu ce tip de avion a zburat ?

F. R. : Cu un „Nardi", un avion italian de şcoală cu două locuri, greu de manevrat, dar Tudoran îl stăpînea cu uşurinţă şi siguranţă. În această cursă matinală n-a fost singur în carlingă, ci cu fratele comandantului de escadrilă, un profesor din Ploieşti. În ciuda războiului, omul sosise pentru cîteva zile la Mamaia, să se bucure de soare, de mare, să se bronzeze, şi evenimentele l-au surprins la noi, mai exact, la fratele său. Neştiind cum vor evolua evenimentele, comandantul a fost cel care a stăruit pe lîngă Tudoran să-i ia fratele pînă la Bucureşti.

H. Z. : Era, desigur, un act de indisciplină atît din partea comandantului, cît şi din partea lui Tudoran.

F. R.. : Era şi nu era. Nu zburau pe un avion de luptă, ci pe unul de şcoală. Şi-apoi Puiu nu l-a luat de capul lui... i s-a ordonat. Putea să nu execute ordinul, dar ar fi fost o prostie.

H. Z. : Aş vrea, pe cît va fi posibil, să stabilim ora decolării „Nardi"-ului de pe aerodromul Mamaia.

F. R. : De ce vă interesează amănunte de felul acesta ?

H. Z. : O să vedeţi de ce... Aş vrea însă să subliniez că sinceritatea este o condiţie sine qua non a discuţiei noastre.

F. R. : Să fi fost ora cinci, cinci şi jumătate... În orice caz nu mai devreme de cinci, dar nici mai tîrziu de şase.

H. Z. : În cît timp parcurgea un „Nardi" distanţa Mamaia-Bucureşti ?

F.R. : „Nardi" dezvolta o viteză medie de zbor de 250 km pe oră. Dacă acceptăm că Tudoran a zburat normal, el trebuie să fi făcut pînă la destinaţie un ceas şi treizeci de minute.

H. Z. : Dacă a decolat la 5,30, s-ar fi cuvenit să aterizeze la destinaţie în jurul orei 7, nu-i aşa ?

F. R. : Exact.

H. Z. : Pe ce aerodrom a aterizat ?

F. R. : Solda se ridica de la Pipera, deci ofiţerul trimis s-o ridice ateriza, de obicei, la Pipera.

H. Z. : Este de presupus că şi Puiu Tudoran tot la Pipera a aterizat. În jurul orei 7 dimineaţa.

F. R. : Aşa s-ar fi cuvenit. Numai că el n-a aterizat la Pipera.

H. Z. : Aflu un lucru nou, de-a dreptul senzaţional. Atunci, unde a aterizat ?

F. R. : La Otopeni.

H. Z. : De ce ?

F. R. : N-aş putea să vă răspund. Întrebarea asta m-a chinuit şi pe mine mult timp.

H. Z. : Aţi aflat vreodată ce s-a întîmplat cu Tudoran şi pasagerul său civil după aterizare ?

F. R. : Da.

H. Z. : Cînd ?

F. R. : Cam după o lună-două. În orice caz după moartea lui Tudoran.

H. Z. : Aţi spus *moartea lui Tudoran.*

F. R. : A fi dat pe front dispărut fără urmă înseamnă, de fapt, a fi socotit mort...

H. Z. : Excludeţi posibilitatea căderii în prizonierat ?

F. R. : Nu, nu o exclud. Au trecut însă douăzeci de ani. Dacă ar fi căzut în mîinile inamicului, s-ar fi întors de mult acasă la ai lui, în mijlocul nostru. Aşa cum l-am cunoscut eu pe Tudoran, n-ar fi fost în stare să îndure multă vreme sîrma ghimpată a lagărelor de prizonieri. Cu siguranţă că ar fi încercat să evadeze. Sînt convins. Noi, aviatorii, iubim spaţiul, libertatea înălţimilor, într-un cuvînt — zborul.

H. Z. : Să revenim la ceea ce s-a petrecut cu Tudoran după ce a aterizat la Otopeni. În cele din urmă, ce aţi aflat ?

F. R. : Am aflat, nu mai ţin minte de la cine, că după ce a aterizat pe aerodromul de la Otopeni, ar fi fost înconjurat de ostaşi hitlerişti şi declarat prizonier.

H. Z. : Civilul a împărtăşit aceeaşi soartă ?

F. R. : După cîte ştiu, da. Au fost arestaţi, interogaţi, închişi. Nu cunosc amănunte. Erau zile bogate în evenimente şi era destul de greu să le reţin.

H. Z. : În scrisoarea pe care aţi adresat-o văduvei lui Tudoran, nu aţi amintit nimic de această întîmplare.

F. R. : La ce ar fi folosit ? Şi aşa, sufletul femeii era destul de împovărat.

H. Z. : Aveţi dreptate. Şi cu solda... cu solda cum a rămas ?

F. R. Cine s-a mai gîndit, în zilele acelea, la ea ? ! În timp ce Tudoran îşi trăia drama la Otopeni, pentru noi, cei din escadrila de la Mamaia, au început ceasuri fierbinţi, de luptă. Nouă, vînătorilor, ne-a revenit misiunea să apărăm de aviaţia hitleristă nu numai litoralul, ci şi podul de la Cernavodă — pe

care hitleriştii, în retragere, au încercat să-l distrugă. Mai întîi pe calea aerului, apoi pe calea Dunării. Da, da, nu vă miraţi, au trimis de la Hîrşova în sus vase încărcate cu exploziv. De unde ştiu ? În ziua de 25 august, într-o bătălie aeriană deasupra Dunării, am fost lovit. M-am salvat cu paraşuta. Am avut şi un pic de noroc. N-am căzut în valurile Dunării, ci pe uscat, într-un zăvoi de pe malul fluviului, unde se găsea ascunsă o baterie antiaeriană. Am rămas printre artileriştii acelei baterii cinci zile, luptînd alături de ei. Îşi transformaseră bateria dintr-una antiaeriană, într-una de coastă şi luptau împotriva vaselor duşmane ce încercau să se refugieze pe cursul Dunării. Abia după izgonirea nemţilor din zona respectivă, am putut să mă întorc la baza mea de la Mamaia. Camarazii mă dăduseră mort. A intervenit reorganizarea dictată de noile împrejurări. Şi pentru că m-aţi întrebat de soldă, îmi amintesc că am primit-o.

H. Z. : Solda pe care Tudoran trebuia s-o aducă ?

F. R. : Nu ştiu... Are vreo importanţă ?

H. Z. : Comandantul escadrilei mai trăieşte ? Dar fratele său ?

F. R. : Mihai Cîşu, fostul nostru comandant, mai trăieşte. Ştiu sigur. De soarta fratelui său, profesorul Dumitru sau Ilie Cîşu, nu ştiu nimic. Însă dacă nu aveţi nimic împotrivă, aş putea să mă interesez ; o să încerc să vă fiu de folos.

H. Z. : Vă mulţumesc, chiar vă rog. În vederea realizării unei eventuale cărţi, sînt direct interesat să aflu ce s-a întîmplat cu Puiu Tudoran după arestarea sa de către hitlerişti la Otopeni. Înainte de a vă lăsa adresa şi numărul meu de telefon, aş vrea să vă mai pun o întrebare.

F. R. : Vă rog.

H. Z. : Aţi auzit de locotenentul de aviaţie Aurelian Huţan ?

F. R. : Nu, n-am auzit... Repet : au trecut atîţia ani ! S-ar putea foarte bine să nu mai ţin eu minte. Huţan ? Ştiu eu ?... Ocupă şi el un loc important în ceea ce întreprindeţi ?

H. Z. : Oarecum. A făcut şi el parte din Grupul 2 Vînătoare. În ziua cînd Puiu Tudoran nu s-a mai întors la bază, zburaseră în celulă...

F. R. : Da, da, înţeleg... Dacă a supravieţuit şi el războiului, o să vă fie de folos. Dar şi după 23 august au căzut

foarte mulți dintre noi. Huțan ? Nu știu... Însă dacă o să-mi permiteți, o să mă interesez printre foștii mei camarazi cu care mă mai întîlnesc la o cafea, la un coniac... Cineva trebuie să-l fi cunoscut.

H. Z. : Vă îngădui din toată inima. Să știți că mi-ați fost de un real folos.

F.R. : Sper... Totuși eu...

H. Z. : N-ați dus fraza pînă la capăt. Aveți ceva pe suflet, simt eu...

F. R. : Totuși nu mi-ați explicat în ce scop vă interesați de soarta lui Puiu. Acum aflu că și de a altor aviatori...

H. Z. : Vreau să scriu despre eroismul lui Puiu Tudoran...

F. R. : Mărturisirea dumneavoastră mă impresionează... Mă întreb însă dacă nu cumva vă hazardați ?

H. Z. : Ce vă face să credeți ?

F. R. : Ați pronunțat cuvîntul eroism. Îmi vine greu, dar mă văd nevoit să vă avertizez că în jurul dispariției lui Puiu Tudoran s-a țesut o poveste pe care eu, precizez, n-o cunosc direct... Doar ecourile ei au ajuns pînă la urechea mea... V-ați întristat.

H. Z. : Îmi dezvăluiți un amănunt nou și după cîte îmi pare și întristător...

F. R. : Omul, fie el aviator, fie el scriitor, pe lîngă calități mai are parte și de anumite slăbiciuni... După război, printre noi, multă vreme, a circulat zvonul că, la Otopeni, Puiu, căzînd în mîinile oamenilor lui Gerstenberg — știți cine a fost el, nu-i așa ?

H. Z. : Generalul ? A fost șeful Misiunii militare a aviației germane... cel care a comandat operația împotriva Capitalei...

F. R. : ...și a ordonat bombardarea Bucureștiului... Ei bine, la Otopeni, Gerstenberg își stabilise statul său major... Se zvonea că Puiu Tudoran, adus în fața generalului nazist, aviator și el, s-ar fi purtat ca un laș...

H. Z. : Îl regăsim însă pe front, luptînd împotriva hitleriștilor... Cum se explică ?

F. R. : Eu am ținut doar să vă avertizez... Elemente concrete în legătură cu acest episod nu cunosc. Știu doar că se mai zvonea că un Juriu de onoare, dacă nu chiar un Tribunal militar, ar fi trebuit să-l judece...

H. Z. : Un Tribunal militar ?!

F. R. : E de datoria mea, ținînd seama de ceea ce v-ați propus, să vă aduc la cunoștință și aceste zvonuri. Prăbușirea lui, în timpul îndeplinirii unei misiuni de luptă, ar fi dus și la clasarea cazului. Se zvonea că, de fapt, s-ar fi sinucis, prăbușindu-se. Zvonuri... zvonuri.

H. Z : Totuși, dumneavoastră ce credeți ?

F. R. : Crezul meu l-am exprimat în acea scrisoare de compasiune expediată soției lui Tudoran... Și chiar dacă ar fi greșit cu ceva — greșeala e omenească, nu-i așa ? — consider că s-a reabilitat murind în luptă.

H. Z. : A fost dat dispărut fără urmă...

F. R : Tot una e...

H. Z. : Vă mulțumesc. Ați aruncat o lumină nouă în cazul care mă interesează. Vă asigur că voi medita la ce mi-ați relatat... Aștept, în continuare, sprijinul dumneavoastră.

. . . .

Ajuns cu investigațiile în acest punct, mi-am propus un scurt popas. Bineînțeles, în liniștea odihnitoare a camerei mele de lucru și în tovărășia pipei. Liniștea și tutunul te îmbie la meditație, iar eu, împovărat de destăinuirile lui Racoviceanu, aveam nevoie de o asemenea clipă. Mă angajasem într-o treabă grea, dar pasionantă și, ca într-un joc pentru copilandri, mă închipuiam cînd detectiv, cînd arheolog, cînd istoric. Cazul aviatorului Puiu Tudoran căpătase acum patru aspecte, toate patru la fel de importante.

a) Scrisoarea lui Sorin Tudoran prin care mi se cerea sprijinul în edificarea unui deznodămînt petrecut acum douăzeci de ani și sintetizat în trei cuvinte „Dispărut fără urmă".

b) Laconismul „jurnalului de operații" de la Arhivele M.St.M. care oficializa deznodămîntul fostului aviator și care nu amintea nimic de abaterile lui Puiu Tudoran de la disciplina militară, în timpul operațiilor militare de la București.

c) Avertismentul necunoscutului de la telefon : „E spre onoarea familiei fostului pilot Puiu Tudoran să nu se știe nimic în plus despre el !"

d) Dezvăluirile lui Racoviceanu : zvonurile existente în perioada aceea cu privire la Puiu Tudoran.

Analizînd și cîntărind fiecare aspect în parte, mi-am spus că ceva din aceste zvonuri trebuie să fi ajuns și la urechile

fiului celui *dispărut fără urmă*, deşi Sorin Tudoran, în scrisoarea sa, nu pomenea nimic în acest sens. De teama adevărului poate, adevăr pe care dorea pătimaş să-l cunoască. Aşa se explică cererea sa de a-l ajuta. Cineva însă — necunoscutul de la telefon (Dragoş Balaban — de ce nu ?) — *cunoaşte adevărul dispariţiei fără urmă*, a aflat că Sorin Tudoran a apelat la mine şi consideră ancheta drept un act în defavoarea familiei... Mi-a spus-o textual, cu intenţia de a mă intimida : „E spre onoarea familiei să nu se ştie mai mult despre aviatorul Puiu Tudoran". Aceste cuvinte, asociate cu dezvăluirile lui Racoviceanu, îmi confirmau, pînă la proba contrarie, că necunoscutul de la telefon avea dreptate. Dorea, probabil, în mod sincer, să ocrotească familia, să-l ocrotească pe urmaşul fostului pilot, devenit în zilele noastre medic. Într-adevăr, la ce i-ar fi folosit lui Sorin Tudoran să descopere că tatăl său, cîndva un vînător aerian iscusit, a avut pe pămînt, într-un moment crucial din istoria ţării, o atitudine nedemnă, că, ajuns vremelnic în mîinile hitleriştilor, s-a comportat ca un laş ? Căci recapitulînd cele mărturisite de Racoviceanu, cîteva constatări se impuneau de la sine. Puiu Tudoran a decolat de pe aerodromul Mamaia în jurul orei 5,30. După un ceas şi jumătate de zbor a aterizat pe aerodromul militar de la Otopeni. Primo : s-a abătut de la itinerar. În loc să aterizeze la Pipera, a aterizat la Otopeni. De ce ? Ce a căutat acolo ? Din documentele vremii rezultă fără nici o putinţă de tăgadă că, în dimineaţa zilei de 24 august 1944, aeroportul Pipera se afla sub controlul trupelor române. În schimb, pe aerodromul militar de la Otopeni pusese stăpînire generalul german Alfred von Gerstenberg, căruia Hitler îi încredinţase ordinul să ocupe Capitala şi să înăbuşe în sînge insurecţia. Deci, Puiu Tudoran a aterizat direct în tabăra inamicului. Şi nu singur, ci împreună cu fratele comandantului de escadrilă. Deliberat sau întîmplător ? Ce a urmat după asta ? Cît au stat în captivitate ? Acolo au fost, fireşte, supuşi unor interogatorii. Cum s-au comportat ? Judecînd după zvonurile amintite de Racoviceanu, aviatorul s-ar fi purtat ca un laş. Dar civilul ? Şi mai era ceva... ceva peste care nu-mi era permis să trec. Întrebarea : „Cum şi cînd a scăpat Tudoran din captivitate ?" Am ajuns astfel, tot meditînd şi fumînd, în mod firesc, la povestirea „Botezul focului" şi la comportarea bizară a aviatorului. Să nu uităm că, în

lucrarea sa, fostul parașutist povestea cum, în după-amiaza zilei de 25 august, către asfințitul soarelui, a fost salvat de la moarte de un „aviator rătăcitor". Îmi plăcea să cred că salvatorul lui Dragoș Balaban era una și aceeași persoană cu Puiu Tudoran. Deducția mi se părea pe cît de entuziasmantă, pe atît de fantastică. Însă nu-mi era îngăduit să plutesc pe aripile unor asemenea deducții. Acum, un singur om ar fi putut să-mi răspundă la toate întrebările-cheie — fratele comandantului de escadrilă, Ilie sau Dumitru Cîșu, cum îl numise Florin Racoviceanu. Ei bine, acest Cîșu trebuia scos din pămînt, din iarbă verde, de oriunde, dar trebuia scos. Devenisem optimist. De ce să vă mint, îmi place să mă sui în pat bine dispus. Sînt convins că ați observat acest amănunt de mare importanță — adormi mai ușor, ai vise plăcute, te trezești a doua zi cu forțe renăscute. Îmi făceam patul și fluieram o cunoscută arie din „Vînzătorul de păsări" cînd, deodată, în tăcerea aceea grea, parcă și mai grea din pricina nopții, a sunat telefonul. Am încetat să mai fluier. Cuprins de o vagă bănuială, mi-am zis că ar trebui să fiu ceva mai șiret. Ei, bine, aflați că n-am răspuns la telefon pînă ce n-am conectat la aparat un casetofon cu un dispozitiv special pentru imprimarea pe bandă magnetică a discuțiilor. „Să fie acolo, mi-am spus, să rămînă drept mărturie dacă mie, ferească sfîntul, mi se va întîmpla ceva." În vremea asta, telefonul, de parcă m-ar fi văzut în casă, continua să zbîrnîie. Am ridicat, în sfîrșit, receptorul.

— Alo, sînteți 12.02.36 ? am auzit vocea nazală, specifică, a unei operatoare de la telefoane. De ce nu răspundeți ? am fost luat cu la rost.

— Pentru că eram în baie, domnișoară. Vă satisface răspunsul ?

— Vă arde de glumă, tovarășuu... Da' noi aici nu ne mai vedem capul...

— N-aveți o oglindă prin preajmă ?

Zău, nu știu ce aveam... Nu era cuviincios din parte-mi, însă mă mînca limba și eram mai bine dispus decît Napoleon după preluarea puterii.

— Tovarășuu' ! mă amenință operatoarea, ca și cînd ar fi vrut să-mi atragă atenția : „Dumneata rîzi, da' scroafa-i moartă în coteț". Vă cheamă Năsăudu'... Năsăudule ! Năsăudule ! Ai legătura cu 12.02.36.

M-am întristat brusc, de parcă mi s-ar fi făcut o injecție cu ser împotriva bunei dispoziții. Am auzit în receptor :

— Alo, tovarășul Zincă ? Sorin Tudoran vă deranjează. Bună seara. Ce mai faceți ?

— Bună seara, am răspuns eu definitiv indispus. Mă întrebi ce fac ? Păi, ce să fac ? Uite, datorită dumitale, m-am legat la cap fără să mă doară.

M-așteptam să-l aud pe fiul pilotului Puiu Tudoran izbucnind în rîs. Nu, n-a rîs, ci mi-a vorbit pe un ton grav :

— În cazul acesta, ceea ce o să vă comunic s-ar putea să vă bucure. Mai întîi, aș vrea să vă rog să mă iertați pentru deranjul ce vi l-am pricinuit, însă...

— S-a întîmplat ceva ? am sărit eu enervat nu atît de introducere, cît de faptul că, înainte cu cinci minute, mă simțeam atît de bine.

— Da. Adică nu... vreau să vă rog să sistați ancheta pe care dumneavoastră ați deschis-o la cererea mea...

M-am clătinat de parcă cineva m-ar fi pocnit la moalele capului.

— Alo ! Alo ! s-a amestecat vocea nazală a centralistei. Vorbiți ?

— Vorbim ! i-a confirmat Sorin Tudoran. Alo, tovarășe Zincă, mă auziți ? Înțeleg tăcerea dumneavoastră, știu, presupun că cererea mea vă nedumerește... Mi-e cam rușine. V-am pus pe drumuri. Ați dat dovadă de atîta generozitate. Însă... vă rog... vă rog din toată inima.. să sistați imediat ancheta.

— De ce ? am țipat ieșindu-mi din pepeni. A intervenit ceva ? Ce s-a întîmplat ? S-a lămurit povestea ?

Preț de un minut, între București și Năsăud s-a așternut o tăcere nefirească de care, firește, s-a folosit vocea nazală a centralistei.

— Vorbiți ?

— Vorbim, domnișoară ! am intervenit tăios.

— Cum să vă spun ? a deschis și Sorin Tudoran vorba. Logodnica mea, la ora asta, se află în drum spre București... În cursul dimineții de mîine, o să treacă pe la dumneavoastră și o să vă explice mai detaliat despre ce este vorba.

— Și chiar nu-mi puteți da nici o lămurire ? am stăruit eu gîndindu-mă cu groază că nu voi mai avea parte de un somn liniștit.

Din nou o ezitare din partea interlocutorului, din nou intervenţia iritantă a „vocii nazale" şi, în sfîrşit, o primă lămurire precedată de un suspin auzit foarte limpede :

— A aflat mama...

— A aflat ? ! Asta-i bună ! Cum ?

— Dacă aş şti !... Nu ştiu pe ce căi a aflat că v-am cerut sprijinul. M-a conjurat să vă telefonez urgent şi să vă rog atît în numele ei, cît şi al meu să nu mai întreprindeţi nimic.

— Şi aţi cedat ?

— Ce altceva aş fi putut să fac ? Nu pot prin telefon să vă spun mai mult... Logodnica mea însă o să vă relateze mai pe larg şi atunci, sînt convins, că n-o să mai fiţi supărat pe mine... Aţi fost atît de amabil... Glasul lui Sorin Tudoran scăzu : Ce să-i spun mamei ?

— De unde a aflat ? am răspuns cu printr-o întrebare.

— Repet : n-a vrut să-mi spună. De-aţi şti în ce hal e !

— De pe urma iniţiativei dumitale ? am vrut eu să aflu.

— Da. Plînge într-una... Toate astea din pricina mea. Mi-a spus că nu trebuia să întreprind nimic fără să mă sfătuiesc cu ea, fără să-i cer consimţămîntul.

— Poate că are dreptate, am apreciat eu. Apropo, cine mai ştia de hotărîrea pe care aţi luat-o ?

— Adică ? s-a arătat „Năsăudul" nedumerit.

— Cine mai ştia că mi-aţi cerut să întreprind o anchetă ?

— Aha, pricep. În afară de mine, în cunoştinţă de cauză mai era logodnica mea... Ce să-i comunic mamei ?

— Că n-am încotro, că trebuie să ţin seama de rugămintea familiei. Eram supărat, iar medicul a simţit starea mea.

— Vă rog încă o dată să mă iertaţi... Mă veţi înţelege mai bine după ce o s-o ascultaţi pe logodnica mea. Vă mulţumesc din toată inima. Noapte bună !

Vocea venită tocmai de la Năsăud s-a stins. A rămas însă în casetofon, îngropată ca într-un cimitir. Am căzut moale într-un fotoliu. „Noapte bună !" De ce fel de noapte bună mai putea să fie vorba ? ! Telefonul lui Sorin Tudoran mă zăpăcise şi mă adusese într-un hal de nedescris. Şi poate că nu ar fi avut asupra mea acest efect, dacă fiul fostului aviator dispărut fără urmă nu mi-ar fi cerut, în esenţă, ceea ce îmi ceruse şi necunoscutul de la telefon, adică, după ipotezele mele, fostul paraşutist Dragoş Balaban. Noroc de pipă şi de

tutunul meu tare. Datorită lor mi-am regăsit calmul. Vorba aceea : „Ce-și face omu' cu mîna lui... !" Învăluit în rotocoale de fum, am jurat să nu mai dau curs nici unei scrisori, nici unei cereri, să nu mai fac pe detectivul... „Ce-mi trebuie bătaie de cap !" M-am uitat spre birou ; manuscrisul viitorului meu roman mă aștepta cu răbdare... Slavă domnului, de bătaie de cap nu duc lipsă ! Începînd de mîine dimineață, din nou la masa de lucru... Și înainte de a mă strecura în așternut, mi-am amintit de fostul parașutist și puțină ciudă împotriva lui tot și-a croit drum în suflet. Să-mi fi vorbit deschis : „Da, domnule, l-am cunoscut pe Puiu Tudoran... Am avut de-a face cu el... Lăsați totul baltă... e spre onoarea familiei... *Qui prodest* să se afle după douăzeci de ani de la terminarea războiului că Puiu Tudoran a fost un laș sau un trădător de țară ?... Așa, istoria l-a înregistrat în rîndurile eroilor necunoscuți... dispărut fără urmă. Și Dumnezeu cu dînsul". Ei da, ce l-ar fi costat... M-am băgat în pat și am adormit imediat, ca un astronaut în drum spre o planetă necunoscută.

VIII. Lala Jiga

Logodnica lui Sorin Tudoran m-a găsit deplin deconectat, lucrînd din nou la cartea pe care am reluat-o după o întrerupere de cîteva zile, cînd am fost solicitat de anchetă. Deşi, sincer vorbind, apariţia ei m-a deranjat, am căutat să fiu o gazdă cît mai agreabilă. Şi-a cerut scuze peste scuze. Eu — „că nu face nimic domnişoară..." Era o femeiuşcă scundă, fragilă ca o statuetă de porţelan, cu mişcări scurte şi agere, stăpînită de o anumită nelinişte care-i dădea aerul unei copile speriate. Avea şi un nume care îmi plăcea — Lala Jiga.

— E un om norocos Sorin Tudoran, rostii eu pe un ton familiar, dornic să risipesc stînjeneala tinerei vizitatoare.

— De ce credeţi ? zîmbi ea cochet, aşezîndu-se în fotoliul ce i-l oferisem.

— Pentru că o să aibă parte de o nevastă foarte drăguţă...

Roşi. Îşi fixă poşeta ce şi-o pusese în poală, mulţumi şi, spre dezolarea mea (mă cuprinsese aşa, dintr-o dată, dorinţa de a cocheta), intră direct în subiect :

— Ce v-a spus Sorin la telefon ?

Întrebarea îmi displăcu. Totuşi, fără a-mi pierde buna dispoziţie cu care mă sculasem de dimineaţă şi mă apucasem de lucru, îi răspunsei :

— Că aţi plecat spre Bucureşti şi că o să treceţi astăzi pe la mine pentru a-mi explica mai pe larg de ce mi-a cerut să sistez ancheta iniţiată de mine la stăruinţele sale...

Tînăra își înălță fruntea, își scutură instinctiv părul negru, lucios, tuns scurt, cu breton, gest care-mi aminti de Mirelle Mathieu...

— A fost dorința arzătoare a lui Sorin Tudoran de a afla adevărul în legătură cu soarta tatălui său. Ochii căprui, frumoși, ai femeii, se umplură cu lacrimi. Nu se grăbi să și le șteargă.

— A fost, dar nu mai este, intervenii eu cu aceste banale cuvinte, fiind convins că astfel voi ușura misiunea ei.

— Da, a fost... În sfîrșit, a aflat adevărul...

— L-a aflat?! De la cine? Întinsei mîna spre sertar în căutarea unei pipe, o găsii și, fără să mai cer permisiunea vizitatoarei, mi-o aprinsei.

— Chiar de la mama lui, murmură ea căutînd să-mi surprindă privirile.

— Bine, și în ce constă acest adevăr pe care l-a tăinuit atîta amar de vreme? Nu, nu eram intrigat, ci curios, așa cum numai un scriitor mai poate să fie.

După ce-și șterse lacrimile, viitoarea soție a lui Sorin Tudoran, roșind din nou, povesti:

— Închipuiți-vă... Știa încă din 1947 ce s-a petrecut cu soțul ei.

— Trebuie să fi fost destul de grav, îmi dădui eu cu părerea, amintindu-mi de destăinuirile lui Racoviceanu.

Lala Jiga clătină afirmativ din cap. Zise cu gura strînsă:

— Tatăl lui Sorin și-a trădat țara.

Se așternuse o tăcere neplăcută. Tînăra, se vedea clar, se simțea îngrozitor de prost. „Nu trebuia s-o trimită la mine, îl judecam în gînd pe Sorin Tudoran. De ce a făcut-o?... Ar fi putut să-mi expedieze o scrisoare și gata... A împovărat-o pe biata fată... Spărsei tăcerea:

— E o dezvăluire gravă, dureroasă...

— El a ținut morțiș să afle adevărul, preciză ea fără nici o undă de răutate în glas. Acum îl știe.

— Vreți să fiți ceva mai explicită? o rugai.

— Sper să nu încurc lucrurile... să fiu limpede... După terminarea războiului, s-a prezentat la mama lui Sorin un fost camarad de-al tatălui său, care i-a povestit tot ce s-a întîmplat. Cum în ziua de 24 august 1944, zburînd spre București să ridice solda, a aterizat la Otopeni, unde nemții l-au făcut

prizonier. Acolo, forţat sau de bună voie, asta nici doamna Tudoran nu ştie, tatăl lui Sorin şi-a trădat ţara...

— Nu pricep !

— După expresia viitoarei mele soacre, „s-a vîndut duşmanului". Aveţi o ţigară ? mă întrebă ea uitîndu-se stingherită într-o parte.

Ţineam în casă şi ţigări. Ridicîndu-mă să le caut, mă frămîntam : „De ce şi-a trimis logodnica ? Sînt fapte prea tari pentru o tînără... pentru o fată atît de delicată..." Îi întinsei un pachet de „Kent". Fuma destul de stîngaci şi mă aşteptam s-o aud tuşind, dar nu tuşi, semn că era totuşi obişnuită cu tutunul.

— Cum s-a aflat că „s-a vîndut duşmanilor" ?

— Asta nici ea nu ştie prea bine... Ştie însă foarte bine, tot din relatările acestui om, că cei din regiment aflaseră că urma să fie anchetat...

— Să fie ? cerui eu să mi se precizeze.

— Da, să fie... Asta a declanşat drama...

— Nu înţeleg, care dramă ?

Tînăra trase cu sete din ţigară. Vorbi cu capul în jos, de parcă ar fi citit pe covor textul încredinţat să mi-l aducă la cunoştinţă :

— El n-a fost lovit... Şi-a provocat singur explozia...

— S-a sinucis ?

— Nu, s-ar fi salvat şi ar fi dispărut la nemţi... dispărînd fără urmă...

Eram uluit, ameţit ; cuvintele tinerei femei, rostite rar şi apăsat, mă loveau puternic prin noutatea lor.

— Şi toate astea mama lui Sorin Tudoran le ştie de aproape două decenii !

— Le-a ştiut şi le-a tăinuit cu străşnicie. Din dragoste pentru Sorin, pentru viitorul lui.

Ochii Lalei Jiga erau din nou înlăcrămaţi. Iscodind-o, înţelesei — cel puţin aşa mi s-a părut atunci — de ce fiul aviatorului o trimisese la mine : voia, pesemne, să-i pună sentimentele la încercare sau poate s-o obişnuiască cu ideea că le va fi dat să convieţuiască sub semnul acestui trecut care, fireşte, în sufletul lui Sorin Tudoran lăsa urme dureroase ce vor sîngera cînd şi cînd.

— Cum a primit logodnicul dumneavoastră mărturiile mamei sale ?

— Aş spune cu bărbăţie... De parcă ar fi primit ştirea morţii unui om foarte drag, dar care de mulţi, foarte mulţi ani trăia departe de ai lui, de casă, de ţară... A sărutat ochii plini de lacrimi ai mamei... apoi mi-a povestit mie... Nu-l cunoaşteţi... Sorin e un om admirabil, se entuziasmă, încercînd să mă convingă în cazul că eu aş putea gîndi altfel. Mi-a spus : „Lala, ăsta-i adevărul... Vreau să-l ştii şi tu... Te iubesc, te vreau lîngă mine, dar dacă trecutul tatălui meu te stinghereşte, oricît mi-ar fi de greu, nu voi judeca strîmb eventuala ta hotărîre de a renunţa la căsătoria noastră..."

— Iar Lala ce i-a răspuns ? trecui eu la un ton familiar.

— „Eşti un prost, Sorine", i-am răspuns şi l-am sărutat...

Zîmbi. M-am ridicat simţind nevoia să fac cîţiva paşi prin încăpere, apoi m-am reaşezat. Dornic să risipesc umbrele trecutului, amintii de un document.

— Dispariţia fără urmă a locotenentului aviator Puiu Tudoran este atestată oficial de către Regimentul 2 Vînătoare... Te pot asigura, Lala — nu te supăra că-ţi spun pe nume, am tîmplele cărunte — că, studiind statisticile ultimului război mondial, am găsit un număr imens de militari daţi dispăruţi fără urmă... Cifre care, în concepţia statisticienilor militari, nu înseamnă în nici un caz trădători de ţară. Ci, pur şi simplu căzuţi în situaţii, frecvente pe front, cînd nu mai pot fi identificaţi... M-ai înţeles ?

Lala clipi des din pleoapele cu gene lungi şi, surîzîndu-mi trist, răspunse :

— V-am înţeles... sînteţi tare drăguţ... Încercaţi să mă liniştiţi sau să ne liniştiţi. N-are importanţă. Părerea mea intimă este că totuşi Sorin a cam exagerat şi a cam dramatizat cazul tatălui său... Desigur, mama lui — pe care eu o admir şi o respect, e o adevărată martiră, un adevărat model de devotament — se înflăcără vizitatoarea mea şi înflăcărarea asta îi rumeni obrajii şi o înfrumuseţă — nu l-ar fi pus în faţa acestui adevăr dacă n-ar fi intervenit chestia cu ancheta...

— Logodnicul dumitale m-a asigurat că doamna Tudoran nu ştia nimic de rugămintea ce mi-a adresat-o.

Lala lăsă capul în piept cu vinovăţie.

— Eu sînt de vină, eu i-am spus doamnei Tudoran de inițiativa luată de Sorin. Cînd a auzit s-a îngălbenit deodată, că m-am și speriat. Apoi a început să plîngă : „Doamne, ce vrea să facă ?! Trebuie oprit..." Tînăra își ridică privirile, se uită la mine rugător : Spuneți-mi, am greșit sau nu ?

N-am răspuns imediat, deși aveam răspunsul pe limbă. Voiam să-mi dau aere de înțelept, că vezi, dragă doamne, mi-a pus o întrebare grea și s-ar cuveni să meditez.

— Mai devreme sau mai tîrziu, Sorin tot ar fi aflat adevărul... Eu, unul, mă și apropiasem cu ancheta mea de el... Desigur, aș fi fost pus într-o grea dilemă — să i-l dezvălui sau nu ? Așa, l-a aflat direct, datorită dumitale, chiar din gura mamei sale. Iar eu cred că e mai bine așa.

— Deci n-am greșit ? răsuflă ea ușurată și imediat adăugă : Nu prea mult.

— Te asigur că nu... Comunică-i lui Sorin să nu-și facă griji. Nu sînt supărat că m-a pus pe drumuri. Aveam chiar nevoie de puțină mișcare, mințiî eu. Vă doresc o căsnicie fericită...

Ea se ridică în picioare. O condusei spre ieșire.

— Iar dacă o să vă invităm la nuntă, o să veniți, nu-i așa ?

— Cu dragă inimă, dacă o să fiu în țară, căci Uniunea Scriitorilor mă mai trimite și peste hotare, trîntii eu o minciună grosolană.

Așa s-a încheiat vizita domnișoarei Lala Jiga, logodnica lui Sorin Tudoran, și cu asta și ultimul capitol al anchetei. M-am așezat la masa de lucru, am apucat stiloul să-mi continui cartea începută. Credeți că am fost în stare să scriu vreun rînd ? Aș ! Mă uitam la coala imaculată de hîrtie și vedeam ca pe un miniecran tot felul de secvențe unite printr-un montaj absurd... Un avion explodînd... Aviatorul încearcă să se salveze cu parașuta... Din pămînt răsare o mînă lungă ce se înalță să-l prindă pe pilot a cărui parașută întîrzie să se deschidă... „De-acum înainte ești al nostru !" răcnește un hitlerist sfredelind cu privirile fotografia lui Puiu Tudoran... „Ba e al meu !" murmură o femeie cu părul cărunt — sora lui Dragoș Balaban.

M-am ridicat brusc de la masa de lucru și, enervat de propriile-mi imagini, am început să mă învîrtesc ca un leu în cușcă... Îmi cunosc firea. Știu ce mă poate determina să umblu

aşa, ca un besmetic. Ceva nedefinit, învăluit în ceaţă, mă nemulţumea. Mama lui Sorin Tudoran cunoştea încă din 1947 drama soţului... A îndurat cu stoicism toţi aceşti ani de văduvie. Şi-a crescut singură copilul. Dar cine o fi cel care i-a adus la cunoştinţă tot ce s-a petrecut pe front cu Puiu Tudoran ? De ce în „Jurnalul de operaţii" al regimentului nu se aminteşte nimic de abaterea locotenentului Tudoran ? Aceste două întrebări au avut darul să mă înfurie de-a binelea... În fond, ce importanţă mai prezenta pentru mine cazul pilotului dispărut fără urmă ? Gata, s-a rezolvat. „La muncă !" m-am îndemnat eu. Însă cînd am dat să apuc stiloul, am simţit cum o altă întrebare mă pocneşte în moalele capului : Cine-i necunoscutul de la telefon ? Omul din umbră ? Cel care a ţinut cu orice preţ să mă avertizeze să nu dezgrop morţii... Cum şi de la cine a aflat că Sorin Tudoran îmi ceruse să iniţiez o anchetă ? Înnebuneam. Mi-era limpede... Lucrul nu-l mai puteam relua, nici ancheta n-o mai puteam continua. M-am repezit ca un apucat la bufet, am tras un coniac, hotărît să scap de obsesia întrebărilor. Ciudat. Băutura opera în capul meu într-un chip cu totul şi cu totul straniu. Stingea întrebările una după alta, lăsînd, în cele din urmă, una singură aprinsă ca s-o văd bine : Cum şi de la cine a aflat omu' din umbră că Sorin Tudoran mi-a cerut să elucidez cazul tatălui său ? M-am dus la telefon şi l-am chemat pe fostul paraşutist. Mi-a răspuns sora sa : „Nu-i acasă... A plecat de ieri, cu avionul, în provincie..." „Unde ?" „La Oradea sau la Baia Mare... Nu mi-a spus. O să-i comunic că l-aţi căutat, căci în după-amiaza asta trebuie să sosească". I-am mulţumit călduros, de parcă ar fi pus astfel capăt tuturor frămîntărilor mele.

IX. Adulmec încă o urmă

Ei bine, deşi am jurat ca de-acum înainte să nu mai dau curs nici unei scrisori, nici unei cereri ; deşi am făgăduit lui Sorin Tudoran că voi sista ancheta, n-am putut să mă ţin de cuvînt. Tentaţia de a găsi un răspuns propriu la cazul pilotului Tudoran s-a devdit mai puternică decît cuvîntul dat. Ce să-i faci, există în structura scriitorului o curiozitate, aş zice morbidă. Îmi fusese aţîţată la maximum... Se cerea potolită. Dacă într-adevăr locotenentul Puiu Tudoran săvîrşise fapte grave — cele povestite de Racoviceanu îşi găseau confirmarea în dezvăluirile peste ani ale văduvei pilotului — trebuia să existe pe undeva o urmă, un indiciu. un document... În fiecare regiment exista un ofiţer cu contrainformaţiile, aparţinînd Biroului 2. În cel mai rău caz, îl voi căuta şi, dacă n-a murit, voi da într-o bună zi de el. Precum vedeţi, am hotărît să continui ancheta pe barba mea. „Întîmplă-se orice ! m-am încurajat eu... Ca scriitor am dreptul să mă documentez, făcînd abstracţie de familia Tudoran..." În consecinţă, mi-am abandonat din nou cartea în lucru. Noroc că ai mei erau plecaţi, altfel, cu siguranţă, s-ar fi gîndit că nu-i a bună cu mine.

Am bătut iarăşi la porţile arhivelor Marelui Stat Major. Am studiat „Jurnalul de operaţii" al Regimentului 2 Vînătoare cu o răbdare şi o meticulozitate de care nu mă credeam capabil. N-am găsit nici un cuvinţel, nici o aluzie la trădarea grosolană a lui Puiu Tudoran. In schimb, am dat de o altă însemnare laconică, din care am extras doar ceea ce mă interesa :

25 octombrie 1944 (...). Intr-un raid executat de către escadrila maiorului Pantea în spatele inamicului, își găsește moartea locotenentul Aurelian Huțan...

Vă amintiți, desigur, de Aurelian Huțan. Este cel care a executat împreună cu Puiu Tudoran zborul în celulă în ziua cînd avionul acestuia s-a prăbușit în flăcări... Mai exact omul care, dacă ar fi supraviețuit, ar fi putut să-mi ofere amănunte prețioase în legătură cu tragicul deznodămînt al camaradului său. Da, drumurile mi se închideau. E un fel de a spune, căci îmi mai rămînea deschisă totuși o cale... „Jurnalul de operații" consemna numele a doi ofițeri superiori — locotenent-colonelul Nicolaescu Virgil, comandantul regimentului și maior Rădulescu Petre, șeful statului major. E drept, se mai cerea efectuată o operație... doar una singură. Să aflu dacă cei doi mai trăiau, și dacă da, unde domiciliau. Normal ar fi fost să abandonez totul. Căutarea celor doi ofițeri presupunea de la sine multă alergătură — la Comitetul național al veteranilor din războiul antihitlerist, eventual la arhivele Ministerului Apărării Naționale... Cu puțin noroc, aș fi putut să-l găsesc pe comandantul regimentului. Acesta, în mod cert, pe lîngă multe altele, mi-ar fi indicat numele ofițerului cu contrainformațiile. N-am abandonat cursa. Căci dincolo de ceea ce-mi relataseră atît Racoviceanu, cît și logodnica lui Sorin Tudoran, intuiam ceva în plus — poate noi amănunte, poate intriga unei viitoare cărți... Și faptul că pînă la sfîrșitul volumului de față mai sînt încă zece capitole dovedește că n-am greșit.

În drum spre casă, m-am oprit pe strada Cobălcescu, la sediul Comitetului organizatoric al veteranilor din războiul antihitlerist. M-a primit un general-maior care, după ce m-a ascultat, mi-a făgăduit tot sprijinul. De la locul meu, l-am văzut notîndu-și în carnet cuvintele: „Regimentul 2 Vînătoare. Locotenent-colonel Nicolaescu Virgil și maior Rădulescu Petre, septembrie-noiembrie 1944".

M-am retras fericit. În cele din urmă iepurele va trebui să sară de undeva. Și, închipuiți-vă, chiar a sărit.

X. O invitație nocturnă

Acasă am revenit tîrziu, mulțumit de tot ceea ce întreprinsesem în ziua aceea. Încă o dată m-am felicitat pentru că avusesem grijă să-i expediez pe ai mei la munte. Eram obosit și mă apucasem să mă pregătesc de culcare. Îmi amintesc, căscam cu o mare plăcere, cînd țîrîitul telefonului m-a făcut — nu știu de ce — să tresar înfiorat, ca și cum o mînă nevăzută mi-ar fi picurat stropi de gheață pe șira spinării „Dă-l încolo! Lasă-l să sune... am reacționat în prima clipă. Nu răspund și pace!" Telefonul însă își pusese în gînd să-mi izgonească liniștea din cameră și a izbutit. Exasperat, am ridicat receptorul, cuprins de o sumbră presimțire.

— În sfîrșit! exclamă cu satisfacție o voce bărbătească de la celălalt capăt al firului. Părea tare fericit că dăduse de mine.

— Cu cine doriți? întrebai stăpînindu-mi cu greu un val de furie, căci voiam de-acum să mă bag în pat și să dorm. În clipa următoare, descoperii casetofonul conectat la aparat și nu știu de ce, mă mai liniștii un pic.

— Chiar cu dumneavoastră, mi se răspunse. Vocea calmă a omului mi se păru cunoscută.

— Sînteți sigur că n-ați greșit? ripostai.

— Nu, domnule... Îmi rosti apăsat numele.

— În cazul acesta, ce doriți?

— Să vă conving să abandonați cazul aviatorului Puiu Tudoran.

— L-am abandonat.

— Nu s-ar zice...

Sumbra mea prevestire se adeverea, prindea contur. Întrevedeam primejdia. Ceva din adîncul inimii mă îndemna să curm convorbirea, dar necunoscutul, de parcă mi-ar fi citit gîndurile, continuă :

— Să nu închideţi telefonul... Trebuie neapărat să vă văd... să stăm de vorbă...

Pentru moment propunerea venită pe nepusă masă mă descumpănise. Aşadar, individul care mă mai avertizase — căci eram convins că el era — ţinea morţiş să mă vadă, chiar să stea de vorbă cu mine. Unde ? Cînd ?

— Cînd vreţi să ne întîlnim ?

— Chiar acum ! răspunse necunoscutul pe un ton categoric.

— De acord. Vă aştept, deşi trebuie să recunoaşteţi că nu e o oră prea potrivită pentru vizite.

— Îmi pare rău, domnule scriitor, însă nu pot să vin la dumneavoastră.

— Doar n-aţi vrea să ies din casă la ora asta şi să vin eu la dumneavoastră ?!

— Nici la mine, nici la dumneavoastră, ripostă interlocutorul, şi mi-l imaginai rîzînd obraznic.

— Cum s-ar zice pe un teritoriu neutru...

— De ce nu ?! E o noapte frumoasă de toamnă, cu cer înstelat. Tocmai potrivită unor întîlniri nocturne.

Nu prea era cuviincios individul, îmi vorbea cam de sus, cu o anumită suficienţă, de parcă m-ar fi avut cu ceva la mînă. Totuşi, stilul său nu mă scosese din sărite, aşa cum s-ar fi cuvenit, ci îmi iscase în suflet un vîrtej de simţăminte contradictorii. Pe de o parte, mă încerca dorinţa de a-i trînti cîteva vorbe să mă ţină minte, iar pe de altă parte, mă îmboldea şi dorinţa de a-i accepta invitaţia.

— Fie, mă învoii după un timp. Unde vreţi să ne întîlnim ?

— Mai întîi să ne potrivim ceasurile.

„Are experienţă individul", zîmbii eu, ca şi cum aş fi avut de-a face cu un personaj literar.

— Douăsprezece fără douăzeci.

— Perfect. Ne vom vedea peste douăzeci de minute, adică la miezul nopţii, dictă el bucuros.

— Unde ?

— Într-un cadru cît mai pitoresc. De pildă, în parcul „23 August“.

— Undeee ?! sării eu ca ars. „Nu, nu, tipul își bate joc de mine“.

Celălalt se prefăcu a nu-mi lua în seamă izbucnirea și continuă la fel de calm, de parcă întîia oară nu l-aș fi auzit destul de bine.

— În parcul „23 August“, în dreptul „Turnului parașutiștilor“.

La auzul cuvintelor „Turnul parașutiștilor“, nu m-am mai putut stăpîni și-mi ieșii de-a binelea din fire. Făcui astfel o greșeală de neiertat.

Fiind mai mult ca sigur că necunoscutul de la telefon era una și aceeași persoană cu fostul parașutist Dragoș Balaban, spusei :

— Bine, tovarășe Balaban, mă arăt binevoitor, vă dăruiesc din timpul meu liber, vă citesc încercările literare, le apreciez, iar dumneavoastră vă țineți de farse...

Îmi imaginasem că, în sfîrșit, smulsesem masca de pe chipul lui Dragoș Balaban, dar mă dezumflai imediat auzind un hohot de rîs, apoi răspunsul celuilalt :

— Mă văd obligat să vă atrag atenția că săvîrșiți o gravă confuzie. Nu mă cheamă Balaban.

Dintr-o dată, liniștea nopții mi se păru grea și apăsătoare ca o lespede invizibilă. Sîngele mi se urcă la cap. Faptul că celălalt se ținea mult mai tare decît mine îmi strecura în suflet o doză de amărăciune. Nu prea mare, dar destulă pentru a mă simți ca un ins slab, căzut într-o capcană din care cine știe dacă nu aveam să ies jumulit.

— Ei, ce hotărîre ați luat ? mă luă necunoscutul la rost, minutele se scurg.

— Nu mă mai interesează cazul Tudoran, bătui eu în retragere.

— Nu-i adevărat...

— Dar cine sînteți ?

Întrebarea nu răsunase prea convingător, ceea ce mă întristă și mai mult. Devenisem brusc vulnerabil și asta numai pentru că nu-mi stăpînisem nervii. S-o știți de la mine : de îndată ce îți pierzi cumpătul, îți pierzi și capacitatea de a judeca la rece hotărîrile pe care împrejurările te obligă să le iei.

— Cine sînt ? O să aflaţi la locul întîlnirii. Dacă mai continuăm discuţia, mi-e teamă că ne apucă dimineaţa la telefon. Sînteţi autor de cărţi poliţiste, de spionaj, insuflaţi tineretului curaj. Necunoscutul chicoti batjocoritor sau poate aşa mi s-o fi părut... Veniţi la întîlnire, sau spuneţi-mi pe şleau că vă este frică ?

— De ce mi-ar fi ? ripostai eu cu o voce moale. Parcul „23 August", Turnul paraşutiştilor... E pur şi simplu departe.

— Ce contează ? insistă individul de la telefon. Sînteţi doar posesorul unui „Fiat 1300" vişiniu, cu numărul 5-B-4397...

Îmi devenise clar : dorea să mă intimideze şi, în acest scop, apela la toate mijloacele. Iar acum, privind în urmă, şi după ce toate actele sau consumat, trebuie să recunosc că-şi atinsese scopul. Într-adevăr, nimic nu mă intimidase mai mult decît chestia cu marca, numărul şi culoarea maşinii. Era un indiciu în plus că necunoscutul, pe care eu continuam să-l bănuiesc a fi Dragoş Balaban, mă luase în reper, că mă cunoştea sau mă urmărise.

— De ce acum ? voii eu să aflu.

— Acum ori niciodată.

— Atunci, poate într-alt loc.

— Înţeleg, vă este teamă... Domnule, în ceea ce mă priveşte, v-am avertizat în cîteva rînduri la telefon, v-am chemat şi la o întîlnire... Consider că mi-am făcut datoria... Dumneavoastră, nu.

Pe deasupra mai era şi viclean. Fiecare vorbă a sa ţintea cu precizie exact acolo unde mă ghicea vulnerabil. Vezi, dragă doamne, mi-ar fi frică să ies noaptea din casă... Şi-apoi, dacă mi-aş fi continuat investigaţiile şi mi s-ar fi întîmplat ceva, dumnealui îşi făcuse din plin datoria — mă avertizase în fel şi chip. Dar aşa cum am spus-o, îmi pierdusem oarecum cumpătul şi devenisem vulnerabil. Aşa şi trebuie înţeles răspunsul meu.

— Bine, voi veni. Însă ca să ajung la „Turnul paraşutiştilor" am nevoie de cel puţin douăzeci de minute. Dacă o să întîrzii, să nu mi-o luaţi în nume de rău, să mă aşteptaţi.

— Desigur, îmi dădu necunoscutul dreptate. O să vă aştept pînă la douăsprezece şi un sfert.

A dat să închidă telefonul ; l-am oprit.

— Un moment. Nu vă cunosc. Indicaţi-mi un semn de recunoaştere.

— Vă cunosc eu şi asta-i destul. Voi veni eu direct la dumneavoastră. A, da, ar fi mai potrivit să veniţi nu prin bulevardul Muncii, ci prin Maior Coravu. E mai aproape de „turn". Ştiţi pe unde ? Atunci, la revedere...

Am pus receptorul în furcă : mă simţeam de parcă m-aş fi trezit dintr-un vis urît. Mă uitam buimac în juru-mi, cu simţămîntul că necunoscutul cu care numai ce discutasem la telefon se pitise undeva într-un ungher al camerei. Îmi părea rău că nu găsisem în mine destulă putere să mă împotrivesc şi să refuz invitaţia, dar nu mai aveam ce face — cartea fusese jucată : apucasem să-i promit. Cineva mă aştepta în noapte.

Numele lui Dragoş Balaban mi se înfipsese ca un ghimpe în minte. Derulai casetofonul la întîmplare, iar apoi îl obligai să-mi reproducă convorbirea. „Cine sînt ? O să aflaţi la locul întîlnirii, răsună în liniştea încăperii vocea necunoscutului. Mi-e teamă că ne apucă dimineaţa la telefon. Sînteţi autor de cărţi poliţiste..." Închisei furios casetofonul. Balaban era. Şi fără să mă sinchisesc de ora înaintată, sunai la el acasă. Îmi răspunse sora sa. „Da, a venit... dar nu e acasă... Nu ştiu pe unde umblă". Asta era. Lasă că-ţi arăt eu dumitale, domnule Balaban ! îl ameninţam în gînd, pregătindu-mă de plecare.

Cîteva minute mai tîrziu, la volanul maşinii, străbăteam cu o viteză moderată străzile aproape pustii ale Capitalei. Cînd şi cînd mă uitam în urmă să văd dacă nu sînt urmărit. Nu, nu observam nimic suspect. Totuşi, nervozitatea nu mă părăsise : mă dojeneam pentru purtarea mea copilăroasă. Nu puteam să pricep cum de acceptasem cu atîta uşurinţă să mă întîlnesc, la miezul nopţii, fie chiar şi cu Balaban... cu un alt Balaban decît cel pe care-l cunoscusem la arhivă...

Desigur, ar fi fost mai normal să fi rămas acasă sau să fi trecut pe la vreo secţie de miliţie, să le declar cine sînt şi să fi cerut, într-un fel sau altul, să mă ocrotească la nevoie. Ideea cu miliţia mi s-a părut atrăgătoare. „De ce să risc ? mă tot întrebam. O viaţă are omul... La urma urmei, dacă interlocutorul meu ar fi avut gînduri curate, n-ar fi refuzat invitaţia mea şi ar fi venit la mine, sau ne-am fi întîlnit la lumina zilei." Şi întîmplarea a vrut să trec prin dreptul unei secţii de miliţie. I-am văzut de departe firma luminoasă. Nu ştiu ce m-a apucat. Am oprit, am coborît. Inima-mi era grea. Mă încerca un sentiment de culpabilitate : călcam regula jocului, ob-

ţinînd asupra adversarului un oarecar avantaj, o superioritate dobîndită necorect. Am intrat totuşi. Ofiţerul de serviciu, un tînăr locotenent, stătea la un birou şi citea. Auzindu-mi paşii, şi-a ridicat spre mine privirile : avea ochii obosiţi.

— Ce doriţi ? mă întrebă. Vi s-a întîmplat ceva ? Vreţi să depuneţi vreo reclamaţie ?

Curios lucru. N-am fost în stare să deschid gura şi să-mi explic prezenţa. Am simţit şiroindu-mi pe frunte broboane de sudoare. Tam-nesam, m-a cuprins indignarea împotriva a ceea ce intenţionam să fac. Am murmurat ceva, cred că o scuză, şi am părăsit în grabă localul, urmărit de privirea nedumerită a ofiţerului. Cînd m-am văzut în maşină, am răsuflat uşurat şi am băgat în viteză... Mi-l închipuiam pe Dragoş Balaban plimbîndu-se nervos pe lîngă „Turnul paraşutiştilor".

Strada largă ce ducea spre intrarea oficială a stadionului „23 August" era, la ora aceea, pustie. Am străbătut-o gonind pînă la capăt. În trei-patru minute aveam să fiu la locul întîlnirii. Am coborît de la volan. Instinctiv, am privit în jur. Din direcţia de unde venisem, am zărit o motocicletă. Nu i-am acordat nici o atenţie. Mai rătăceau şi alţii prin noapte. După ce am controlat dacă am încuiat bine portiera maşinii, am intrat curajos în parc. Ce idee la trăznitul ăsta de Balaban ! Îmi venea să rîd. Nu mă mai plimbasem de mult la o oră atît de tîrzie, şi încă într-un parc de la marginea Bucureştiului, atît de îndepărtat de casă. Am intrat pe o alee îngustă. Un pui de vînt dănţuia în noapte stîrnind deasupra parcului adormit un vuiet straniu şi înfricoşător. Ici şi colo cîte un bec îmi lumina calea. Am zărit deodată profilîndu-se în întuneric o cetate îngustă şi înaltă — „Turnul paraşutiştilor". Sus, sus de tot, lumini roşii şi albe, ca nişte luceferi neobişnuiţi, avertizau pe aviatorii zborurilor de noapte de existenţa turnului. M-am îndreptat cu paşi repezi într-acolo. De ce să vă mint, mă luase cu frig. Voiam ca aventura mea nocturnă să se consume cît mai repede, pe cît posibil cît mai fericit, ca să mă văd odată acasă, în patul meu atît de odihnitor. Dacă-mi era frică ? Cum să nu-mi fie ?... Într-un fel se petrec lucrurile în viaţă, într-altfel în literatură. Mereu mi se părea că aud paşi în urma mea. În clipele acelea mă opream, scrutam aleea, dar nu descopeream nimic. Înaintam spre locul întîlnirii şi, pe măsură ce mă apropiam, regretam tot mai mult faptul că nu cerusem Miliţiei să mă ocrotească. Mă lăsasem, ca un naiv, atras în

adîncul acestui parc stăpînit de întuneric şi de puiul acela de vînt. Pricepusem, în sfîrşit, că devenisem, deodată, o ţintă uşoară. Dacă necunoscutul îşi pusese în gînd să-mi vină de hac, ar fi putut s-o facă fără prea multă bătaie de cap, chiar şi cu un pistol fără amortizor.

Mai aveam puţin de mers. Deodată, un zgomot suspect m-a oprit în loc. M-am răsucit fulgerător şi am scrutat drumul pe care numai ce-l străbătusem. O umbră sărise dintr-un tufiş în altul topindu-se în beznă. Zău că nu mi s-a părut. M-am îndreptat aproape în fugă spre turn, cu sentimentul că în apropierea sa voi fi, în sfîrşit, în siguranţă. Cînd am ajuns acolo, inima-mi bătea nebuneşte. Doamne, ce noapte adîncă ! Şi nimeni nu mă aştepta. Am zărit o bancă, m-am îndreptat spre ea. M-am uitat din nou la ceas : întîrziasem cu cinci minute. M-am aşezat pîndind înfrigurat împrejurimile. Nici ţipenie de om. Doar zvonurile nopţii şi vuietul înfricoşător al copacilor stîrniţi de vînt. Mă aşteptam ca, dintr-o clipă în alta, să răsară Balaban din întuneric sau chiar de undeva de sus, din „Turnul paraşutiştilor" şi să izbucnească într-un hohot de rîs batjocoritor. Dar dumnealui întîrzia, chinuindu-mi nervii. După cinci sau zece minute, am început să-mi pierd răbdarea. M-am ridicat umilit, dar şi furios de pe bancă şi, înjurînd de mama focului, am făcut cale întoarsă. Mă lăsasem prostit într-un mod de-a dreptul ridicol pentru anii şi experienţa mea de viaţă. Cine să fi fost individul care mă prostise în halul acesta şi cu ce scop o făcuse ? Balaban să fi fost ? O, dacă aş fi avut pipa la mine ! Cu siguranţă că mi-aş fi regăsit calmul. O uitasem însă acasă, pe masa de lucru.

Şi iarăşi am avut impresia că aud paşi în urma mea. Înfiorat, m-am uitat peste umăr fără însă să mă opresc. Ar fi fost o imprudenţă. N-am zărit nimic, deşi eram convins că cineva se ţinea scai după mine. „Ducă-se dracului !" mi-am zis şi am mărit pasul. Peste puţin timp, ajuns în stradă, am descoperit lîngă „Fiat"-ul meu un miliţian. Mă aştepta. De unde pînă unde ? Dincolo de maşină, am zărit şi o motocicletă : era, fără îndoială, a omului în uniformă. De cum m-a văzut, a dus mîna la cozorocul chipiului şi m-a salutat respectuos. Spectacolul era de-a dreptul grotesc. Pustietate. Trecut de miezul nopţii. Un miliţian respectuos. Un scriitor fantomatic.

— E maşina dumneavoastră ? mă întrebă, cercetîndu-mă cu luare-aminte. Ceva, fără îndoială, mă făcea suspect.

— Da, răspunsei cu o răceală inexplicabilă.

— Mda ! murmură reprezentantul ordinei publice împingîndu-şi, pe semne din obişnuinţă, chipiul pe ceafă. Apoi, de parcă m-ar fi suspectat de provocarea unui accident, se apucă să cerceteze caroseria maşinii. Mda ! murmură el din nou. Vă rog frumos să-mi prezentaţi buletinul de identitate şi permisul de conducere !

Toate întîmplările din ultimele şaizeci de minute mi s-au părut într-atît de absurde, încît una în plus n-a mai avut darul de a mă mai ului. M-am supus fără a crîcni. Miliţianul mi-a cercetat cu răbdare documentele — culmea, găsise că nu prea semăn cu insul din fotografie — apoi, înapoindu-mi actele, a ţinut să se explice :

— Ştiţi, nu trebuie s-o luaţi în nume de rău, dar în ultima vreme numărul autoturismelor furate a crescut. Dispar, le găsim apoi abandonate, lovite sau cu piese furate. Încă o dată, vă rugăm să nu ne-o luaţi în nume de rău.

— Vai, dar se poate, zisei eu împăciuitor, nu v-aţi făcut decît datoria. M-am aşezat la volan, gata s-o pornesc.

— La o oră atît de tîrzie în parc ? constată el într-o doară.

Nu eram obligat să-i răspund. Însă surprinzînd pe chipul său un surîs ironic, m-am întrebat dacă, de fapt, nu-l am în faţa mea pe necunoscutul de la telefon. Desigur, ar fi fost prea de tot, dar nu fac decît să vă povestesc ceea ce-mi trecea atunci prin cap.

— E aproape unu, mai adăugă miliţianul bătînd cu arătătorul peste cadranul ceasului său de mînă.

— E vreo lege care să interzică plimbările în parc după miezul nopţii ? am reacţionat eu sarcastic.

— Nu, ferească sfîntul !

L-am lăsat în plata domnului. Am trecut la volan şi am luat-o bodogănind din loc. Am făcut, sub privirile miliţianului, un viraj scurt, ca un versat al volanului, după care m-am îndreptat în viteză spre casă. Mă simţeam de parcă cineva m-ar fi forţat să beau chinină. Nu doream altceva decît să ajung cît mai repede acasă, să-mi clătesc gura cu un coniac, să mă vîr în pat şi să dorm fără vise.

Deodată, în oglinda retrovizoare, am văzut la o oarecare distanţă de maşină motocicleta miliţianului. Mă urmărea ? Nu era singur. Luase pe şeaua din spate un civil. Asta de unde o mai fi răsărit, că nu-l văzusem ? Concluzia era clară : „Sînt

urmărit", am tresărit eu nemulțumit. De ce oare ?" Dar, spre bucuria mea, mă înșelasem. Mi-am dat seama după ce am tăiat șoseaua Mihai Bravu și am luat-o drept înainte pe strada Matei Voevod. Motocicleta, în schimb, a cotit-o la stînga, spre șoseaua Vergului. Așa, fără nici un motiv, am răsuflat ușurat. Și doar nu săvîrșisem nici o infracțiune. În fond, milițianul s-a purtat respectuos cu mine. Nu același lucru l-am făcut și eu. Nu prea i-am explicat rosturile mele în parc, la o oră atît de tîrzie. Nici nu eram obligat, oricum... Uite așa, mi-am amintit din nou convorbirea mea cu necunoscutul de la telefon și de faptul că m-am lăsat tras pe sfoară. Ce l-a determinat să mă atragă în parc ? Nu cumva, în timpul ăsta, mi-a pătruns în casă și mi-a cotrobăit printre hîrtii ? Acum, orice mi se părea posibil. Înciudat, am apăsat pe accelerator. Noroc că circulația era ca și inexistentă.

Acasă, am constatat cu plăcere că nimeni nu mă „vizitase". Aveam eu semnele mele. Am scos telefonul din priză. Nu voiam să mai fiu deranjat. Așa cum mi-am făgăduit, mi-am clătit gura cu un coniac. M-am băgat în pat și am adormit buștean, căci am un somn adînc și odihnitor. Poate să tune, să fulgere, din clipa în care am închis ochii, dorm și uit de toate, pînă și de farsele amare ale zilei.

XI. Un „om invizibil"

A doua zi de dimineață, m-am sculat cu forțele refăcute. Mi-am făcut un duș rece, apoi am trecut să-mi fac o cafea turcească. Cînd, deodată, am auzit soneria de la ușă. M-am uitat la ceas. Era ora șapte și un sfert. Nu așteptam musafiri. Nimeni nu se anunțase la un ceas atît de matinal. Mi-am îmbrăcat un halat de casă și m-am dus să văd cine mă căuta atît de devreme. Am deschis ușa și, spre marea mea surprindere, am constatat că nu se găsea nimeni în pragul ei. „Ei, drace ! nimic de zis, ziua bună se cunoaște de dimineață..." Am împins ușa la loc. În momentul acela, am zărit pe jos un plic. Deci asta era ! Cineva mă sunase ca să-mi atragă atenția că-mi strecurase pe sub ușă un plic. L-am ridicat. Pe mine mă avea în vedere. O mînă energică îmi caligrafiase numele cu un pix cu pastă albastră. În drum spre camera de lucru, am desfăcut plicul. Înăuntru, o scrisoare. Dintr-o privire mi-am dat seama că era din partea necunoscutului de la telefon. Îmi scria :

Stimate domnule Zincă,

Nu mă așteptam din partea dumneavoastră la un asemenea gest. E drept, v-ați ținut de cuvînt, ați venit la întîlnire, dar nu singur, ci însoțit de cîțiva milițieni. M-ați denunțat. E tot ce ați găsit mai bun de făcut. Ce v-a determinat ? Faptul că mă țin în umbră, că nu-mi dezvălui identitatea, că doresc ca și în continuare să rămîn în anonimat, nu înseamnă că sînt implicit și un individ primejdios, bun de a fi dat pe mîna miliției. Îmi

pare rău, dar cu bună știință v-ați tăiat singur craca. Nu cred că o să vă mai caut vreodată la telefon. Eu însă v-am avertizat și vă avertizez : dacă o să continuați să dezgropați morții, s-ar putea ca totul să se încheie prost pentru dumneavoastră, chiar foarte prost... Opriți-vă din acțiune pînă nu-i prea tîrziu. Ascultați-mi sfatul și n-o să regretați. A ! Să nu uit ! Să știți că mi-e indiferent dacă scrisoarea de față o veți preda sau nu autorităților. Miliția, Securitatea n-au cum să dea de mine, căci SÎNT INVIZIBIL. Iar scrisul nu-i al meu.

M-a pufnit rîsul. Mai cu seamă chestia cu „omul invizibil" m-a făcut să rîd. Pe urmă însă mă cuprinse o neliniște vecină cu teama. Scrisoarea cuprindea o amenințare clară. M-am lăsat sleit într-un fotoliu. Ziua începea prost, ceea ce — de ce să mint — îmi displăcea. Mi s-a făcut frig și m-am înfășurat și mai bine în halatul de casă. Constatam că scrisoarea nu mă mai amuza, ci mă înspăimînta. Cine era autorul ? O fi el „invizibil", totuși venise la întîlnire. De ce ? Doar așa, ca să se joace cu mine ?

Am dat cafeaua uitării. Se petrecea în juru-mi ceva care, deocamdată, îmi scăpa. Mi-am aprins o pipă și am încercat cu ajutorul tutunului să-mi risipesc spaimele. Am izbutit sau cel puțin așa mi s-a părut. Am început să meditez. Necunoscutul mă acuza că aș fi cerut sprijinul miliției. Într-un cuvînt, că l-aș fi denunțat. E drept, în chestiunea asta, pînă la un punct, mă simțeam oarecum vinovat. Miliția își făcuse apariția, dar nu pentru că eu o sesizasem, ci cu totul și cu totul întîmplător. De aici și încurcătura rezultată... Așadar, fostul parașutist venise totuși la întîlnire, nu mă trăsese pe sfoară așa cum îmi imaginasem... Am sărit, pe neașteptate, din fotoliu și m-am repezit la unul din caietele lui Dragoș Balaban, dornic să-l confrunt cu scrisoarea primită. Mă pricep la grafologie. Mă aflam în fața a două scrieri fundamental diferite... Ciudat ! Ce-l determinase atunci pe autorul epistolei să încheie cu cuvintele : „Iar scrisul nu-i al meu ?" Nu cumva pentru că-i cunoșteam grafia ? Pe degeaba se lăuda că nu era un individ primejdios, care nu merita să fie dat pe mîna miliției. În realitate — ce mai ? — se temea să dea ochii cu reprezentanții ordinei publice. Așa și nu altfel se explica faptul că renunțase la întîlnire. Dar o teamă și mai mare îl determinase să intre într-un contact „invizibil" cu mine. „Da, da, îmi tot spuneam, e un

individ certat cu legea, dacă simpla apariţie a unui miliţian l-a determinat să rămînă ascuns în întunericul nopţii."

Trăgeam cu disperare din pipă întrebîndu-mă : „Omul ăsta voia totuşi ceva de la mine, voia să-mi comunice ceva ? A avut el un motiv, şi încă unul greu, dacă s-a hotărît să mă invite într-un parc pustiu, după miezul nopţii. De ce, pînă şi în bileţelul trimis, formula una şi aceeaşi idee : — abandonează cazul pilotului dispărut fără urmă, lasă-te păgubaş şi nu mai încerca să dezgropi morţii ? În sfîrşit, mi-o spunea pe şleau : „S-ar putea ca totul să se încheie prost". Adică pentru mine. De ce mă avertiza că am s-o păţesc, într-un cuvînt, că-mi puneam viaţa în pericol ? O, cîte răspunsuri nu mi-au trecut prin cap ! Mi-am amintit de figura bănuitoare a miliţianului care-mi cercetase actele, de surîsul său ironic, de faptul că la un moment dat am crezut că el ar fi „necunoscutul". Apoi, mi-am amintit de „Turnul paraşutiştilor" aşa cum se profilase în noapte, ca o cetate îngustă şi teribil de înaltă. Iar prin asociaţie de idei, am ajuns cu gîndul la fostul paraşutist Dragoş Balaban. Poate că la ora aceea aş fi ştiut multe amănunte despre aviatorul Puiu Tudoran, dacă întîlnirea de la miezul nopţii n-ar fi fost dată peste cap de apariţia inopinată a miliţiei. Dar oare miliţia a apărut în mod inopinat ? Eu în nici un caz n-am chemat-o. Ba mai mult, tentaţia de a-l denunţa mă ruşinase. Ar fi putut s-o cheme chiar şi dumnealui, numai aşa, ca să-şi bată joc de mine, să mă irite, să mă descurajeze, să mă împiedice să-mi desfăşor cu calm cercetările. Gîndul ăsta mi s-a înfipt adînc în minte. Da, da, necunoscutului îi plăcea să se „joace". La urma urmei, ce ar fi dorit să-mi dezvăluie în parc i-ar fi fost la îndemînă s-o facă şi în scris. Pînă şi gestul său de a-mi strecura pe sub uşă un bilet, şi încă unul scris de mînă, cum altfel aş putea să-l interpretez ? Nu de alta, dar scrisul oricui reprezenta, în cele din urmă, un corp delict, un indiciu, iar în faţa tribunalului, o probă. Dacă aş fi avut la îndemînă o trusă criminalistică, aş fi găsit pe plic, pe hîrtie, niscaiva amprente... Cum de săvîrşise o asemenea imprudenţă ? E drept, ţinuse să-mi atragă atenţia : „Mi-e indiferent dacă predai sau nu autorităţilor scrisoarea de faţă. Miliţia, Securitatea n-au cum să dea de mine căci SÎNT INVIZIBIL". Fleacuri !

Să-i fie oare chiar atît de indiferent ? Atunci de ce indiferenţa sa se transforma în îngrijorare sau poate spaimă

atunci cînd era vorba de investigațiile mele în cazul pilotului Puiu Tudoran ?

Primele ceasuri ale dimineții mi le-am cheltuit într-o continuă frămîntare. Ajunsesem să-mi pară sincer rău că întîlnirea nu avusese loc ; cine știe, poate că aș fi fost ceva mai liniștit și mai sigur în documentarea care, de acum înainte, nu mă mai angaja decît pe mine. Și zău că dacă aș fi știut de unde să-l iau pe autorul scrisorii, nu m-aș fi dat îndărăt să-i cer să mă invite oriunde, la orice oră. Acum nu-mi rămînea decît să aștept un nou semn din partea sa, dacă va binevoi să mi-l mai dea. Pînă atunci, cu orice risc, îmi voi continua investigațiile. Dacă o să mă atace, cu atît mai rău pentru el. Am încredere în criminaliștii noștri. Îl vor găsi repede pe ucigaș. Desigur, zîmbiți. Și eu, scriind aceste rînduri, îmi permit să zîmbesc. Dar în ziua aia...?

Sub apăsarea acestor simțăminte și în același timp dornic să vin în ajutorul celor ce-l vor căuta pe ucigașul meu, mă apucasem să-mi notez în „jurnal" gîndurile, ipotezele, deducțiile. Soneria de la intrare m-a întrerupt din scris. „Iarăși o scrisoare", m-am gîndit, deloc amuzat. M-am grăbit s-o caut sub ușă, dar n-am descoperit nici un plic. Am deschis ușa și am înlemnit : în fața mea se afla, drept ca un brad, tînărul ofițer de serviciu de la secția de miliție unde intrasem în ajun. L-am recunoscut imediat. În minte mi se ivi deodată o întrebare : „Cum a ajuns la mine ? Doar nu m-am recomandat, nici nu i-am spus unde locuiesc"...

— Bună ziua, tovarășe scriitor, mi-a zîmbit ofițerul cu sfiiciune. Vă deranjez cumva ?

— Nu, nu, am bîiguit, zăpăcit ca un copilandru surprins la borcanul cu dulceață. Intrați, vă rog...

L-am condus la mine în birou. L-am poftit să ia loc, însă m-a refuzat.

— Nu, nu, mulțumesc. Știu cît sînteți de ocupat. N-o să vă rețin atenția prea mult... Permiteți-mi, sînt locotenentul major Petre Ioan...

— Îmi pare bine... Văd că mă cunoașteți. N-am putut să-mi stăpînesc uluirea. Nu țin minte ca aseară, la miliție, să fi spus cine sînt sau să-mi fi declinat profesiunea.

— Tocmai... în legătură cu cele petrecute în cursul nopții... Se juca nervos cu chipiul din mînă. Știți, comandantul secției mi-a ordonat să trec pe la dumneavoastră.

— V-a ordonat ?! nu mi-am putut ascunde mirarea. Vă ascult.

— Aseară, cum să vă spun, n-am știut cine sînteți. Însă cînd ați intrat în sediul miliției, am observat că aveați o față răvășită, de om zbuciumat, chiar înspăimîntat. N-aș vrea să mă înțelegeți greșit, dar expresia feței dumneavoastră era a unui om care comisese un act necugetat și care luase hotărîrea să se predea de bunăvoie. Mă iertați, da ?... Suferim și noi de anumite deformații profesionale.

— Ia te uită, domnule ! Am izbucnit într-un rîs pe care-l doream cît mai degajat. Nu-mi amintesc să fi scos vreo vorbă.

— Exact. Am înțeles din tăcerea dumneavoastră că vi s-a întîmplat ceva, dar ați plecat așa cum ați venit. Ați izbutit însă să stîrniți în mine tot felul de bănuieli. În consecință, am trimis pe urmele dumneavoastră doi lucrători de-ai secției.

— Pe o motocicletă ?

— Da. Dacă vă amintiți, unul din ei v-a legitimat. Iar după ce v-ați îndepărtat, celălalt — asta nu mai aveți de unde s-o mai știți — s-a luat după dumneavoastră.

Am zîmbit cu tristețe. Așadar, autorul scrisorii, oricine ar fi fost — Balaban sau „omul invizibil" — a avut perfectă dreptate. Cine altcineva dacă nu eu atrăsese Miliția la locul întîlnirii ? Trecînd pragul secției, săvîrșisem o imprudență condamnabilă. Mă abătusem de la regula jocului. Ce mai, eram vinovat.

— M-am prezentat să vă cer scuze, urmă ofițerul, pentru că așa, tam-nesam, ați fost legitimat, dar în același timp să vă atrag atenția că, după toate aparențele, ați fost urmărit de o persoană neidentificată și care a izbutit să dispară în noapte... În ultima vreme, în acest sector s-au comis cîteva acte de tîlhărie, de aceea am ținut să vă avertizăm.

— Adică să nu mă mai plimb pe acolo după miezul nopții ?

— Deocamdată, la ora aceea e riscant de unul singur, preciză ofițerul. Zic deocamdată, căci sîntem pe urmele tîlharilor... După ce o să-i prindem... Mă înțelegeți ?

— Cum să nu vă înțeleg ? Vă mulțumesc pentru grija ce mi-o purtați și vă asigur că o să vă dau ascultare...

După ce s-a mai scuzat că se văzuse nevoit să mă deranjeze, ofițerul s-a retras, lăsîndu-mă mai amețit decît un boxer la capătul unui meci istovitor.

Mi-am făcut-o singur. Iată-mă iarăşi în faţa unei crîncene dileme : să dau ascultare lui Sorin Tudoran şi necunoscutului de la telefon sau să-mi văd mai departe de documentare, ca şi cînd deasupra capului meu n-ar plana nici o primejdie ? Nu încape nici un fel de îndoială că mai înţelept ar fi fost să-mi văd de-ale mele, mi se infiltraseră în sînge nişte drăcuşori, din pricina lor nu-mi mai găseam locul. Poate că dacă ai mei ar fi fost acasă, mi-ar fi venit şi mie mai lesne să scap de ei şi să mă potolesc... Aşa...

M-am îmbrăcat în grabă, mi-am scos maşina din garaj şi la drum, băiete. Cu ce obiectiv ? Unul singur : să verific dacă sînt sau nu urmărit, căci analizînd prin ce trecusem, dar, mai ales, „drăgălaşele" mele convorbiri telefonice cu „omul invizibil", ideea mi se înfipsese bine de tot în minte.

Mai întîi, am trecut pe la „veterani". Am zăbovit cîtva timp în biroul generalului pe care-l vizitasem în ajun. Spre surprinderea mea (îmi propusesem să-i spun doar cîteva cuvinte : „Am onoarea, tovarăşe general-maior", şi să-i amintesc, deşi nu aveam nici un temei s-o fac, să nu dea uitării cererea mea), m-a întîmpinat cu cuvintele :

— Ce bine aţi făcut că aţi trecut pe la mine ! Am un răspuns pentru dumneavoastră.

— Mă uimiţi, tovarăşe general... Operativitatea în zilele noastre mă uimeşte.

Am luat loc, mi-am scos pipa, nu mi-am aprins-o însă.

— Fostul comandant al regimentului, Nicolescu Virgil, este astăzi colonel în retragere... domiciliază în Bucureşti, pe strada Brezoianu 153... Are şi un telefon... Notaţi-l.

L-am notat în timp ce mă gîndeam : „Gata ! Acum, chiar dacă aş vrea să mă supun sfaturilor „omului invizibil" şi să dau îndărăt, nu mai pot... Prea m-am vîrît..."

— Ţin să vă atrag atenţia, de altfel şi eu am fost atenţionat, că omul e cam senil... atins binişor de scleroză. Ce să-i faci ? Bătrîneţea nu iartă. O să vedeţi cum vă descurcaţi...

Generalul şi-a cercetat din nou carnetul de pe birou. I-am văzut sprîncenele blonde încruntîndu-se. Apoi privirile sale s-au oprit pe chipul meu.

— Cu fostul şef de stat major al regimentului, Petre Rădulescu, pe atunci maior, lucrurile sînt ceva mai complicate. A făcut o pauză şovăitoare. Acum patru ani, mai exact la 23 noiembrie 1960, Petre Rădulescu, ieşit la pensie cu gradul de lo-

cotenent-colonel, a fost găsit mort în garsoniera sa de pe strada Popa Soare nr. 13. S-a otrăvit — ca să fiu clar și precis.

— Motivul ? Am sărit eu ars de curiozitate. Îl cunoașteți ?

— Îmi pare rău, n-am de unde să-l știu cu exactitate. La vremea respectivă, s-a presupus că suferea de o boală incurabilă. Dacă vă interesează toate amănuntele astea, căutați-o pe fiica lui și stați de vorbă cu ea.

Era departe de mine gîndul de a pune fapta locotenent-colonelului Rădulescu în legătură cu cazul Tudoran. Cele aflate însă mi-au ațîțat și mai mult pasiunea investigației. M-am fixat și mai bine în scaun și am început să mă interesez dacă sinucigașul lăsase vreo scrisoare, vreun document, dacă mai avea și alte rude.

Generalul s-a arătat nu numai binevoitor, ci și răbdător — de ce să n-o spun — deși toate amănuntele solicitate de mine cu atîta insistență nu intrau în competența organizației pe care o reprezenta și o slujea. La despărțire, strîngîndu-mi mîna, mi-a spus-o pe șleau :

— Aștept cartea... și nu fără autograf.

Afară, în timp ce trăgeam în piept aerul dulce al unui octombrie însorit, am iscodit strada să descopăr vreun semn al „inamicului din umbră". Bineînțeles, nu l-am descoperit. Am pornit liniștit cu mașina mai departe. M-am pomenit gîndind : „Din jocul meu (de astă dată, ce mai ? mă jucam), m-am ales cu două adrese — a unui senil și a unui mort... Sînt bogat... Ce mai vreau ?" A continua jocul însemna a mă pune într-o situație din ce în ce mai ridicolă. Eu însă plecasem de acasă cu un obiectiv. M-am încăpățînat și l-am atins. Am ieșit în bulevardul Schitu Măgureanu, de acolo am cotit la stînga pe bulevardul Gheorghiu-Dej, îndreptîndu-mă spre Ministerul de Interne. Am parcat în dreptul Biroului de informații, unde am și intrat. Vă dați seama că nu mă aducea acolo nici o treabă, însă eram mereu cu gîndul la „omul invizibil". Am zăbovit în sala de așteptare a Biroului vreo zece minute, m-am uitat în cîteva rînduri la aceleași tablouri înfățișînd peisaje din țară, ba m-am instalat și într-un fotoliu, am răsfoit un ziar, după care, din nou la volan, am gonit spre casă. M-am băgat în halat și papuci și m-am pus pe așteptat : dacă Balaban sau acel „om invizibil" se ținuse după mine, voi dobîndi în curînd o confirmare, și atunci... Ei da, și atunci ? Stăteam în fața întrebării ca la o răscruce de drumuri... Încotro ? Înainte ? Pe

loc ? Sau poate ar fi mai cuminte să iau legătura cu colonelul de securitate Panait sau cu căpitanul Lucian şi să le cer sfatul ? Nu, nu, nici aşa... Una, două, hai la Securitate... Au ei probleme mult mai grele şi mai complicate de rezolvat. Şi pradă dilemei mele hamletiene, am auzit pe neaşteptate telefonul chemîndu-mă „la luptă". Nu mă înşelasem deci. Am conectat casetofonul.

— Vă credeam un om de cuvînt... s-a „tras" de la celălalt capăt al firului „primul foc de armă".

De astă dată aş fi jurat pe tot ce am mai scump pe lume că glasul necunoscutului era al celui care mă „ocolea" de mai bine de patruzeci şi opt de ore, adică al fostului paraşutist Dragoş Balaban.

— La ce vă referiţi ?

— Aţi primit scrisoarea ?

— Da.

— Recunoaşteţi că m-aţi denunţat ? mă luă interlocutorul meu la rost, de parcă eu aş fi fost cel anchetat.

— Nu, nu recunosc. Recunosc însă că din vina mea întîlnirea n-a mai avut loc, dar nu pentru că v-aş fi denunţat, ci pentru că am săvîrşit o imprudenţă ce o regret sincer...

Vă rog să mă credeţi, dragi cititori, că toate acestea le-am rostit din dorinţa fierbinte ca „omul invizibil" să-mi propună o nouă întîlnire.

— N-aţi renunţat la anchetă... a murmurat nemulţumit necunoscutul.

„E Balaban, mi-am spus eu victorios, îşi voalează vocea, ceva nu-i merge, nu-i izbuteşte... Auzul meu fin nu se lasă indus în eroare aşa de uşor..."

— De unde ştiţi ?

— Aţi fost din nou la Comitet, apoi la Interne. De ce ţineţi să dezonoraţi o familie de oameni cumsecade ?

Am simţit fiori reci străbătîndu-mi trupul înfierbîntat. Aşadar, mult aşteptata confirmare s-a produs. „Omul invizibil" alias Balaban mă supraveghea,, mă fila... chiar. Am zărit într-o străfulgerare chipul „bătrînei doamne" — îmi rînjea diabolic, ascunsă după o cortină neagră ce se prelungea în nişte falduri.

Aşa e, am fost acolo, am recunoscut eu şi, instinctiv, m-am uitat să văd dacă funcţiona casetofonul.

— Îmi pare rău pentru dumneavoastră că n-aţi renunţat la anchetă. Cînd am văzut că nu pot să vă conving, am crezut că so... Brusc, interlocutorul meu se înecă, tuşi, se scuză, se enervă. S-o ştiţi de la mine că nu procedaţi corect — una i-aţi făgăduit lui Sorin Tudoran şi alta faceţi... Pe semne că nu v-aţi dat seama de consecinţe sau nu vreţi să ţineţi seama...

Acum ascultam sub înrîurirea celor patru cuvinte „am crezut că so..."

— ...Continuînd ancheta, subminaţi viitorul unui cămin. Brusc, închise telefonul.

— Alo ! Alo ! Alo ! am mai strigat eu, cu disperare, o vreme. Într-un tîrziu, l-am pus în furcă. Mi-am recăpătat calmul. Mi-am aprins o pipă... Am derulat banda magnetică. Voiam să aud iarăşi glasul, dar mai ales cuvintele „omului invizibil".

„Îmi pare rău pentru dumneavoastră că n-aţi renunţat la anchetă", îmi reproducea casetofonul. Cînd am văzut că nu pot să vă conving, am crezut că so... (tuse,... tuse, apoi...) S-o ştiţi de la mine că nu procedaţi corect — una i-aţi făgăduit lui Sorin Tudoran şi alta faceţi...

Am întrerupt banda, am derulat-o, am ascultat — nu exagerez — de vreo zece ori cuvintele : „Cînd am văzut că nu pot să vă conving, am crezut că so..." Pe urmă cum „omul invizibil" s-a înecat, a tuşit, după care a schimbat cursul frazei începute. Fără îndoială că a voit să spună : „...am crezut că so-ţia mea o să vă convingă". Şi-a dat seama că se trădează. M-am cutremurat şi, fără să vreau, am scos un ţipăt de-a răsunat toată încăperea : „Puiu Tudoran ! Puiu Tudoran trăieşte !" Am început să mă plimb nervos, măsurînd încăperea de la un capăt la celălalt. Necunoscutul s-a trădat, şi-a dezvăluit identitatea. O, desigur, şi-a dat seama că-l luase gura pe dinainte şi schimbase vorba reluîndu-şi propoziţia de la cuvîntul întrerupt la silaba so, „S-o ştiţi de la mine", rostise, încercînd astfel să repare gafa şi să mă inducă în eroare. Totul şi toate le socoteam ca avînd o legătură logică. Spaima de anchetă... de adevăr... că dezvăluirile se vor răsfrînge asupra văduvei... că-l vor dezonora pe fiu... că-i voi periclita căsnicia : „continuînd ancheta, subminaţi viitorul unui cămin". Totuşi, puţin cîte puţin, îndoiala începu să-mi dea tîrcoale, în izbucnirea mea exista cel puţin un punct vulnerabil. Poate că „omul invizibil" intenţionase să

spună : „Știam că dacă nu o să vă conving eu, o să vă convingă soția lui Puiu Tudoran", și nicidecum așa cum hotărîsem eu : „Soția mea". „Bine ! Fie... mi-am zis trăgînd din pipă. Atunci, ce l-a împiedicat să-și ducă fraza pînă la capăt ? A tușit, s-a încurcat, a murmurat altceva." M-am învîrtit multă vreme în jurul fantasticei mele deducții care mă atrăgea ca un magnet. Puiu Tudoran trăiește sub o altă identitate, am început eu să fabulez. Douăzeci și trei de ani a trăit ascuns. Deodată a simțit apropierea primejdiei, stîrnită chiar de propriul său fiu. Lala Jiga a informat-o pe viitoarea soacră de scrisoarea pe care Sorin Tudoran mi-a trimis-o. Iar mama acestuia, cunoscînd tainica existență a soțului, i-a adus celui „dispărut fără urmă" la cunoștință că-l paște primejdia de a fi demascat. Mă simțeam în momentele acelea de parcă aș fi sorbit o băutură miraculoasă... pluteam într-o dulce stare de imponderabilitate. Pluteam și mă întrebam : „Oare ce l-a determinat pe Puiu Tudoran să trăiască ascuns, să ia o altă identitate ?" Căutînd un răspuns, mi-au trecut prin cap vreo zece ipoteze. Nu are rost să le înșirui pe toate. Una însă țin s-o consemnez în cartea de față. Iat-o : „Prăbușindu-se cu avionul în flăcări, Puiu Tudoran n-a murit, ci a căzut în mîinile hitleriștilor. De aici încolo, noul său destin început la Otopeni, la 24 august 1944, a luat calea firească a serviciului german de spionaj". Ce ziceți, era frumoasă și ispititoare ipoteza ?

Desigur, antecedentele personalității lui Tudoran contraziceau ipoteza mea îndrăzneață. Totuși, istoria spionajului a înregistrat și anumite excepții. De pildă, cazurile unor inși cinstiți care, într-o anumită împrejurare dramatică, trăind un moment de slăbiciune sufletească, devin lași și cad în plasa unor servicii de spionaj. De ce n-ar fi fost și Puiu Tudoran o excepție ?

Aș fi putut să fiu contrazis punîndu-mi-se și următoarea întrebare : „Dacă ați acordat un credit atît de mare acestei ipoteze, de ce n-ați găsit cu cale să aduceți la cunoștința organelor de securitate supozițiile dumneavoastră ?" Într-adevăr, așa ar fi fost normal să procedez. N-am procedat totuși așa. Motivul ? Astăzi nu mă sfiesc să vi-l dezvălui. Mi-era teamă ca nu cumva fantezia să-mi joace vreun renghi penibil. Vă dați seama în ce situație m-aș fi pus. Mi se mai întîmplase ca propria-mi imaginație să-și bată joc de mine.

Mi-am spus: „Mai bine strîng cît mai multe probe... să mă conving că n-am căzut în capcana propriei mele născociri scriitoricești". Ca să pot înainta cu succes, mi s-a părut că mai întîi și întîi ar trebui să dezleg un prim nod: „Este Dragoș Balaban una și aceeași persoană cu „omul invizibil"? A răspunde afirmativ la întrebare însemna a accepta fără echivoc și ipoteza că ar fi una și aceeași persoană cu Puiu Tudoran... O asemenea ipoteză era, din capul locului, infirmată de existența fotografiei de acum două decenii a pilotului *dispărut fără urmă*. Vă asigur că nu exista nici o asemănare, absolut nici una între ofițerul imortalizat de un oarecare obiectiv fotografic și fostul parașutist. Îmi veți replica: „Poate că, trimis în țară ca spion, dispărutului fără urmă i s-a făcut vreo intervenție estetică". Da, ar fi fost posibil... Totuși, oricît de izbutită ar fi fost o asemenea intervenție, oricît de mult i-ar fi schimbat celui în cauză fizionomia, n-ar fi izbutit să-l facă ceva mai... înalt. Or, între înălțimea lui Tudoran (1,72) și a lui Balaban (1,87—1,90) era o diferență mare. Asta fiind situația, nu-mi mai rămînea decît să renunț la ipoteza că Dragoș Balaban ar fi una și aceeași persoană cu „omul invizibil". Totuși, repet, nu vedeam progresul investigațiilor mele fără dezlegarea nodului numit Dragoș Balaban... În cîteva rînduri am avut toate motivele să-l cred implicat direct în tot ce s-a întîmplat în ultima vreme. I-am arătat fotografia lui Puiu Tudoran, iar în clipa următoare, omul a îngălbenit și m-a părăsit în grabă, lăsîndu-mă cu gura căscată. Din ziua aceea a dispărut și nu a mai arătat nici un interes pentru recuperarea caietelor încredințate. „Exista sau nu vreo legătură între parașutistul Balaban și pilotul Tudoran?" Iată nodul. Hotărît să-l dezleg, l-am chemat pe parașutist la telefon. Mi-a răspuns sora lui:

— Da, e acasă... E însă suferind... zace la pat...

— Aș vrea totuși să schimb cu el cîteva cuvinte, stăruii eu cu gîndul la casetofonul care înregistra convorbirea.

— Așteptați, să-l întreb dacă poate veni la telefon, îmi propuse ea împăciuitor.

Puțin mai tîrziu, am auzit în receptor vocea lui Balaban. În sfîrșit...

— Bună ziua. Am auzit că m-ați căutat, mi se adresă el cu o suferință în glas... Vă rog să mă iertați...

— Ce-i cu dumneata, dom'le ? l-am întîmpinat eu prietenește. Ai plecat, mi-ai lăsat caietele, nu mi-ai mai dat nici un semn...

— Încă o dată, vă rog să mă scuzați...

— Am auzit că ai fost plecat, am continuat eu cu dezinvoltură, de parcă ne-am fi cunoscut de multă vreme.

— Da, am avut puțină treabă la Suceava.

Am tresărit. Înregistrasem o primă minciună. Ieri sau alaltăieri sora lui îmi vorbise de niște drumuri la Oradea sau Satu Mare.

— Cînd dai pe la mine ?

— Deocamdată zac... nu știu...

— La fotografia aia ce ți-am arătat-o te-ai mai gîndit ?

— Să lăsăm deocamdată asta... Cum o să mă pun pe picioare, vă caut eu...

Mi-a dat astfel de înțeles că voia să curme discuția.

— Îți doresc multă sănătate, i-am urat. Și te rog, mai gîndește-te la fotografie, am adăugat eu insinuant și nu fără o anumită răutate. Te aștept. La revedere !

Am pus receptorul în furcă și, ca un hămesit, m-am repezit la casetofon. Am derulat. Am ascultat... Am tăiat banda cu ultima convorbire și am lipit-o de banda altei role ca să pot asculta comparativ la două magnetofoane deodată. Din toată truda mea n-a rezultat nimic. N-am ajuns la nici o concluzie. Vocile parcă se asemănau, dar, în același timp, se și deosebeau. M-am enervat și am lăsat totul baltă. Bine că feciorul meu nu era acasă, altfel, cu siguranță că m-aș fi luat așa din senin de el și i-aș fi tras și două scatoalce. Lucrurile stînd astfel, am socotit că-i mai bine să ies în oraș, să mă mai răcoresc puțin.

XII. Şi senilii au memorie

Volanul e reconfortant, îţi fură gîndurile, te obligă să fii atent la tot ce se întîmplă în jurul tău. Într-un cuvînt, o raită prin oraşul peste care cobora amurgul m-a remontat. Abia cînd îmi făceam plinul la benzinăria de la podul Mogoşoaia, mi-am amintit că deţineam o adresă... Ce-ar fi să-i fac fostului comandant al Regimentului 2 Vînătoare o vizită inopinată ? Dacă nu-l voi găsi acasă, atîta pagubă. Iar dacă-l voi găsi, cu atît mai bine... Şi ce dacă era puţin senil ? Pe toţi ne paşte într-o măsură mai mare sau mai mică bătrîneţea cu tot cortegiul de suferinţe... Am pornit-o într-acolo... Vă rog să mă înţelegeţi, trebuia să întreprind ceva. Dacă m-aş fi întors la locuinţa mea, mi-aş fi ieşit din minţi.

Am zărit de departe o casă veche boierească, cu tencuiala căzută. „Aia trebuie să fie !" mi-am zis. N-am greşit. Clădirea asta cîndva solidă arăta acum, cred că din pricina zidurilor mîncate de vreme, ca un boier scăpătat ce continua de decenii să poarte cu nobleţe aceleaşi haine ciuruite de molii...

Am lăsat în urmă o poartă de fier forjat, mîncată de rugină, gata să se prăbuşească. După ce am urcat cîteva trepte, şi alea ronţăite de ani, m-am oprit în dreptul unei uşi grele, acoperită cu un strat gros de praf. Am apăsat pe buton — era o oră rezonabilă, cînd vizitele nu sînt privite cu ochi răi. Mă aşteptam să-mi deschidă o babornită care să mă bage în sperieţi — de vină, fireşte, era clădirea coşcovită. Cînd colo, m-a întîmpinat o femeie înaltă, voinică, cu coc uriaş „construit" pe creştet ca o cetate. Dacă avea patruzeci şi cinci de ani. Era,

ceea ce eu numesc o femeie coaptă, atrăgătoare. Purta un capot vechi, de mătase neagră, cu flori mari, roșii și decolorate, ce i se mula insinuant pe rotunjimile trupului ei robust. M-a întrebat, cercetîndu-mă cu uimire, pe cine caut. Nu cumva am greșit ?

— Cu domnul Nicolescu...

— Cu Nicolescu-junior sau cu domnul colonel ?

Datorită acestei întrebări, am priceput că înaintea mea se găsea nora fostului comandant.

— Da, cu domnia sa, am răspuns eu grav scoțîndu-mi pipa cu intenția de a o impresiona. Ea însă a rămas indiferentă, chiar scîrbită, și reținui amănuntul.

— Vă rog să mă urmați, mă pofti.

Am urmat-o prin cîteva încăperi întunecoase. Simțeam sub picioare covoare moi... Vedeam conturîndu-se vag un mobilier de stil. Mirosea a praf. Am ajuns la o ușă înaltă și parcă neagră din pricina întunericului.

— Papa, ești căutat, a strigat ea.

N-a mai așteptat nici un răspuns. A deschis ușa și literalmente m-a îmbrîncit într-o odaie cu mult mai luminoasă decît celelalte. Dintr-un fotoliu vechi, cu îmbrăcămintea ruptă, s-a ridicat un bărbat înalt, uscățiv, purtînd un halat de casă, cîndva din catifea reiată, cu guler de satin albastru. Ținea în mîna dreaptă o pipă a la Sherlock Holmes. I-am văzut pomeții obrazului năpădiți de o roșeață bolnăvicioasă, cele cîteva fire albe pieptănate peste cap. M-a cercetat cu niște ochi apoși, pierduți în adîncul găvanelor... și m-a întrebat într-o șoaptă misterioasă :

— Sînteți de la Consiliul de Miniștri ?

N-a fost atent la răspunsul meu, s-a apropiat de ușă în vîrful picioarelor, a deschis-o brusc de parcă s-ar fi așteptat să surprindă acolo pe cineva spionîndu-l. Nu-l spiona nimeni, s-a întors mulțumit spre mine, cu mîna stîngă înfundată în buzunarul halatului, iar cu cea dreaptă în care ținea pipa fără tutun întinsă teatral. Mi-am ascuns repede pipa

— Domnule, ați văzut și dumneavoastră cum sînt spionat, cum se trage cu urechea pe la uși... Nu mai am liniște în propria mea casă... Nora mea — ați văzut-o ? — complotează cu fiul meu... Cică le stau pe cap... Vor să mă izgonească, să mă

dea afară din casă, să mă lase pe drumuri. Se uită iarăşi bănuitor spre uşă. De aceea v-am trimis memoriul.

Era un bărbat mai înalt şi mai drept decît mine. Şi chiar în halatul acela vechi şi ros pe la coate mai păstra încă o anumită distincţie în mişcări, specifică militarilor.

— Domnule colonel, nu sînt de la Consiliul de Miniştri. Sînt scriitorul... Am scos, aşa cum se obişnuieşte în asemenea împrejurări, o carte de vizită şi i-am întins-o.

— A, sînteţi scriitor, se bucură el cercetîndu-mi „legitimaţia". Păi, am şi eu cîţiva prieteni printre scriitori... Apropo, ce mai face Cezar Petrescu ? Tot la Buşteni ?... Tot la Buşteni ?

Mi-am amintit pe dată de avertismentul generalului de la Comitetul naţional al veteranilor : „De, dacă am pe dracu-n mine şi-mi caut cu lumînarea !" Ce era să-i spun ? Că Cezar Petrescu a trecut de mult în lumea umbrelor ?... Mi-a arătat un scaun cu un fund din paie. El şi-a reluat locul în fotoliu. Cînd m-a văzut şi pe mine aşezat, a continuat :

— Cezar Petrescu ne-a iubit pe noi zburătorii... A scris articole despre performanţele noastre... Raidul din '33... Bucureşti—Varşovia—Bucureşti...

Vorbea acum ca un om care-şi amintea perfect trecutul, ceea ce m-a bucurat şi a stîrnit în sufletul meu o undă de speranţă.

— Vreau să scriu şi eu despre aviaţie, domnule colonel.

— Mă bucur ! mă bucur !... mi-a zîmbit el admirativ, ţinîndu-şi pipa în colţul gurii.

— Aţi comandat Regimentul 2 Vînătoare...

— Da' domnule, în perioada cea mai dificilă. Ah, zilele acelea ! Unde sînt ? Unde s-au dus ? Mă simt ca un şoim fără aripi... Glasul i-a scăzut pe neaşteptate. Vor să mă dea afară din casă, să mă lase pe drumuri... Nu-mi dau de mîncare... Nora asta a mea e o zgripţuroaică... Dacă vrei să ştii, îmi fură pensia... Da' eu nu mă las... Trimit într-una memorii... E bine că aţi venit... să vedeţi şi dumneavoastră şi să comunicaţi domnului prim-ministru...

— Să vedeţi, eu sînt scriitor...

— A, da, că bine zici... Te-a trimis Cezărică la mine... De mult nu l-am mai văzut. Ce crezi, dacă i-aş trimite cîteva rînduri, ar putea să mă ajute, s-o dea pe noră-mea la jurnal ?

Fixaţia colonelului în retragere îmi era clară... La fel de bine mi-am dat seama că zone ale scoarţei sale cerebrale erau încă proaspete şi dacă izbuteam să menţin convorbirea noastră în această zonă, atunci n-ar fi fost exclus ca efortul meu să fie încununat de succes. Am încercat, trecînd la un atac frontal.

— Vă mai aduceţi aminte de locotenentul Tudoran Puiu ?...

— Cum să nu ?... Mă crezi chiar atît de ramolit, domnule ? s-a supărat fostul colonel. A fost un zburător bun, curajos... I s-a întîmplat ceva ?

Dintr-un foc, m-a dezarmat. Ar fi trebuit să rîd, să mă amuz, să-i zic că „domnul prim-ministru" o să-l aibă în vedere şi o să-l apere, iar apoi să mă ridic şi să plec.

— A murit ! i-am spus eu cu o anumită agresivitate.

— Greşeşti ! m-a corectat gazda privindu-mă sarcastic, de parcă ar fi vrut să-mi atragă atenţia, nu fără răutate, că nu mă mai ţine memoria. A fost dat dispărut fără urmă... A avut o explozie la bord...

— Da, aveţi dreptate.

— „A ieşit la vreme din scenă" au fost cuvintele mele cînd mi s-a raportat că nu s-a mai întors la bază... Altfel, ar fi ajuns în faţa Tribunalului militar pentru înaltă trădare... Înţelegeţi ?

— Înaltă trădare însemna spionaj în favoarea inamicului, nu-i aşa ?

— Aşa e, domnule ! Ar fi fost o ruşine pentru regimentul meu, pentru aviaţia română. „A ieşit la vreme din scenă" au fost cuvintele mele cînd mi s-a raportat...

— Existau probe ? am încercat eu să-l menţin în zona încă vie a memoriei.

— Totul a pornit de la nişte anonime... Le-a primit maiorul Rădulescu. Îl ştii, nu-i aşa ? El, pe lîngă că era şef de stat major, ţinea în mînă şi Biroul 2... Contrainformaţiile... Să stai de vorbă şi cu Petrică... El cunoaşte toată afacerea... Nu ştiu ce are cu mine. Ori de cîte ori îl chem la telefon, nu vrea să-mi răspundă... Ştiu eu de ce ! Pe chipul uscăţiv, cu pomeţii proeminenţi, s-a ivit un surîs ştrengăresc. I-am suflat-o pe Marlene, domnule, asta-i. Eram mai chipeş decît el. Dar fleţu ăsta e un ranchiunos. Îmi poartă şi acum, după

atîția ani, pică... Colonelul a înmărmurit visător, privindu-și în tăcere pipa fără fum.

Nu l-am tulburat. Mi s-a părut că adormise. După cîteva minute însă l-am auzit adresîndu-mi-se :

— Domnule, trebuie să mă ajuți !

Ignorîndu-i fixația, l-am întrebat :

— În ce chestiune ?

— Noră-mea vrea să mă dea afară din casă...

— Dar fiul dumneavoastră ? i-am ieșit eu în întîmpinare.

— Pîn-s-a-nsurat a fost un băiat bun... Acum complotează împotriva mea. Nu de capul lui, ci ațîțat de ea... Cuscrul meu a fost colonel de infanterie și nu-i suferă pe aviatori. El le-a dat ideea...

— Dar pe locotenentul Aurelian Huțan îl mai țineți minte ? am virat eu scurt la subiectul meu, intuind cum trebuie să înaintez prin scleroza cerebrală a gazdei.

Colonelul a zîmbit semeț :

— La anii mei, cu memoria stau încă bine, domnule dragă. Huțan e brunețelul acela care a zburat în celulă cu Puiu Tudoran, nu-i așa ? Ei vezi, numai nor' mea mă reclamă peste tot că sînt ramolit, că nu mai am ținere de minte, și umblă cu vorbe.

L-am întrerupt pentru a-mi verifica o impresie :

— Mai trăiește oare Huțan ?

— Îmi pare rău, domnule, că nu-ți mai amintești... Doar susții că erai pe acolo (Bineînțeles, nu susținusem nimic). Huțan s-a prăbușit și el, doborît de inamic... Ce să-i faci ? Dobori, dobori, da' mai ești și tu doborît. Așa-i la război. Asta-i destinul vînătorului...

— Ce acuzații i se aduceau lui Puiu Tudoran ?

Fostul aviator mă privea cu simpatie : se vedea cît de colo că îi făceau plăcere „provocările“ mele. Se juca cu pipa. Și tare mă stăpînea și pe mine dorința să-l imit. Îmi ascunsesem însă pipa în buzunar.

— Erau mai multe acuzații... Că a aterizat la Otopeni în loc de Pipera, unde trebuia...

— A făcut-o intenționat ?

— Vezi, asta nu s-a dovedit. Că la Otopeni a acceptat dialogul cu înfumuratul de Gerstenberg, care se considera avia-

tor, dar de fapt, era ataşat-aero al Legaţiei germane şi deci era omul Abwehrului la Bucureşti.

— Asta s-a dovedit ?

— Păi chiar Puiu a recunoscut. Ofiţerul cu Biroul 2 deţinea o informaţie cum că locotenentul Puiu Tudoran s-ar fi pus în slujba inamicului... Toate astea urmau să fie obiectul discuţiei unui juriu de onoare, iar apoi al tribunalului... dacă ar fi fost cazul... „A ieşit la vreme din scenă" au fost cuvintele mele cînd mi s-a raportat că nu s-a mai întors la bază.

— Se mai spunea...

— Fleacuri ! Legende ! Ăştia de la Biroul 2 întotdeauna fac pe misterioşii... „Am o informaţie", afirma sus şi tare ranchiunosul ăsta de Petrică... „Barem acum lasă-l în plata domnului, cînd e mort fără mormînt", îi răspundeam eu... Stai de vorbă şi cu el, dacă îl mai ajută memoria o să-ţi spună multe. Fostul zburător surîse mefistofelic. Cred că un singur lucru îl ţine bine minte. Noaptea aceea cînd i-am suflat-o pe Marlene... De aceea nu vrea să-mi răspundă la telefon... Cîte chefuri n-am făcut noi împreună !...

Am înţeles că nimic în plus nu voi mai afla de la colonelul în rezervă Nicolescu M. Virgil. M-am ridicat să plec, fiind convins că mă va apuca de braţ să-mă reţină. N-a făcut-o. Nici din fotoliul acela jerpelit, prin care se zărea strălucirea metalică a arcurilor rupte şi bucăţi negre de cîlţi, nu s-a ridicat.

— Îmi permiteţi să mă retrag, domnule colonel ? Am folosit anume un ton milităros.

— Îţi permit, mi-a răspuns el somnoros. Am onoarea !...

Din doi paşi am fost la uşă : nu voiam să mai aud încă o dată povestea cu complotul noră-si. Cînd am trecut prin sufrageria întunecoasă, şi-a făcut şi „complotista" apariţia. Într-o tăcere deplină, m-a condus pînă la ieşire. Acolo, în vestibul, mi-a întins mîna să i-o sărut. Dar era destulă lumină ca să-i zăresc negrul de sub unghiile date mai de mult cu un lac de culoarea sîngelui, acum crăpat şi căzut la fel ca şi tencuiala exterioară a clădirii. I-am strîns mîna şi am ieşit în grabă. Afară m-am simţit de-a dreptul fericit cînd am putut să trag în piept o gură de aer proaspăt.

XIII. O primă rezolvare

Seara, în liniştea odihnitoare a camerei de lucru, pe cînd derulam cu încetinitorul filmul zilei zăbovind asupra secvenţelor mai importante, m-am pomenit la uşă cu sora fostului paraşutist Dragoş Balaban.

— Dumneavoastră ?! am exclamat eu sincer uluit de apariţia ei.

M-a urmat în casă, cu paşi mici, şovăielnici. Purta aceeaşi rochie neagră, ca şi atunci cînd o văzusem pentru întîia oară.

— Iată pentru ce vă deranjez, au fost primele ei cuvinte. Nimic nu mă impresionează mai puternic decît o femeie plîngînd. Ochii îndureraţi ai vizitatoarei erau înlăcrămaţi. Uluirea de la început a făcut loc compasiunii.

Am poftit-o să ia loc, dar m-a refuzat dîndu-mi astfel de înţeles că nu intenţiona să mă reţină decît foarte puţin. Am întrebat-o neliniştit :

— S-a întîmplat ceva, doamnă ?

— Am venit cu o misiune ingrată, mi-a răspuns ea într-un tîrziu.

— O misiune ?! m-am arătat surprins. Iată un cuvînt nepotrivit pentru o femeie.

Pe faţa palidă, bolnăvicioasă a surorii lui Balaban a fulgerat, parcă fără vlagă, un zîmbet.

— Ce să fac ? Cu scurgerea anilor am deprins şi eu vocabularul fratelui meu. De altfel, despre fratele meu va fi vorba. Zilele trecute aţi avut cu el o discuţie.

— Aşa e! Chiar aici. Am discutat pe marginea încercărilor sale literare.

— În toiul discuţiei, a urmat ea cu un glas egal, i-aţi prezentat o fotografie... a unui aviator, dacă nu mă înşel ?

Mă intriga ceva, nu faptul că era la curent cu cele petrecute între mine şi fratele ei, ci scopul încă ascuns al vizitei.

— Da, doamnă, nu vă înşelaţi, am asigurat-o, curios să văd unde dorea să ajungă.

După o pauză cam lungă, femeia, mutîndu-şi privirea într-o parte, a continuat, de astă dată cu o voce sfioasă :

— Ce l-aţi întrebat în legătură cu fotografia ?

N-am ezitat să-i răspund :

— Dacă între aviatorul din fotografie şi cel care i-a salvat viaţa există vreo asemănare... Dacă, în general, chipul pilotului îi spunea ceva.

— Iar fratele meu, din momentul acela, a avut o comportare bizară, nu-i aşa ?

— Nu sînt de acord cu dumneavoastră. Aprecierea mi se pare cam exagerată, am combătut-o eu. Mai curînd a avut o comportare inexplicabilă.

Mi-am dat seama imediat că părerea mea i-a îndulcit oarecum „misiunea". S-a înmuiat, mi-a aruncat o căutătură scurtă ca şi cînd ar fi urmărit să reţină expresia chipului meu, apoi s-a hotărît să ia loc. M-am aşezat şi eu şi, instinctiv, am luat de pe măsuţa ce ne despărţea o pipă. N-am umplut-o cu tutun, dar am început să mă pleznesc cu ea, în răstimpuri, peste palmă.

— Ei bine, domnule, în cazul acesta aş dori să vă explic ceea ce dumneavoastră aţi numit *o comportare inexplicabilă.* Aţi aflat, îmi pare, chiar din gura lui, că pe front a suferit o gravă contuzie cerebrală.

— După cîte ştiu, ăsta a şi fost, peste ani, motivul pensionării sale.

— Exact ! S-a uitat deodată la mine de parcă ar fi vrut să mă întrebe : „Oare o să poţi să-mi înţelegi durerea ?" A suspinat. Aş mai vrea să vă destăinui că, datorită contuziei, emoţiile îi pot fi fatale... îi pot provoca crize... ale căror manifestări n-aş dori să vi le descriu...

M-am oprit din jocul meu cu pipa. Intuind forma acelor crize, m-am înfiorat. Cred că ceva din starea mea lăuntrică tre-

buie să mi se fi oglindit şi pe chip, căci m-a privit dezorientată, neştiind dacă să mai continue :

— Se pare că arătîndu-i fotografia, aţi stăruit să vă răspundă ; fără să vreţi, i-aţi pus memoria — punctul său vulnerabil — sub semnul îndoielii, ceea ce a fost suficient să-i declanşeze una din crizele cele mai violente. Îl cunosc, îl îngrijesc doar de atîţia ani !... Îşi presimţea crizele... Cînd şi-a dat seama că i s-ar putea declanşa chiar aici, sub ochii dumneavoastră, a făcut un efort supraomenesc să se ridice şi să plece...

A tăcut, şi-a întors ochii înlăcrămaţi de la mine. I-am văzut profilul tăiat parcă în linii dure, care n-o asprea, ci îi accentua durerea. Sesizîndu-i zbuciumul, m-am căinat pentru slăbiciunea mea. Anchetă mi-a trebuit ! În sufletul meu şi-a croit drum un sentiment de culpabilitate... Cîteva minute au trecut într-o tăcere apăsătoare. Totuşi, în ciuda sentimentului de vinovăţie ce mă stăpînea — doar îi provocasem, cu sau fără voia mea, fostului paraşutist una din crizele cele mai violente — n-am putut să n-o întreb :

— Aşadar, asta a fost cauza pentru care n-a vrut nici să-mi răspundă la telefon, nici să mă primească în casă cînd am bătut la uşa dumneavoastră ?

În ciuda vrerii mele, cuvintele au răsunat a dojană. M-a încercat imediat o părere de rău, acum însă, cînd scriu aceste rînduri, îmi îngădui să afirm că dojana căzuse nu numai bine, ci şi la ţanc.

Cu capul în piept, evitînd să mă privească, mi-a răspuns :

— Crizele i-au creat anumite complexe de inferioritate. Îi este ruşine de cei din jur... şi, evident, de persoanele care-l surprind în plină criză sau faţă de cele care...

— I le declanşează, am intervenit eu.

— Exact ! De ce v-aş ascunde ? N-a dorit să vă mai vadă... Iar în toate zilele astea, n-a ieşit din casă...

— Cum ?! am sărit eu revoltat. Dumneavoastră în persoană mi-aţi răspuns la telefon şi m-aţi informat că a plecat din Bucureşti. (Era cît pe aci să adaug : „Doamnă, deţin drept mărturie o bandă de magnetofon.)

— Vă înţeleg indignarea, a spus ea mîhnită căutîndu-mi, de data asta, ochii. El m-a implorat să vă răspund că a plecat de acasă, în provincie.

— De ce ?

— Ca să nu-l căutaţi... Cel puţin pentru o bucată de vreme.

Descumpănit, m-am interesat dacă starea sănătăţii sale s-a ameliorat, într-un cuvînt, dacă se simte mai bine.

— Şi da şi nu...

— Sînteţi totuşi aici. Îmi permit să vă întreb : din iniţiativa lui ?

— „Du-te, m-a rugat el, la tovarăşul scriitor şi încearcă să-l convingi că acum îmi amintesc foarte bine că aviatorul din fotografie este una şi aceeaşi persoană cu cel care mi-a salvat viaţa..."

Am sărit din nou din fotoliu.

— Chiar aşa a spus, una şi aceeaşi persoană ?!

— Şi încă un lucru — vă roagă să-i înapoiaţi caietele...

S-a lăsat iarăşi între noi o tăcere grea, duşmănoasă parcă. Şi-mi storceam creierii să-mi dau seama de ce.

— Adică cum să i le dau înapoi ? am ripostat eu ca şi cînd n-ar fi avut dreptul să mi le ceară.

— Sînt doar ale lui, a precizat, pe bună dreptate, femeia.

Am roşit şi i-am oferit o explicaţie :

— Aş vrea să le propun unei edituri... vă asigur că sînt pagini scrise cu talent. (Nu minţeam.)

— Mi-a cerut să nu plec de aici fără caiete.

Ca să-mi ascund stinghereala, m-am ridicat, am luat de pe birou caietele şi i le-am predat.

— Să ştiţi că n-am renunţat la dorinţa de a-l ajuta să-şi publice memoriile, aşa să-i transmiteţi.

Mi-a mulţumit. Am condus-o pînă la uşă, iar acolo a podidit-o din nou plînsul.

— Vă rog să mă credeţi... Mi-e tare milă de el. Boala i s-a agravat... are crize din ce în ce mai dese...

S-a desprins de lîngă uşă şi a ieşit în grabă din casă, pierzîndu-se în noapte ca o nălucă. Am revenit în „imperiul meu", mi-am aprins o pipă şi am încercat să reiau „filmul" zilei de acolo de unde apariţia neaşteptată a surorii lui Balaban îl întrerupsese. Dar n-am izbutit. Îmi reveneau mereu în minte cuvintele : „...Acum îmi amintesc foarte bine că aviatorul din fotografie este una şi aceeaşi persoană cu cel care mi-a salvat viaţa." Deci acum îşi amintea, şi încă foarte bine. Ce-mi demonstra însă această mărturisire de ultimă oră ? Că în ziua de 25 august

1944, locotenentul Puiu Tudoran nu se mai găsea la Otopeni, în captivitate, „fugise" încercînd să se întoarcă la ai săi. Deci un Tudoran liber... o libertate dobîndită cu prețul trădării de țară... Dar și-a trădat oare țara? Să existe pe undeva vreo probă acuzatoare? „A ieșit din scenă la vreme!" îmi mărturisise fostul comandant al regimentului. Un juriu urma să se pronunțe; eventual, după asta, procuratura militară ar fi deschis o anchetă... „Păcat, îmi spuneam, că nu mai trăiește fostul șef de stat major, maiorul Rădulescu Petre, șeful Biroului 2 pe regiment! Mai mult ca sigur că m-ar fi ajutat să mă lămuresc definitiv. Dar nu mai trăiește, s-a sinucis..."

În clipa următoare, fără îndoială sub influența cărților citite, m-a străfulgerat un gînd. „Petre Rădulescu s-a otrăvit după nu știu cîți ani de la terminarea războiului. Iată un gest funest care, din capul locului, se cere suspectat. Va să zică un fost șef al Biroului 2 dintr-un regiment de aviație de pe front se sinucide! De ce oare? Nu-i lucru curat la mijloc". M-am supărat pe mine însumi. Cad ușor pradă imaginației, confund universul imaginativ cu marele și necuprinsul univers al realității. Dacă m-aș lăsa furat de „valul maior Rădulescu" aș ajunge, în mod cert, pe creasta unui alt val, care s-ar numi cine știe cum, iar de acolo și mai departe... În vremea asta, pe birou mă aștepta un manuscris concret care, din pricina nebuniei mele, nu va fi predat editurii la vreme. „Gata! m-am îmbărbătat. Ajunge!..." Tocmai cînd trebuia să trec la aplicarea hotărîrii mele, a sunat telefonul. „Omul invizibil!" am exclamat eu fără nici o justificare. El îmi mai lipsea, în acest final al unei zile de zbucium. Am ridicat receptorul. Operatoarea de la telefoane mi-a strigat în urechi:

— Sînteți 12.02.36? (N-a mai așteptat confirmarea) Vă cheamă Năsăudul... Alo!

Mă chema Sorin Tudoran. Ce-o mai fi vrînd? Așa e omul! Îi întinzi un deget și el îți ia toată mîna.

— Tovarășe Zincă, am auzit glasul celui de la Năsăud, datorită căruia mă angrenasem în această afacere. Bună seara! V-am deranjat?

Ah, convenționalismele! Normal ar fi fost să-i răspund: „Da, domnule, mă deranjezi, m-ai deranjat". Eu însă:

— Nu, drăguțule, tocmai mă pregăteam să citesc Biblia...

Celălalt, după presupunerile mele, ar fi trebuit să rîdă. N-a făcut-o, ci a intrat direct în subiect.

— Mi-ați făgăduit atît mie, cît și logodnicei mele că... Ați înțeles ?

— Am înțeles. Și care-i baiul... ?

— Astăzi, mama mi-a comunicat foarte alarmată că dumneavoastră n-ați abandont ancheta... Că o continuați... E zdrobită din cauza asta. Vă rog... Îmi pare rău...

De astă dată, am făcut-o pe nesimțitul și am lăsat rugămințile să treacă pe lîngă mine.

— Da' de unde știe mama dumitale cu ce mă ocup eu la București ?

— Tovarășe... A făcut o pauză lungă. Nu știu... mi-a răspuns el în cele din urmă. Am simțit însă din glasul șovăitor că adevărul era altul.

— Totuși ne desparte o distanță de peste 500 kilometri... Sesizînd ridicolul situației, Sorin Tudoran a ținut să-mi mărturisească :

— Am aflat că astăzi după-amiază a primit un telefon.

— De unde ?

— De la Ploiești...

— De la cine ?

— N-am întrebat-o... Nici n-aș întreba-o. Am aflat cu totul întîmplător. Astăzi de dimineață am lăsat-o liniștită ; seara, cînd am venit acasă de la policlinică, am găsit-o într-un hal ! Vă rog...

— Nu trebuie să mă rugați. E clar. Totul e în ordine... Credeți că telefonul de la Ploiești a alarmat-o ?

— Ați fost cumva la Ploiești ?

— Nu...

— Nu mai știu ce să mai cred... Pînă astăzi, mama n-a mai primit telefoane din provincie. Pur și simplu, n-avea de la cine.

— Poate că primea, și abia astăzi ai aflat dumneata.

— Poate că aveți dreptate...

— Te rog să-ți asiguri mama că nu are de ce să se alarmeze. Am mult prea mult de lucru ca să mă pot ocupa în continuare de anchetă. Sincer vorbind, mă înhămasem, ca să-ți satisfac rugămintea fierbinte, la o chestie care mă depășea și-mi răpea din timp. Nu văd de ce aș merge cu ancheta mai departe. N-am

nici un motiv ! Linişteşte-o pe mama dumitale. Mai ai ceva să-mi spui ?

— Nu... Vă mulţumesc foarte mult pentru răbdarea de care aţi dat dovadă... Noapte bună !

Convorbirea s-a întrerupt la fel de brusc precum a început. M-am pomenit dintr-o dată azvîrlit într-un ocean de tăcere. Mi-am auzit gîndurile. Urlau şi se încăierau între ele. Unele mă sfătuiau să stau cuminte în banca mea. Altele că nu, ce-i aceea un scriitor cuminte în banca sa...? ! E ca o babă pe cuptor. Un gînd, ca o femeie felină şi parşivă, se tot lipea de mine şoptindu-mi ademenitor la ureche : „Chiar nu eşti curios să dezlegi dosarul Tudoran... ? Să afli adevărul ? Să scrii o carte ? Bineînţeles, dumnealui a izbîndit. Cine să-i fi telefonat din Ploieşti văduvei lui Tudoran ? m-am întrebat. Numai cineva care m-a urmărit în tot cursul zilei. „Omul invizibil !" Dar „omul invizibil" locuieşte în Bucureşti... Pardon ! Nu ţi-a indicat nici un domiciliu. Nu ! Atunci ? Distanţa Bucureşti—Ploieşti e un fleac. „Oare Puiu Tudoran trăieşte şi se ascunde sub o altă identitate ?" Şi tot aşa, din întrebare în întrebare, am ajuns din noû să mă întreb : „Oare ce motiv l-o fi împins pe fostul şef al Biroului 2 la sinucidere ?" Mă stăpînea senzaţia că am dibuit, în fine, o „verigă principală" şi că nu-mi rămînea decît să trag de ea, adică să caut dosarul sinuciderii lui Rădulescu Petre, încheiat de Procuratură şi să-l răsfoiesc. Ca să-mi ating scopul, aveam nevoie atît de o delegaţie, cît şi de bunăvoinţa unui amic al meu de la Procuratura Capitalei, care nu o dată mi-a înlesnit, de-a lungul activităţii mele publicistice, realizarea unor anchete sociale cu minorii infractori. N-aş fi putut să adorm liniştit dacă nu l-aş fi căutat încă în noaptea aceea, la telefon, pe acest amic. Mi-a răspuns. Era acasă. M-a ascultat. Şi-a notat toate datele făgăduindu-mi tot sprijinul, cu o condiţie însă — să mă înarmez cu o delegaţie, apoi cu o aprobare a Ministerului de Justiţie. „Mîine mă prezint la tine cu cele două documente", l-am asigurat, după care, liniştit, m-am vîrît în pat şi-am adormit buştean.

XIV. Ultimul cuvînt al sinucigașului

Se înțelege de la sine, mai toată dimineața am umblat după aprobări. Le-am obținut. Toți cei cu care am avut de-a face și care-mi cunoșteau preocupările s-au arătat uimiți că mă ocup de o sinucidere banală și nu de o „chestie vie", așa cum îi obișnuisem. Am zîmbit misterios, „știu eu ce știu", și mi-am văzut de-ale mele. Cînd am intrat în biroul amicului de la Procuratură, acesta, în loc să-mi răspundă la salut, m-a întrebat :

— Ai adus ?

I-am întins respectivele aprobări și la rîndu-mi l-am întrebat :

— Mi-ai pregătit ?

A dat din cap afirmativ, mi-a înapoiat documentele. Chiar în fața biroului său se afla o măsuță rotundă, învecinată de două fotolii îmbrăcate în catifea albastră. M-am instalat într-unul din ele.

Întinzîndu-mi dosarul, amicul meu și-a exprimat nedumerirea.

— Uite-l !... M-am uitat și eu prin el... Nu văd de ce te-ai deranjat pentru cîteva file...

Într-adevăr, dosarul era cam subțirel. Nici eu, de fapt, nu vedeam prea clar de ce mă tot agitasem, de ce-mi iroseam timpul atît de prețios, de ce mă agățam de el. În loc să-i răspund, i-am zîmbit enigmatic.

— Te-aș ruga să-l cercetezi aici, îmi ceru reprezentantul Procuraturii, de față cu mine. Așa-i regulamentul...

Pentru a nu întinde prea mult povestea, reproduc cîteva extrase ce le consider absolut necesare.

a) *Din declarația tov. Moscu Rodica, fiica lui P. R.*

Subsemnata Moscu Rodica, domiciliată în București, strada..., sectorul..., alarmată că tatăl meu, Rădulescu Petre, nu-mi răspunde la telefon, am trecut în jurul orei 17 să-l văd la locuința sa de pe str..., etajul 2, camera 10. Am sunat de vreo trei ori să-mi deschidă și nu mi-a deschis. Avînd însă asupră-mi o cheie de la garsoniera lui, am descuiat ușa și am intrat. Spre marea mea durere, l-am găsit pe tatăl meu mort în fotoliu... Mi-am dat seama că s-a petrecut un lucru foarte grav. Pe birou am găsit două scrisori. Una adresată mie, cealaltă autorităților (...) Sfătuită de un vecin, am anunțat urgent Procuratura...

Declar că de mai bine de un an de zile, tatăl meu era suferind de nervi — insomnie, depresiune nervoasă.

b) *Din scrisoarea lui Rădulescu Petre adresată Procuraturii*

Sînt bătrîn, bolnav, suferind de nervi. N-am vrut să devin o povară pentru familia fiicei mele, pentru societate în general. Trebuie să știi cînd să ieși din scenă (Am tresărit cînd am dat de aceste cuvinte. Scrisoarea repeta astfel, voluntar sau involuntar, cuvintele lui Nicolescu Virgil — N.A.). Iar eu m-am hotărît să ies, s-o părăsesc. Îmi pare rău că pe această cale, dar n-am avut de ales... Mi-am pregătit singur otrava. (...) Nimeni nu trebuie tras la răspundere. Vă rog să mă iertați pentru gestul funest. (...) Întreaga mea avere (garsonieră, mobilier, un libret C.E.C. cu 15 000 lei) o las moștenire nepotului meu — Tudor."

c) *Din Procesul-verbal nr. 803 din 25 noiembrie... întocmit de Procuratura Municipiului București*

Sesizați telefonic în jurul orei 17 de către tov. Moscu Rodica (...) fiica Mariei și a lui Petre Rădulescu, că trecînd să-și vadă părintele la locuința acestuia, l-a găsit mort. (...) Nefiind vorba de o moarte naturală, ne-am deplasat împreună cu... la domiciliul lui Rădulescu Petre (...)

Decedatul, îmbrăcat într-o uniformă a aviației militare din trecut, zăcea în fotoliu. Pe birou s-au găsit două scrisori (...)

Din ambele rezultă că Rădulescu Petre şi-a pus capăt vieţii fiind suferind de mai multă vreme de o depresiune nervoasă.

Urma o descriere exactă a poziţiei cadavrului, a paharului din care sinucigaşul băuse otrava şi multe alte amănunte care nu interesează lucrarea de faţă. Se mai afla la dosar şi rezultatul autopsiei întreprinse de Institutul medico-legal, ce confirma întru totul cauza morţii şi formula otrăvii dată chiar de Rădulescu Petre în scrisoarea sa. Şi cu asta basta... Ba nu, mai erau anexate patru sau cinci fotografii luate la faţa locului.

Înălţînd fruntea, am simţit privirile aprinse ale amicului meu.

— Te-ai lămurit ?

— M-am...

Am închis dosarul şi i l-am înapoiat.

— În fond, ce cauţi ? Ce te frămîntă ?

— Dacă aş şti !... am zis cu dînd neputincios din umeri.

M-am ridicat.

— Poate că pot să te ajut, se oferi el.

— Îţi mulţumesc, zisei eu abătut. De data asta, nu cred că poţi să mă ajuţi...

M-a condus pînă la uşă indispus că plecasem de acolo atît de întors pe dos. Nu ştiu însă ce mă apucase. Nici astăzi nu pot să-mi explic cauza acelei crunte indispoziţii ce mă copleşise după ce terminasem de studiat dosarul. Doar nu-mi pusesem deloc mari speranţe în cuprinsul său. Şi totuşi...

Am încremenit la volanul maşinii refuzînd multă vreme s-o urnesc. Încotro ? Toate drumurile mi se păreau barate. În cele din urmă, m-am lăsat pradă unei idei răsărită în minte, brusc, ca o lumină. „Ce-ar fi să-i fac o vizită doamnei Rodica Moscu ?" Adresa o aveam. „Ce-o fi, o fi !" mi-am zis. Cu un gest devenit reflex, am răsucit cheia şi am apăsat pe accelerator.

Mi-a deschis chiar fiica fostului locotenent-colonel de aviaţie. A rămas surprinsă cînd a aflat cine-i vizitatorul. Era o femeie trecută de cea de-a doua tinereţe, plinuţă, cu mişcări şi gesturi delicate. M-a invitat într-o sufragerie unde, deasupra unui pian, atîrna o fotografie mare a tatălui ei, îmbrăcat în uniforma vechii aviaţii. Ţinea capul sus, cutezător, privind parcă în depărtări un avion zărit numai de el.

Ne-am aşezat la masa ovală din mijlocul încăperii. Pe chipul palid al femeii — cred că din pricina luminii cenuşii de afară — surprinderea produsă de apariţia mea mai stăruia încă.

— Doamnă, înainte de a vă explica scopul vizitei mele, am deschis eu vorba, îngăduiţi-mi, spre liniştea dumneavoastră deplină, să mă legitimez...

— Vă cunosc, domnule...

— Oricum...

— Am o carte în biblioteca fiului cu fotografia dumneavoastră.

Totuşi, am scos carnetul de membru al Uniunii Scriitorilor şi i l-am întins. L-a cercetat destul de formal. Am observat însă că gestul meu a tulburat-o, i-a stîrnit şi mai mult curiozitatea.

— Doamnă, acum o jumătate de oră, mai studiam încă la Procuratură dosarul de mult clasat al morţii tatălui dumneavoastră.

A tresărit. Ochii i s-au făcut mari. Cîteva secunde bărbia i-a tremurat nervos.

— Să prezinte oare un interes atît de mare pentru un scriitor ? a replicat ea cu un calm lăuntric care mi-a făcut-o dintr-o dată simpatică.

— Altfel nu aş fi aici, în faţa dumneavoastră... Doamnă, scriu o carte despre aviaţie, am minţit-o eu fără să roşesc. Din documentele cercetate de mine, mi-am format o anumită imagine despre cel care a fost locotenent-colonelul Rădulescu Petre. Energic, drept, curajos, un aviator temerar.

— Vă mulţumesc, a murmurat, punîndu-şi mîinile pe masă ca şi cînd ar fi vrut să şi le odihnească. I-am zărit atunci degetele prelungi căutîndu-se neliniştite.

— Şi deodată moartea !

Femeia a închis pentru un moment ochii :

— Da, dar nu una naturală !

— Exact, doamnă ! Era un bărbat încă în putere...

— Şaizeci şi şase de ani, mi-a amintit ea.

— Faptul că şi-a pus capăt vieţii, sincer vă mărturisesc, a însemnat pentru mine — precizez, nu l-am cunoscut personal — o adevărată lovitură... E ca şi cînd ai înălţa o coloană destinată să sprijine un edificiu şi deodată s-ar nărui... Iertaţi-mă că apelez la figuri de stil, dar în viitoarea mea carte, tatăl dumneavoastră, aşa cum l-am intuit şi înţeles din documente, urma să fie un erou de bază... un erou care, vă rog să mă înţelegeţi, refuză prin întreaga sa structură fizică şi spirituală actul sinuciderii...

Nu ştiu, zău, ce m-a apucat. Am tot dat din gură, de parcă toată viaţa mea se trecuse în studierea omului şi aviatorului Rădulescu Petre.

— Nu-mi dau seama ce intenţionaţi să realizaţi, mi-a vorbit cu glas tulburat de emoţie, însă nu pot să nu recunosc că l-aţi intuit bine.

— A fost într-atît de bolnav ?

Femeia aceasta trebuie să fi moştenit temperamentul tatălui său, căci s-a arătat formidabil de calmă, ceea ce mi-a uşurat misiunea. N-au podidit-o lacrimile, nu şi-a căutat batista, n-a mimat durerea. Mi-a mărturisit :

— A fost... foarte bolnav.

— Un om de forţa sa totuşi s-a sinucis.

— Boala, spre surprinderea mea, a survenit brusc, cu aproximativ un an înainte de a se sinucide, îmi dezvălui ea. De felul său, a fost un om vesel, glumeţ, robust, sănătos... Făcea gimnastică, pleca de unul singur pe munte... Şi, pe neaşteptate, boala...

— Ce anume i-a provocat-o ?

De parcă nu mi-ar fi auzit întrebarea, fiica locotenent-colonelului Rădulescu a urmat cu acelaşi glas plin de siguranţă :

— A devenit nervos, irascibil, mai puţin comunicativ cu cei din jur. I s-a instalat insomnia, apoi stările depresive... Nu mai ieşea din casă, se încuia pe dinăuntru... Nu primea pe nimeni. Pînă şi pe mine sau pe Tudorel ne accepta foarte greu. Boala i-a luat şi pofta de mîncare, slăbise mult...

— Aţi încercat să-l internaţi ?

— Da. Respingea însă ideea internării. Nici medicul n-a izbutit să-l convingă. Ştiam că o să se sinucidă.

— De unde ?

— Într-o zi m-am dus să-l văd. Mă avertizase din vreme să nu care cumva să trec pe la el fără să-i telefonez în prealabil... Ei bine, uitasem să-i telefonez. M-a întîmpinat ca şi cînd i-aş fi telefonat. M-am mirat. Însă puţin mai tîrziu, între noi tot a izbucnit un conflict. Zăcea în fotoliu într-o stare de prostaţie, iar eu tot umblînd să deretic prin garsonieră, am văzut pe birou o scrisoare desfăcută. Am dat s-o citesc... am apucat chiar să citesc cîteva rînduri... Deodată, tata m-a văzut, a sărit din fotoliu, mi-a smuls scrisoarea din mînă şi m-a ocărît cum nu mă mai ocărîse niciodată... M-a dat literalmente afară din casă, amintindu-mi că trebuia să-i telefonez înainte de a trece pe la el.

— Doamnă, vă mai amintiţi acele cîteva rînduri ?

Femeia şi-a îngăduit să ofteze. Mi-era teamă că, în cele din urmă, va izbucni în plîns. A închis doar ochii, de parcă s-ar fi pregătit să recite din memorie o poezie.

— Cum să nu... Îmi amintesc : *Domnule maior, repet şi voi repeta într-una : N-am murit. Trăiesc... Sînt la un pas de dumneata...*

Gazda a tăcut, stînjenită. Bunăvoinţa şi răbdarea ei mă copleşeau. Normal ar fi fost să mă ridic şi să plec. Rostise însă blestematele acelea de cuvinte cu care mă ferecase de scaun. Am spart tăcerea :

— După această întîmplare, aţi mai dat vreodată de o asemenea scrisoare ?

— Nu. Am nădăjduit să găsesc acea scrisoare după înmormîntarea tatei şi preluarea moştenirii. Am căutat prin toate ungherele, am răsfoit toate cărţile din bibliotecă. Nici urmă de scrisoare... În schimb... A făcut o pauză. Nu ştiu dacă procedez bine. Ar trebui să mă sfătuiesc şi cu soţul meu...

— Doamnă, m-am exprimat eu înţelegător, dacă credeţi că nu e cazul...

Cuvintele au avut un efect binefăcător. S-a ridicat, a părăsit sufrageria şi a revenit după cîteva minute cu o scrisoare.

— Vedeţi plicul acesta ? Mi l-a dat cu cîteva zile înainte de a se sinucide. „Să-l ţii acasă la tine, Rodica, mi-a poruncit. O să-l deschizi numai după ce eu n-oi mai fi.“ Am crezut că este vorba de o scrisoare testamentară... Poftim ! Citiţi-o !

Am luat cu emoţie documentul din mîna ei, l-am despăturit şi iată ce mi-a fost dat să citesc :

DRAGĂ RODICA,

Aş vrea să ştii că mi-am trăit viaţa în mod demn, slujindu-mi cu devotament Patria. Am fost un pilot de înaltă clasă — am apucat să trăiesc copilăria, adolescenţa, tinereţea şi maturitatea aviaţiei. Din punctul acesta de vedere, mor cu sufletul împăcat.

S-ar putea însă ca mîine sau poimîine, sau într-o bună zi, un oarecare Puiu Tudoran, fost pilot în Regimentul 2 Vînătoare pe frontul din Transilvania, să încerce chiar şi post-mortem să mă dea în judecată şi să debiteze pe seama mea tot felul de calomnii. Oricît de greu ar suna acuzaţiile sale, să nu le dai crezare, n-am fost şi nu sînt un trădător de ţară. Repet — mi-am slujit cu credinţă Patria. Să nu întreprinzi nimic pentru a mă apăra. Tot ceea ce îţi cer e ca tu şi ai tăi să cunoască adevărul cuprins în scrisoarea de faţă.

Mi s-a pus un nod în gît. Minute în şir n-am fost în putere să rostesc o vorbă.

— Serviţi o dulceaţă, cu un pahar de apă ?

Trebuia să fi avut o faţă foarte răvăşită, căci întrebarea sunase nu fără o anumită compasiune.

— Nu, mulţumesc, am bîiguit.

— Se vede că, deşi nu l-aţi cunoscut pe tata, aţi ţinut mult la el...

— Doamnă, şi acest Tudoran v-a deranjat ?

— Nu... S-au scurs de la moartea tatii aproape şapte ani... Nici un Tudoran, nici un proces nu s-a arătat la orizont. Să ştiţi că sînteţi singurul străin căruia i-am arătat scrisoarea şi ia act de existenţa ei. N-aş fi scos-o la lumină dacă nu mi-aţi fi vorbit de carte, de imaginea pe care v-aţi făcut-o despre locotenent-colonelul de aviaţie Petre Rădulescu, de faptul că aţi ajuns la dosarul Procuraturii. Doresc ca nimic să nu întineze memoria tatii. Aţi spus, în introducere, că l-aţi cunoscut din documente. N-am făcut decît să vă pun la dispoziţie încă un document, asupra căruia vă rog să păstraţi o totală discreţie.

La despărţire, Rodica Moscu a cutezat să mă întrebe :

— În documentarea ce o întreprindeţi cu atîta asiduitate, aţi întîlnit cumva numele locotenentului Puiu Tudoran ?

— Nu, am mințit-o eu cu o ușoară strîngere de inimă.
În drum spre casă, recapitulînd în gînd discuția mea cu fiica lui Petre Rădulescu, am conchis : „Acum totul e clar. Puiu Tudoran trăiește sub o altă identitate și singura ființă care cunoaște acest adevăr nu poate să fie altcineva decît „văduva" sa... Ce fac ?... Las lucrurile baltă sau merg înainte ?" Născocind tot felul de pretexte, am căutat să las întrebarea fără răspuns.

XV. Un jurnal intim, o legendă, un semn de întrebare

Pe clanța ușii de la intrarea principală a locuinței mele mă aștepta un bilețel scris la repezeală. Mi-am amintit de „omul invizibil". Îngrijorat, am iscodit strada în stînga și-n dreapta... N-am descoperit nimic suspect. Am intrat în casă și, oprindu-mă în vestibul, am citit bilețelul.

STIMATE TOVARĂȘE ZINCĂ,

V-am căutat la telefon, v-am căutat și acasă în speranța că vă voi găsi. Sînt Eugen Galbă din Roman, căruia i-ați trimis o scrisoare. Vă mai caut din nou în jurul orei 17. Cu onoare.

Furat de desfășurarea anchetei, uitasem de cele două scrisori expediate la Brașov și Roman. Așadar, Eugen Galbă, fost camarad de escadrilă cu Puiu Tudoran, alias „omul invizibil", se afla în București și-și manifesta astfel dorința de a mă ajuta la realizarea unei „cărți". Am zîmbit cu amărăciune : ajunsesem să cred că, într-adevăr, mi-am propus să scriu o carte. Deci, fii bine venit, tovarășe Galbă ! Tot am luat-o razna. Așa că o mărturie în plus sau în minus n-are ce să-mi strice...

În după-amiaza aceleiași zile, Galbă a trecut pragul casei mele. L-am invitat la o cafea și un coniac. Era un bărbat slă-

buţ, subţirel, cu mişcări scurte şi nervoase. Costumul ce-l purta avea o croială modernă — haină lungă, revere largi. Calitatea stofei însă era modestă. Se vedea limpede că nu dispreţuia ţinuta vestimentară: cravata, butonii, pantofii se asortau perfect cu culoarea şi croiala costumului. Păcat că obrajii scofîlciţi şi palizi îl făceau mai bătrîn decît era în realitate. În schimb, ochii săi căprui aveau în adîncul lor o căutătură tinerească, de bărbat care ştie cum să zîmbească femeilor ca să devină agreabil. După ce s-a aşezat, a scos dintr-o mapă neagră de vinilin epistola primită de la mine şi, după ce m-a cîntărit din priviri, mi s-a adresat:

— În legătură cu scrisoarea dumneavoastră, aş vrea ca din capul locului să vă spun ce gîndesc. După părerea mea, nu vă interesează atît Grupul 2 Vînătoare, cît persoana lui Puiu Tudoran. Am dreptate?

M-a luat tare. Nu ştiu dacă mi-a observat tresărirea, dar această introducere bărbătească mi-a plăcut, căci mergea drept la ţintă, obligîndu-mă să abordez discuţia deschis şi fără manevre diplomatice. Am recunoscut:

— Da, aşa e, ca fost vînător, aţi lovit în plin. Mă interesează persoana lui Puiu Tudoran.

A zîmbit mulţumit, dîndu-mi de înţeles că dacă aş fi reacţionat altfel, l-aş fi pierdut de muşteriu. Şi-a aprins o ţigară. Mi-am îndesat şi eu pipa. După ce a tras în piept cîteva fumuri, mi-a spus direct:

— Era şi timpul ca în jurul dispariţiei lui Puiu Tudoran să se facă lumină...

— Să se facă lumină? m-am prefăcut eu mirat. Deci consideraţi că dispariţia lui Puiu Tudoran este învăluită în mister...

— Întocmai, a răspuns Eugen Galbă fără să ezite. Nu o să vă ascund că într-o vreme cînd războiul încă nu se terminase, m-a bătut şi pe mine gîndul să mă ocup de chestiunea asta, n-am ştiut însă de unde şi cum să încep...

— Curioasă afacere, nu-i aşa? am apreciat eu ca şi cînd aş fi fost în posesia unor date decisive. Îmi pare că aţi fost în unitate cu Puiu exact în ultima perioadă a vieţii sale...

— Ne cunoşteam mai de mult, din '39, de la şcoala de aviaţie, apoi ne-am despărţit; el într-o unitate, eu în alta.

Ne-am reîntîlnit în septembrie '44 şi am devenit aceiaşi buni camarazi de armă...

— Ce anume v-a făcut încă de pe atunci să credeţi că dispariţia lui Puiu Tudoran ar fi învăluită în mister, şi că ar merita să vă ocupaţi de lămurirea chestiunii ?

— O să vă spun imediat... Ne aflam în Transilvania, la aceeaşi bază, în aceeaşi escadrilă. Am reluat prietenia cu Tudoran de acolo de unde, în urmă cu ani, o întrerupsese războiul. Într-una din zile, am intrat în baraca unde locuia. L-am surprins stînd la masă şi scriind ceva într-un caiet. Am avut impresia că lucrul ăsta nu i-a prea plăcut. Am vrut să mă retrag, el însă m-a oprit, a închis caietul şi, vizibil jenat, mi-a mărturisit că ţine un jurnal. „Nu-i rău, i-am spus. Şi-l ţii de mult ?" „De vreo două săptămîni". În ziua cînd nu s-a mai întors la bază, m-am dus să-i strîng lucrurile, ca să le trimit familiei. Am constatat atunci că toate obiectele sale se găseau în valiză, numai caietul nu. Jurnalul dispăruse.

— Interesant, am şoptit eu din vîrful buzelor şi, pentru că discuţia abia începea, iar eu încă nu-mi luasem nici o notă, i-am adresat oaspetelui întrebarea : Îmi permiteţi să stenografiez convorbirea noastră ? Nu vă supără ?

— Desigur, şi-a dat el consimţămîntul.

STENOGRAMA NR. 3.

Haralamb Zincă : Aţi spus că n-aţi mai găsit în valiză caietul cu însemnările zilnice ale lui Tudoran. Se pare că faptul ăsta v-a şocat. De ce ? Putea foarte bine să aibă caietul asupra sa, în avion.

Eugen Galbă : Da, desigur. Numai că realitatea e alta. Pînă la 23 August 1944, noi, aviatorii de vînătoare, îndeplineam misiuni de luptă în ţară, deasupra unor oraşe la distanţe apreciabile de linia frontului. De pildă, eu apăram zona Ploieştiului, iar Tudoran portul Constanţa sau podul de la Cernavodă. În condiţiile astea, chiar dacă un avion de-al nostru era lovit în vreo luptă aeriană, el cădea în spatele frontului. Deci pilotul apuca să se salveze cu paraşuta, ajungea la ai lui. Chiar dacă cel în cauză avea asupra sa, să spunem, documente militare, ştia că ele pot fi recuperate. După 23

august 1944, situația s-a schimbat în conformitate cu tactica și strategia care au stat la baza luptelor pentru eliberarea Transilvaniei ; aviația noastră s-a mutat în apropierea liniei frontului, îndeplinind nu numai misiuni de vînătoare, ci și altfel de misiuni.

H. Z. : Vreți să-mi explicați ce fel de misiuni ?

E. G. : Luptele din Transilvania au fost grele și sîngeroase. Infanteria cerea deseori sprijinul aviației, de aceea și noi, ținînd seama că ne lipseau anumite aparate de zbor, am trecut la îndeplinirea unor misiuni variate : de cercetare, de asalt, de bombardament. După cerințele luptelor terestre. Să luăm, de pildă, avionul „IAR-81", un „vînător" de construcție românească, un avion excelent. Noi l-am folosit și în acțiuni de asalt și de recunoaștere. Și nu o dată am fost puși în situația de a-l folosi simultan și ca vînător, și ca avion de asalt.

H. Z. : Faptul mi se pare inedit.

E. G. : Nu știu cît este de inedit, dar folosirea unui aparat de zbor cu o destinație precisă și în alte misiuni de luptă reprezintă o performanță. În cazul nostru, „IAR-81" a realizat asemenea performanțe...

H. Z. : Să revenim însă la „jurnalul" lui Tudoran.

E. G. : Deci, luptînd în apropierea imediată a frontului, exista și riscul de a ne prăbuși pe teritoriul controlat de inamic și, implicit, de a cădea în captivitatea acestuia. De aceea era interzis să luăm cu noi în carlingă documente, fie ele și intime, care într-o eventuală împrejurare tragică ar fi putut să ajungă în mîinile hitleriștilor. Iar Tudoran, atît cît l-am cunoscut, a fost un militar disciplinat.

H. Z. : Poate oare un „jurnal" intim al unui ofițer sau al unui simplu ostaș să reprezinte vreun interes pentru inamic ?

E. G. : Cum să nu ! Chiar dacă în paginile sale ar fi consemnate trăiri intime, și încă inamicul l-ar studia cu un interes aparte.

H. Z. : De ce ? Iertați-mi ignoranța în această materie.

E. G. : Trăirile intime sînt declanșate de factori exteriori. În cazul nostru, de factori sociali, politici, militari. De pildă. un asemenea caiet, ajungînd în posesia serviciului de spionaj al dușmanului, devine dintr-o dată o sursă prețioasă de informații. Prin mijlocirea paginilor sale, serviciul de spionaj respectiv poate extrage date cu privire la moralul populației, al armatei,

al ofițerilor ; date cu privire la cauzele care provoacă stări de lucruri, fie ele și intime.

„Cu siguranță, mi-am spus, „jurnalul" era în atenția celor de la Biroul 2."

H. Z. : Poate că totuși Puiu Tudoran s-a abătut de la regulă. Nu o dată ești tentat să calci litera legii.

E. G. : Da, este adevărat. Pornirea este omenească. Numai că eu încă n-am spus totul.

H. Z. : Vă ascult.

E. G. : Cînd l-am surprins pe Puiu Tudoran scriind, a avut aproape simultan două reacții. Una de adolescent : a roșit, a rîs stingher, a dat să-și ascundă caietul. Cealaltă, de adult : cum s-ar spune, s-a rușinat de prima reacție și a încercat să îndrepte lucrurile, mărturisindu-mi că ține un „jurnal", după care a adăugat — și se vedea că abia atunci îi venise ideea : „Jenică, vezi caietul ăsta ? Dacă mîine-poimîine aterizez fără voia mea pe „aerodromul Sfîntu Petru", să ai grijă să-l trimiți nevestii-mi, împreună cu celelalte lucruri". Nu, n-a glumit. Știam cînd glumește. Eu însă am luat-o ca o glumă și i-am replicat : „Lasă, Puiule, n-ar fi exclus să ți-o iau înainte." El a insistat, ba mai mult, mi-a cerut cuvîntul de onoare că-i voi îndeplini dorința. Mai în glumă, mai în serios, i l-am dat.

(„Ciudat ! N-a făcut din „jurnal" o chestiune secretă, am constatat eu în gînd. În ce scop ? Sau rugămintea lui Tudoran n-a fost decît o stratagemă pentru a-și explica „jurnalul" ?")

H. Z. : Și-o fi presimțit sfîrșitul.

E. G. : Cînd am aflat că s-a prăbușit, m-am gîndit și eu la același lucru.

H. Z. : Cum v-ați explicat dispariția caietului ?

E. G. : În nici un fel.

H. Z. : Înseamnă că a fost sustras. Cine din escadrilă ar fi fost în stare să săvîrșească o asemenea faptă ?

E. G. : De aici începe misterul.

H. Z. : Deci excludeți definitiv ipoteza că, în ziua aceea, Puiu Tudoran ar fi luat caietul cu dînsul. S-a dat, să zicem, alarma în timp ce el scria. Nu a mai avut timp să-l pună în valiză și l-a luat cu sine, nebănuind că se înălța cu avionul pentru ultima oară.

E. G. : Exclus.

H. Z. : De ce sînteţi atît de categoric ?
E.G. : O să vedeţi imediat. Dormea pe un pat de campanie, singur, într-o cămăruţă a barăcii, iar valiza şi-o ţinea sub pat. Practic, oricît de urgentă ar fi fost alarma, nu i-ar fi trebuit decît un singur gest ca să pună caietul la locul său. Şi-apoi, mai trebuie să vă dezvălui că după ce Puiu Tudoran a fost dat dispărut fără urmă, „jurnalul" său se mai găsea în valiză.
H. Z. : Cuuuum ? Ce spuneţi ? !...
E. G. : Ştiu că cei de la Biroul 2 îl ţineau sub observaţie. Cred că au căutat să intre imediat în posesia documentului. Îmi amintesc de parcă ieri s-ar fi întîmplat. Era ora 10. O zi senină, un timp excelent de zbor. Doi vînători — locotenenţii Puiu Tudoran şi Aurelian Huţan — primesc ordinul să execute o misiune pe direcţia Turda-Cluj. Din acest raid nu s-a mai întors decît Aurelian Huţan. Cînd am aflat, primul meu gînd a fost să duc la îndeplinire ultima dorinţă a lui Tudoran. Am intrat în baracă...
H. Z. : Singur ?
E.G. : Singur. Am deschis valiza. Toate lucrurile erau la locul lor, frumos rînduite. Caietul îl ştiam la fund, sub nişte rufe. Într-adevăr, era acolo...
H. Z. : Nu mai înţeleg nimic. Dacă era acolo, de ce nu l-aţi luat ?
E. G. : Mi s-a făcut deodată ruşine. Şi iată de ce : Huţan mi-a povestit că ar fi văzut o explozie în coada avionului lui Tudoran, că aparatul a luat foc, dar că Tudoran a izbutit totuşi să-şi ducă avionul la aterizare... numai că a aterizat într-un sector controlat de hitlerişti.
H. Z. : Ce înseamnă că şi-a dus avionul la aterizare ?
E. G. : Că pilotul nu a murit în timpul zborului, în carlingă ; deşi avionul ardea, el a continuat să-l stăpînească, să-l oblige să aterizeze.
(„Ehei, domnule Galbă, dacă ai şti ce manevră i-a reuşit... Tudoran s-a salvat, trăieşte... E printre noi, dar e *invizibil !*")
H. Z. După cîte îmi dau seama, o asemenea manevră îi oferă pilotului o şansă, nu-i aşa ?
E. G. : Da, însă cu două condiţii : să apuce să sară la vreme din carlingă, iar apoi să izbutească să se depărteze cît mai repede şi cît mai departe de avionul în flăcări, ameninţat dintr-o clipă în alta să explodeze. Pe Tudoran l-am cunoscut

ca pe un as al aviației noastre de vînătoare, de aceea i-am acordat șansa de a se salva. În ziua aceea, închizînd valiza, mi-am spus rușinat că prea mă grăbesc să-l trec pe Tudoran în lumea celor drepți și să-i îndeplinesc dorința. Mi-am propus să mai aștept o zi-două, pînă ce dispariția sa va fi pe deplin confirmată. După cîteva zile, hotărît să duc la îndeplinire dorința celui căzut la datorie, ducîndu-mă la valiză, am constatat cu uluire că cineva mi-o luase înainte, cotrobăise prin lucrurile lui Tudoran răvășindu-i-le și sustrăgînd „jurnalul" său intim.

H. Z.: De astă dată v-a însoțit cineva sau tot singur ați fost?

E. G.: Am fost însoțit de Langa, prietenul nostru comun, dar care — trebuie să precizez — n-a știut pînă în ziua aceea de existența caietului. Langa locuiește în Brașov, lucrează la „Tractorul". Dacă i-ați scris și lui, să știți că deocamdată n-o să primiți nici un răspuns. E plecat din țară, ca specialist al uzinei, și se înapoiază abia peste opt luni.

H. Z.: Cum v-ați explicat dispariția caietului?

E. G.: În nici un chip. Deci cu atît mai mare mi-a fost stupefacția...

H. Z.: Un adevărat sacrilegiu: Cine oare din escadrilă ar fi fost în stare să săvîrșească o astfel de faptă?

E. G.: Repet. Numai cei de la Biroul 2.

H. Z.: Nu credeți că, în afară de dumneavoastră, mai exista o persoană care știa de existența „jurnalului"?

E. G.: Nu numai că știa de existența caietului, dar mai știa și ce cuprinde, de aceea a și fost atît de interesat ca acest ultim document al lui Tudoran să dispară...

H. Z.: Ce v-a făcut să credeți că mă interesează în mod deosebit cazul Tudoran și nu activitatea regimentului?

E. G.: Vă cunosc cărțile, preocupările. Mă refer la cele de spionaj.

H. Z.: Nu văd încă legătura.

E. G.: Asupra lui Tudoran plana o foarte gravă bănuială... Urma să compară în fața unui juriu de onoare... Faptul acesta însă îl lăsa rece.

(„Își pregătea fuga", gîndeam eu).

H. Z.: Ce știți despre această bănuială?

E. G. : Mai nimic... Tudoran refuza orice discuţie în jurul cazului său. N-am insistat. Aveam încredere în el. Se spunea că atunci cînd a aterizat la Otopeni în mod deliberat, s-ar fi purtat ca un laş în faţa generalului Gerstenberg, că ar fi semnat un angajament cu Abwehrul.

H. Z. : Într-adevăr, acuzaţii grave. Înseamnă că Puiu Tudoran nu degeaba era în atenţia Biroului 2.

E. G. : Nu ştiu. Maiorul Rădulescu urma să prezideze juriul de onoare.

H. Z. : Ce fel de om era, îmi pare că deţinea şi funcţia de şef al statului major ?

E. G. : Am auzit că s-ar fi sinucis. Pentru noi avea faima unui bun aviator, a unui excelent stat majorist şi a unui om drept, cu o judecată lucidă... Răspundea şi de Biroul 2.

H. Z. : Cum a fost comentată prăbuşirea lui Tudoran ?

E. G. : O vreme, au circulat tot felul de legende pe seama lui. Că şi-ar fi organizat explozia ca să i se piardă urma ; că a simţit că juriul de onoare nu-l va ierta şi va cere intervenţia Procuraturii militare, că a ieşit la vreme din scenă... Tot felul de baliverne... Eu, care ştiam şi de existenţa caietului, n-am crezut o iotă din tot ceea ce a circulat pe seama lui Puiu Tudoran...

(„N-ar fi fost exclus ca Puiu Tudoran să fi ţinut două caiete... Unul pentru familie, altul pentru sine, cu care a dispărut.")

H. Z. : Tudoran avea în escadrilă duşmani ? Se certase cu cineva ?

E. G. : Nu-mi aduc aminte să fi avut duşmani. Nici de certat nu se certase cu nimeni, căci era cam retras, mai potolit decît în prima perioadă a camaraderiei noastre.

H.Z. : Cum v-aţi explicat această schimbare ?

E. G. : Războiul îl maturizase... Între timp, devenise şi tată... Nevastă-sa îi născuse un băiat... Alte răspunderi.

H. Z. : Ce aţi întreprins după ce, împreună cu Langa, aţi constatat că cineva cotrobăise în valiza lui Tudoran şi furase „jurnalul" ?

E. G. : Am expediat familiei lucrurile şi obiectele ce i-au aparţinut. Bineînţeles, de „jurnal" n-am pomenit nimic. Ce rost ar fi avut ? Iar dispariţia caietului a rămas în continuare o taină a acelor zile de război. O vreme, mi-am propus să dez-

leg enigma ; mai bine de zece zile mi-am ţinut sub observaţie camarazii. Zadarnic. N-am izbutit să stabilesc nimic.

H. Z. : Ce ştiţi de soarta lui Aurelian Huţan ? Trăieşte ? L-aţi mai întîlnit ? Ştiţi cumva unde domiciliază ?

E. G. : Nu, nu mai trăieşte ; Aurelian Huţan a avut şi el un destin tragic. La începutul lunii octombrie 1944, s-a prăbuşit în timpul unui raid asupra inamicului. Nu cunosc prea bine amănuntele. Doar atît îmi amintesc că, în timpul unei misiuni de recunoaştere, a fost lovit şi s-a prăbuşit în flăcări în spatele inamicului.

H. Z. : De unde se ştie că s-a prăbuşit în flăcări ? Ar fi putut să fie lovit mortal de o schijă sau de un glonţ şi să se prăbuşească fără să fi luat foc, nu-i aşa ?

E. G. : Da, sigur, s-ar fi putut întîmpla şi aşa. Însă după ce frontul a înaintat spre apus, echipe speciale ale noastre au identificat rămăşiţele avionului.

H. Z. : Iată un element nou ! Au fost depistate şi rămăşiţele avionului pilotat de Puiu Tudoran ?

E. G. : Cum să nu... S-a constatat că, după aterizare, flăcările au cuprins rezervorul de benzină şi avionul a explodat.

H. Z. : S-a găsit cumva şi trupul neînsufleţit al lui Puiu Tudoran ?

E. G. : S-a presupus că n-a mai putut ieşi din carlingă — ceea ce se întîmplă curent în asemenea momente — şi că ar fi sărit în aer odată cu avionul.

H. Z. : E oare consemnat pe undeva locul unde au fost găsite rămăşiţele avionului lui Tudoran ?

E. G. : Nu ştiu. Însă vă pot spune eu, căci m-am interesat îndeaproape de acest fapt... Rămăşiţele au fost găsite la patru-cinci kilometri de comuna R... judeţul Turda...

H. Z. : Repet o întrebare : în septembrie 1944, după ce v-aţi reîntîlnit cu Puiu Tudoran, nu v-a povestit ce i s-a întîmplat în dimineaţa zilei de 24 august, după ce a decolat de pe aerodromul de la Mamaia ?

E. G. : Nu, nu. De ştiut, ştiam cîte ceva. A circulat atunci o întreagă poveste. Ceva trebuie să fie adevărat. Se pare că atunci, la 24 august, ar fi trecut totuşi prin cîteva aventuri „tari", care, în nici un caz, n-au făcut din el un trădător de ţară.

H. Z. : De ce sînteţi atît de sigur ?

E.G. : Mi-e greu să mă explic. Dar vă asigur că nimeni, niciodată, nu mă va clinti de pe această poziție.

H. Z. : Credeți deci că Puiu Tudoran e mort ?

E. G. : Ei, asta-i bună ! Cum să nu cred ? ! Avionul a luat foc... a explodat pe pămînt... Au trecut de atunci douăzeci de ani...

H. Z. : Da, aveți dreptate. Iertați-mă... întrebarea mea e cam absurdă.

E. G. : Aş vrea, în încheiere, să vă pun și eu o întrebare : de fapt, ce intenționați să întreprindeți ?

H. Z. : Nu știu. Deocamdată sînt la început de drum... tatonez... încerc să mă orientez, să mă descurc printre puținele informații ce le dețin. Dumneavoastră ce mă sfătuiți, să mă opresc aici sau să continui ?

E. G. : Să nu vă opriți din drum. Din partea mea, vă asigur de tot sprijinul.

H. Z. : Vă mulțumesc din inimă !

Se înțelege, dragi cititori, că v-am oferit un text prescurtat al convorbirii cu Eugen Galbă, din care, bineînțeles, am păstrat tot ce era în legătură cu cazul nostru. În ceea ce mă privește, am analizat cu răbdare, ceasuri în șir, fiecare răspuns, fiecare amănunt, fiecare situație, încercînd să dau de miezul lor ca să le pun, în cele din urmă, într-o relație logică cu celelalte elemente știute, cu scopul clar de a reconstitui etapele premergătoare dispariției fără urme a lui Puiu Tudoran. Dacă „stenograma nr. 1" îmi dezvăluise ce se petrecuse cu Tudoran în noaptea de 23 spre 24 august — zborul de la Mamaia la Otopeni — „stenograma nr. 2" m-a ajutat să reconstitui ultimele zile din viața aviatorului, precum și condițiile în care aviatorul s-a prăbușit. Însă din acest mozaic al evenimentelor îmi lipseau, așa cum cred că ați sesizat și dumneavoastră, „piesele" de la mijloc, *adică faptele de care Puiu Tudoran se făcuse vinovat.* Urma să compară în fața unui juriu de onoare prezidat de însuși șeful Biroului 2 al regimentului. Acest amănunt — provenit din trei surse diferite — Racoviceanu, logodnica lui Sorin Tudoran și Galbă — îmi încurca oarecum deducțiile. Dacă Puiu Tudoran s-a făcut într-adevăr vinovat de trădare de țară și dacă, în acest sens, existau probe concrete, de ce era nevoie să mai compară în fața juriului de onoare ? Conform legilor în vigoare inculpatul se cerea arestat

și deferit imediat justiției militare. Oficial însă, împotriva locotenentului Puiu Tudoran nu se deschisese nici o anchetă. Se putea lesne deduce că nu existau probe menite să-i determine și să-i stabilească vinovăția. Dar Tudoran a „ieșit din scenă la vreme". Pe seama prăbușirii avionului său au circulat tot felul de legende... Și iată că, peste ani, legendele sau zvonurile de atunci se adeveresc. Puiu Tudoran a fost dat dispărut fără urmă, dar în realitate el n-a dispărut, ci a luat doar o altă identitate. Mi-o demonstrau spaima văduvei sale, iar apoi intervenția ei categorică cu privire la deschiderea anchetei... Mi-o demonstra, mai ales, scrisoarea lăsată de ofițerul Rădulescu Petre. Fugise deci la inamic, de teama de a nu fi demascat... Fugise deci la inamic pentru a reînvia sub o altă identitate. Că era în continuare agent al unei puteri străine o arăta cu prisosință faptul că își pusese ochii pe fostul șef al Biroului 2 din regiment, pe care, cu siguranță, a încercat să-l șantajeze, iar acest șantaj l-a împins pe Rădulescu în brațele morții.

De ce să vă mint, propriile-mi deducții mă încîntau... Dar „jurnalul", dispariția lui ? Ce l-a îndemnat pe Puiu Tudoran să-și țină — subliniez — în această etapă, un „jurnal" intim ? Meditînd îndelung asupra acestei chestiuni, m-am văzut în situația de a enunța următoarele ipoteze :

1. Știind că Juriul de onoare îl va pune într-o postură critică, Tudoran a început să-și pregătească *ieșirea din scenă* : „prăbușirea", „moartea". Printre lucrurile sale, cei din regiment urmau să descopere și un „jurnal" ce avea să le dezvăluie un Tudoran „cinstit", „demn", „credincios țării", acuzat pe nedrept.

2. Caietul ar fi putut să fie luat din valiză de către cei care-l țineau pe Puiu Tudoran sub supraveghere. E posibil ca „jurnalul" să fi ajuns în mîinile fostului maior Rădulescu Petre, șeful Biroului 2 al regimentului.

3. Însemnările din caiet nu-l priveau numai pe Puiu Tudoran. În preajma sa trăia un om care-l urmărea și căruia nu-i convenea ceea ce Tudoran nota în jurnalul său. A așteptat momentul potrivit pentru a i-l sustrage și a-l face dispărut. Nu ar fi fost exclus ca acest om să fi fost chiar maiorul Rădulescu Petre.

4. Caietul a fost „sustras“ chiar de Puiu Tudoran, dacă ţinem seama şi de deznodămîntul său. El n-a murit, dar s-a pomenit pentru a doua oară în captivitatea hitleriştilor. În virtutea primului fapt dezonorant, l-a săvîrşit şi pe cel de-al doilea. Acceptînd să lucreze mai departe pentru inamic, s-a înapoiat în partea de răsărit a ţării, sub o altă identitate. A trecut însă pe la baza unde, între timp, fusese dat „dispărut fără urmă“, ca să-şi sustragă caietul. A avut noroc. L-a sustras. Puiu Tudoran, alias „omul invizibil“, a trăit şi trăieşte sub o falsă identitate...

Această ultimă ipoteză, care-mi plăcea şi cel mai mult, mă trimitea cu gîndul la cele ce i s-au întîmplat lui Tudoran la comandamentul lui Gerstenberg. Dar oare ce i s-a întîmplat ? Voi afla vreodată ?

XVI. Trei repere, trei atacuri

După îndelungi analize, după zeci de pipe fumate fără contenire, am izbutit să-mi fixez cîteva repere. Iată-le așa cum au fost ele notate, la timpul respectiv :

1) Trebuie să-l găsesc pe Dumitru sau Ilie Cîșu, fratele lui Mihai Cîșu, comandantul escadrilei de la Mamaia : omul pe care Puiu Tudoran l-a luat la bord și l-a transportat la Otopeni. Poate singurul om în măsură să-mi relateze ce s-a întîmplat în dimineața zilei de 24 august 1944.

2) Dacă „omul invizibil" îmi mai trimite vreun semn de „vizibilitate", trebuie să mă fac luntre-punte și să-i întind o capcană. Sau, cine știe, poate că ar fi mai bine să se convingă că am abandonat cazul, iar eu să încerc să ajung la țintă cu pași de pisică.

3) Eugen Galbă mi-a indicat locul unde au fost găsite rămășițele avionului lui Puiu Tudoran : județul Turda, la vreo 5 kilometri de comuna R... O anchetă pe acele meleaguri n-ar fi lipsită de interes.

Frumoase repere ! O, ce încîntat eram de ele ! Unde mai pui că trebuia să le atac și, bineînțeles, să le ating fără încuviințarea lui Sorin Tudoran. Treabă de loc simplă, căci de-acum înainte familia aviatorului ar fi putut oricînd să mă acuze că-mi bag nasul unde nu-mi fierbe oala și să mă cheme în fața justiției. Și n-ar fi fost de loc plăcut pentru mine dacă, în același timp, n-aș fi izbutit să demonstrez ceva.

În legătură cu atingerea reperului nr. 1, i-am telefonat lui Florin Racoviceanu să-l întreb dacă mai are vreo noutate pentru mine.

— A, dumneavoastră sînteți! a exclamat fostul camarad al lui Puiu Tudoran. Mă întrebați dacă am noutăți? Am...

— Vă ascult cu plăcere, l-am îndemnat eu apăsînd pe o clapă a casetofonului conectat la aparat, căci nu voiam să-mi scape nici un cuvînt.

— Ieri seară, pe neașteptate, m-am pomenit cu provincia la telefon.

— Unde, acasă sau la birou?

— Acasă. Am fost de-a dreptul stupefiat, căci telefonul meu, din anumite motive, nu figurează pe lista abonaților. Dacă o să vă spun cine m-a căutat, n-o să mă credeți.

Am simțit în glasul interlocutorului o ușoară tulburare: amintirea convorbirii cu provincia îl emoționase. Am vrut să i-o iau înainte și să-i spun: „Știu cine... Puiu Tudoran... „Omul invizibil".

— M-a căutat văduva lui Tudoran, a continuat Racoviceanu.

— Chiar ea? am întrebat eu, nemulțumit că presupunerea mea se dovedise eronată.

— Locuiește în județul Bistrița-Năsăud. Printre altele, a dorit să afle dacă dumneavoastră ați trecut pe la mine.

— Ia te uită, ce femeie curioasă!

— La răspunsul meu afirmativ, a continuat Florian Racoviceanu alegîndu-și acum cu grijă nu numai cuvintele, ci și tonul, doamna Tudoran m-a rugat să nu vă mai acord nici un sprijin, căci ea nu și-a dat consimțămîntul să se întreprindă vreo anchetă sau să se scrie vreo carte închinată soțului ei. Mi-a spus că, în acest sens, ar fi discutat și cu dumneavoastră cerîndu-vă să sistați orice acțiune.

Am rămas perplex. Nu mă așteptam la o asemenea contralovitură. Asta pe de o parte, dar pe de altă parte, îmi aminteam perfect că Sorin Tudoran mă informase într-una din scrisorile sale — documentul încă îl mai dețineam — că atît mama sa cît și el nu cunoșteau domiciliul lui Florin Racoviceanu și nici dacă acesta mai trăia sau nu. Și dintr-o dată, mi

se făcea dovada că le era cunoscut nu numai domiciliul lui Racoviceanu, ci și numărul său secret de telefon. Nu mai încăpea nici o îndoială, dădusem de o nouă urmă a „omului invizibil" care, după toate probabilitățile, se ocupa îndeaproape de foștii săi camarazi de unitate.

— Din pricina asta, am socotit că nu mai era cazul să vă caut, așa cum vă promisesem, a conchis amabil Racoviceanu.

După o asemenea precizare, s-ar fi cuvenit să rostesc cîteva cuvinte convenționale și să pun telefonul în furcă. De-a lungul existenței mele am fost însă și reporter, iar una din calitățile reporterului este și aceea de a face, oricît i-ar veni de greu, pe nesimțitul, adică ești dat afară pe ușă, iar tu intri pe fereastră. M-am prefăcut deci că n-am înțeles semnificația ultimei fraze și mi-am văzut mai departe de reperele mele.

— S-a interesat de ceea ce am discutat ?

— Da. I-am spus că urma să ne mai întîlnim pentru a vă da adresa lui Câșu... Deci e adevărat că ați fost rugat să nu vă mai ocupați de biografia lui Tudoran ?

Nu i-am „auzit" întrebarea. În schimb, i-am formulat eu una :

— Pînă mai ieri familia lui Tudoran nu știa nici măcar dacă mai trăiți. N-ați întrebat-o de unde și-a procurat numărul de telefon de acasă ?

— Nu. Ar fi fost un semn de nepolitețe din partea-mi.

— Apropo de Câșu... i-ați aflat cumva adresa ?

— E în viață... Locuiește tot la Ploiești... Vă rog însă să nu vă supărați, dar adresa nu pot s-o dau... I-am făgăduit văduvei lui Tudoran... Vă rog să mă înțelegeți...

Omul a apucat să scape totuși numele unei localități. Ploiești ! Desigur, am înghețat. Sorin Tudoran îmi pomenise, în ultima noastră convorbire, cum că maică-sa primise un telefon de la Ploiești... Cu sau fără vrerea sa, Racoviceanu mă plasase pe o direcție. Cele șapte cuvinte „E în viață... Locuiește tot la Ploiești" îmi erau mai mult decît suficiente pentru a manifesta, în sfîrșit, înțelegerea solicitată de interlocutorul meu.

— Vă mulțumesc, tovarășe Racoviceanu. Ați fost mai mult decît amabil cu mine. Sper să mai avem prilejul să bem împreună o cafea și un coniac...

— E adevărat deci că...? S-a jenat să-și ducă întrebarea pînă la capăt.

I-am sărit în ajutor. Merita.

— Da, e adevărat. La revedere !

„Tîmpită situație, îmi tot vorbeam plimbîndu-mă nervos prin încăpere. Pînă mai ieri, văduva lui Tudoran nu cunoștea adresa lui Racoviceanu și, dintr-o dată, a descoperit-o. Evident, cineva o ținea la curent cu investigațiile mele. Cineva care mă urmărește... care, prin mine, a ajuns să afle adresa și locul de muncă al lui Racoviceanu. Acesta nu putea să fie decît „omul invizibil".

Gîndul că, în tot acest răstimp, am fost urmărit, și încă pas cu pas, începuse să mă îngrijoreze în cel mai înalt grad. „Supraveghetorul din umbră" putea astfel să-mi ghicească intențiile, fiecare pas, să-mi torpileze planurile. Nu cumva l-a zărit și pe Eugen Galbă trecîndu-mi pragul casei ? De ce nu ? În cazul acesta, „supraveghetorul" se va grăbi să-i raporteze doamnei Tudoran că mi-am călcat cuvîntul, iar ea va încerca de îndată să facă presiuni și asupra lui Galbă cerîndu-i să nu-mi acorde sprijinul. Într-un tîrziu, am descoperit bucuros că situația mă și favoriza. De pildă, dacă Galbă a fost văzut, iar asupra sa se vor face într-adevăr presiuni, mi se va oferi prilejul să conchid că „supraveghetorul" meu a fost cîndva aviator, că a aparținut Grupului 2 Vînătoare, că l-a cunoscut și pe Racoviceanu, și pe Galbă. Ipoteza că „omul invizibil" — supraveghetorul meu — nu era decît una și aceeași persoană cu Puiu Tudoran se confirma de la o situație la alta.

„Ajunge cu atîtea meditații și deducții, îmi reproșam. E timpul să acționezi și încă cu rapiditate, dacă nu vrei să pierzi partida." Pentru că ziua trecuse, mi-am propus ca în dimineața următoare să plec la Ploiești și să cer sprijinul organului de miliție orășenesc pentru identificarea domiciliului profesorului Câșu... Zis și făcut. Numai că socoteala de acasă nu se prea potrivește cu cea din tîrg. În drum spre Ploiești, am avut o pană la motorul mașinii și, în loc să sosesc în orașul echipei „Petrolul" la ora 8, așa cum îmi planificasem, am ajuns la ora 11. Intrînd în Ploiești și trecînd prin fața „Telefoanelor", m-a străfulgerat o idee. Am oprit mașina, am intrat la „Tele-

foane", am consultat „Cartea" și, spre marea mea bucurie, am găsit la litera „C" pe un oarecare Câșu Ilie. Am reținut adresa, apoi m-am repezit la un telefon public, am format numărul, iar cînd mi s-a răspuns, am întrebat: „Casa profesorului Câșu?" „Da!" am auzit în receptor. Am fost cam nepoliticos. Am închis brusc telefonul și am ieșit în stradă. M-am oprit să văd dacă nu sînt urmărit. Nu, n-am observat nimic suspect în preajma mea, deși gîndul că „omul invizibil" nu era străin că pana suferită pe drum mă tulbura. Am trecut din nou la volan și după cinci sau zece minute mă aflam pe strada unde locuia profesorul Câșu. Am oprit în dreptul numărului 31. Prin oglinda retrovizoare, am scrutat strada. Voiam din nou să mă asigur că nu sînt urmărit. Strada era pustie. Am coborît deci liniștit. Poarta ce dădea în grădina casei de la nr. 31 era întredeschisă. De acolo, o potecă de cărămizi ducea spre cele cîteva trepte care urcau către intrarea principală a unei clădiri îmbrăcată în iederă cu frunzele colorate de rugina toamnei. Am intrat, dar după cîțiva pași, am rămas locului uluit de ceea ce se petrecea sub ochii mei... Nu ajunsesem încă la intrare, cînd ușa s-a deschis pe neașteptate, iar din casă a ieșit ca din pușcă o femeie cu fața răvășită de spaimă. A trecut pe lîngă mine fără să mă vadă. Cîteva minute am mai auzit-o alergînd de-a lungul străzii. Am vrut să mă iau după ea, m-a oprit însă locului vocea unui bărbat:

— Pe cine căutați?

În pragul casei se ivise un tînăr de vreo douăzeci de ani, cu o față pămîntie. Buzele-i tremurau nervos.

— Pe tovarășul Câșu. Aici locuiește?

— Pe tata îl căutați? m-a întrebat tînărul cu o voce tremurătoare... Cine sînteți? N-am apucat să-i răspund, căci l-am auzit spunîndu-mi: Cu tata... cu tata s-a întîmplat ceva... o mare nenorocire...

Tînărul s-a clătinat, era cît p-aci să cadă. M-am repezit să-l sprijin. În timp ce-l ajutam să-și revină, buzele sale continuau să-mi șoptească:

— Cu tata s-a întîmplat o mare nenorocire... o mare nenorocire...

*

Într-adevăr, asupra familiei Câșu se abătuse o mare nenorocire. Încă de dimineață — să fi fost ora opt, opt și jumă-

tate — profesorul plecase de acasă la volanul Trabantului său. La întrebarea soției : „Încotro ?", el nu i-a răspuns. Primise un telefon ; convorbirea avută îl enervase și-l obligase să plece de acasă. N-a vrut să-i destăinuiască soției cu cine a discutat, ce anume îl enervase. A plecat bombănind și trîntind ușile. Trei ceasuri mai tîrziu, soția profesorului a fost pe neașteptate invitată la miliție, unde i s-a adus la cunoștință că, judecînd după toate aparențele, profesorul Ilie Câșu suferise un atac de cord și murise subit. Nu la volanul mașinii, ci în timp ce se plimba prin pădurea Snagov, drept care Procuratura orașului a dispus deschiderea unei anchete.

Să vă mai descriu reacția mea ?

Copleșit de tristețe, de gînduri negre, am urmărit îndeaproape cercetările Procuraturii. Iată, pe scurt, concluziile acesteia.

— În dimineața zilei respective, prof. Ilie Câșu a primit un telefon în urma căruia a plecat la Snagov. (De la un bărbat sau o femeie, Procuratura n-a putut stabili.)

— La Snagov, și-a lăsat mașina la locul de parcare, a intrat în pădure și s-a plimbat o vreme pe marginea lacului.

(Dar de la Ploiești și pînă la Snagov, Câșu a mai oprit pe undeva, s-a întîlnit cu cineva ? Întrebări care nu și-au găsit răspunsul.)

— Un îngrijitor l-a văzut stînd pe o bancă lîngă un bărbat cam de vîrsta decedatului. Au discutat, au fumat și s-au despărțit în liniște.

(Să se fi întîlnit cu cel care-l chemase la telefon ? Poate. Au discutat liniștiți, deși Câșu a plecat de acasă enervat... Care să fi fost motivul enervării ? Și cine-i bărbatul cu care a stat la taifas ? Un cunoscut ? Un necunoscut ?)

— Profesorul a mai rămas pe bancă vreo zece minute, după asta s-a ridicat, a mai mers vreo treizeci de pași, îndreptîndu-se spre locul unde-și parcase Trabantul, apoi a fost văzut prăbușindu-se.

— La autopsie, medicii legiști au constatat că Ilie Câșu a murit subit datorită unei puternice intoxicații cu nicotină.

Totuși, concluziile Procuraturii erau echivoce. Ele au lăsat încă multă vreme ca asupra acestei tragice întîmplări să planeze un mare semn de întrebare : „Accident sau crimă cu

premeditare ?“ Moartea prematură a lui Ilie Câşu s-ar fi putut datora faptului că fuma exagerat de mult (40 ţigări pe zi). O intoxicaţie fulgerătoare n-ar fi fost imposibilă. În acelaşi timp atrăgea atenţia şi filmul acelei dimineţi — convorbirea telefonică (cu cine ?), plecarea în grabă de acasă (de ce ?), întîlnirea de la Snagov (cu cine ?).

Vă imaginaţi starea mea sufletească. Să trecem însă peste acest neînsemnat amănunt şi să revenim la investigaţiile noastre. La înmormîntarea profesorului Câşu, l-am cunoscut pe fratele acestuia, pe Mihai Câşu, fostul comandant al escadrilei de vînătoare de la Mamaia. Oricît mi-ar fi fost de greu, m-am văzut forţat de împrejurări să-i fac o vizită chiar a doua zi după înmormîntare. M-a primit cu cordialitate, iar discuţia s-a dovedit extrem de utilă. Iată şi un extras din stenograma convorbirii :

H. Z. : Vă mai amintiţi de Puiu Tudoran ?

M. C. : Cum să nu. Am auzit că a murit pe frontul de Apus. A fost un brav ofiţer, un as al aviaţiei româneşti de vînătoare.

H. Z. : Fratele dumneavoastră v-a povestit vreodată ce s-a petrecut pe aeroportul Otopeni, în dimineaţa zilei de 24 august 1944 ?

M.C. : Da. Fratele meu, fie-i ţărîna uşoară, a fost de felul său un om prudent, moale şi poate fricos. I se potrivea zicala „Lasă-mă să te las“. Eu am fost acela care l-a împins atunci în braţele aventurii, căci eu i-am ordonat lui Tudoran să-l ia în avion şi să-l lase la Pipera. Nu voiam ca începutul ostilităţilor cu hitleriştii să-l găsească pe aerodromul nostru, ci aproape de casă.

H. Z. : De ce n-a aterizat la Pipera ?

M. C. : După spusele fratelui meu, n-au putut ateriza la Pipera pentru că de pe pămînt se deschisese focul asupra avionului. Erau ceasuri confuze. Au scăpat ca prin minune. N-au stabilit cine şi de ce a tras în ei. Puiu Tudoran era vestit pentru sîngele său rece. Pe pămînt nu se prea simţea în siguranţă, dar în aer, la bordul oricărui aparat de zbor, stăpînea înălţimile. Văzîndu-se atacat, şi-a îndreptat avionul spre Otopeni unde a aterizat fără prea multă bătaie de cap, neştiind însă că aerodromul se găsea în mîinile inamicului. Acolo, în

momentul cînd au coborît din carlingă, au fost înconjurați prin surprindere de vreo zece soldați hitleriști și declarați prizonieri. Fratele meu, civil fiind, a fost de îndată despărțit de Tudoran și închis într-o baracă unde se mai aflau și alți civili luați în captivitate din ordinul lui Gerstenberg. A stat patru zile în prizonierat, mai exact cît au ținut luptele din jurul Bucureștiului.

H. Z. : Cu Puiu Tudoran ce s-a întîmplat ?

M. C. : În clipa cînd hitleriștii l-au smuls pe fratele meu de lîngă dînsul, Tudoran s-a împotrivit, a protestat — nu voia să-l lase pe Ilie singur. S-a produs și un incident. L-au bruscat pe Tudoran, el a ripostat. Și pentru că gluma se îngroșa, au apărut deodată doi ofițeri — unul în uniformă germană, celălalt în uniforma aviației române.

H. Z. : În uniforma aviației române ?!

M. C. : Da. Ofițerul neamț și-a muștruluit subalternii, după care cei doi l-au invitat pe Tudoran la comandantul trupelor germane.

H. Z. : Adică la generalul Gerstenberg ?

M. C. : Așa-mi pare.

H. Z. : Cine ar fi putut să fie ofițerul în uniforma aviației române ?

M. C. : Domnule, să-mi fie cu iertare, da' i-am uitat numele... Ce vreți, anii ! Am 75 de ani. Dar să vedeți ce-a urmat după asta. Dacă știam prin ce avea să treacă Tudoran și fratele meu, nu-i mai expediam la București. Îi țineam la Mamaia...

H. Z. : După întîmplarea asta, fratele dumneavoastră s-a mai întîlnit cu Tudoran ?

M. C. : Nu. Deși cînd a dat curs invitației celor doi ofițeri, i-a promis fratelui că n-o să-l lase singur, că o să se întoarcă imediat. Nu s-a mai întors însă... În schimb, acolo unde a fost închis fratele meu, a fost adus celălalt ofițer...

H. Z. : ... În uniforma aviației române...

M. C. : Ah, dacă ar fi trăit fratele meu !... Cum de-am uitat numele aviatorului ăsta ? ! În orice caz, o să mă interesez printre ai lui, poate nevastă-sa sau fiu-său i-au reținut numele... Cînd l-a văzut, fratele meu l-a întrebat : „Unde-i domnu' locotenent Tudoran ?“ Iar el a răspuns : „Domnul locotenent Tu-

doran al dumitale e un nemernic... un laş... un trădător". Mai mult n-a vrut să-i spună... Desigur, cuvintele astea l-au îndurerat pe fratele meu...

H. Z. : Păcat că nu mai ţineţi minte numele acestui aviator.

M. C. : Da, şi eu zic că-i păcat, căci aşa cum reieşea din povestirile fratelui meu, acesta s-a purtat ca un adevărat erou. A evadat chiar în noaptea aceea de la Otopeni. A vrut să-l ia şi pe fratele meu. El însă, fire molatecă, n-a vrut...

H. Z. : Nemernic... laş... trădător. I se potriveau aceste cuvinte acelui Tudoran pe care l-aţi avut ca subaltern ?

M. C. : Nu... Totuşi, omul e om... are calităţi, dar şi defecte cu duiumul... Surprizele, în chestiunile de caracter, nu sînt excluse. Dar oricare ar fi fost greşeala locotenentului Tudoran, el s-a reabilitat căzînd în luptă, vitejeşte... În sinea mea, deşi nu ştiu prea bine cu ce păcătuise, dar cînd am auzit — zăceam bolnav într-un spital — l-am iertat...

H.Z. : Ce credeţi despre moartea fratelui dumneavoastră ?

M.C. : Sînt copleşit de durere. Nu o dată i-am spus că nicotina o să-i vină într-o zi de hac. Şi uitaţi-vă că i-a venit... A fost un om bun...

H. Z. : Nu ştiţi cine ar fi putut să-i telefoneze şi să-l invite în pădurea Snagov la o întîlnire ?

M. C. : Nu ştiu. Cred că nici el nu ştia.

H. Z. : Totuşi... a răspuns invitaţiei.

M. C. : Trebuie să fi fost un motiv serios, dacă n-a spus nimic nici nevesti-si, nici fiului...

H. Z. : Iertaţi-mi întrebarea. Ştiu, e o împietate, n-am însă cum s-o ocolesc. A întreţinut vreo legătură extra-conjugală ?

M. C. : Nu, nu... Nu era el omul... bărbatul... Aveà, spre deosebire de mine, un cult al familiei...

H. Z. : Pe maiorul Rădulescu Petre l-aţi cunoscut ?

M. C. : Avansat pe urmă locotenent-colonel ? Cel care s-a otrăvit ? Cum să nu... Am fost pe vremuri buni amici... Să-ţi spun o chestie, domnule dragă, cînd am aflat că s-a sinucis, nu m-am mirat... Nu că ar fi fost o fiinţă rea... Nu, nu... Da' uneori, ăştia care lucrează la Biroul 2 ştiu prea multe... Şi tare nu-i bine... Credinţa mea e că bietul Petrică a înghiţit

otravă pentru că știa prea multe sau avea prea multe pe conștiință...

În sfîrșit, „mozaicul" existenței lui Puiu Tudoran, din momentul decolării de pe aerodromul de la Mamaia și pînă în ziua cînd fusese dat dispărut fără urmă, se întregise. Acum știam precis — cel puțin așa mi se părea în clipa aceea — ce s-a întîmplat la Otopeni. Nu mai încăpea nici o îndoială că dispărutul fără urmă ajunsese în fața generalului Gerstenberg unde, după spusele acelui aviator român — ah, dacă Mihai Câșu și-ar fi amintit numele lui! — s-a comportat ca un nemernic, ca un trădător... Acest aviator necunoscut a evadat în noaptea de 24 spre 25 august 1944. Să fie oare acesta salvatorul lui Dragoș Balaban? Cine știe?! Un lucru însă mi se părea cert. Acest ofițer, o dată evadat din captivitatea inamicului și ajuns la ai săi, a informat Biroul 2 al aviației. Dar și certitudinea asta mă descumpănea: de ce, dacă locotenentul Puiu Tudoran s-a comportat ca trădător, n-a fost arestat și deferit justiției? Nu cumva cineva din interiorul regimentului îl ocrotea, încerca să-i ușureze situația, să-i înlesnească „prăbușirea" și „moartea"? După toate aparențele da. Însă ceea ce dă greutate unui act de acuzare nu sînt aparențele, ci probele concrete. Ori, tocmai probele îmi lipseau. Devenisem sceptic. Îmi spuneam că întrebarea-cheie era amenințată să rămînă fără răspuns. Doar dacă „omul invizibil" ar fi fost prins. Numai el ar mai fi putut să aducă o rază de lumină în această tenebroasă afacere. Cu atît mai tenebroasă, cu cît și moartea lui Ilie Câșu — unul din cei care-l văzuseră pe Tudoran îndreptîndu-se spre comandamentul lui Gerstenberg — era învăluită deocamdată în mister. Deși concluziile Procuraturii oscilau mai mult către ipoteza accident, eu, avînd atîtea date la îndemînă, eram înclinat să dau curs celei de-a doua ipoteze. Intuiam o legătură între „cazul Tudoran" și moartea unui martor ocular. Gîndul acesta mă forța să cred cu și mai multă convingere că Puiu Tudoran n-a murit, că trăiește și acționează sub identitatea „omului invizibil".

Ar fi trebuit să mă adresez prietenului meu, căpitanului de securitate Lucian Viziru (desigur că-l cunoașteți din romanele „Sfîrșitul spionului fantomă", „Moartea vine pe bandă de magnetofon", „Invitație după miezul nopții") și să-i împărtășesc

temerile mele. N-am făcut-o. Mi-am spus că ar fi mai potrivit să-i fac o vizită numai după ce eu voi fi încheiat investigațiile în comuna R..., acolo unde în urmă cu douăzeci de ani fuseseră găsite rămășițele avionului lui Puiu Tudoran. Ce, numai el să-mi prezinte cazuri și dosare ? De ce nu i-aș prezenta și eu unul, și încă un dosar complet ? În concluzie, am hotărît să părăsesc Capitala și să plec imediat în Transilvania, pe urmele războiului antihitlerist.

XVII. Moartea m-a bătut pe umăr

Dragi cititori, o să vă rog să mă iertați pentru faptul că nu o să vă povestesc cum s-a desfășurat călătoria mea de documentare. În schimb, o să vă pun la îndemînă cîteva fișe întocmite de mine — rod al investigațiilor întreprinse în comuna R...

FIȘA NR. 1

Traian Mateș, 35 de ani. Tractorist. Înalt, deșirat. Ochi verzi. Pe cap un basc decolorat pe care, în timp ce vorbește, și-l împinge cînd pe ochi, cînd pe ceafă, ca pe o căciulă. Cu chef de vorbă.

Aveam pe atunci 15 ani, își amintește T. M., *și ieșeam cu cele două capre la păscut. Una era a noastră, cealaltă a vecinului. Nu-mi era frică de război. Hitleriștii treceau pe lîngă mine în sus și în jos. Mă uitam după ei, dar eram cu ochii în patru la capre. Bătrînii ziceau că se apropie ceasul eliberării. Noaptea tunurile se auzeau mai bine. Ziua treceau avioane de-ale noastre. Într-o zi, mai spre dimineață, fiind cu caprele la păscut, am văzut două avioane — erau de-ale noastre. Zburau nestingherite spre Turda. După vreo oră le-am auzit din nou. Uitasem de ele. Se întorceau spre casele lor. Deodată, am auzit o bubuitură. Nu știu prea bine ce s-a întîmplat acolo sus, în ceruri... Am văzut cum din coada unuia țîșnește o dîră neagră de fum. M-am speriat rău de tot, căci avionul începuse să co-*

boare și să vină parcă spre caprele mele. Am rupt-o la fugă. N-am văzut cînd avionul a căzut, căci m-am ascuns într-o groapă...

FIȘA NR. 3

Gheorghe Bordea. 63 de ani. Cooperator. O față aspră, ovală, brăzdată de cute adînci. Ochii înfundați în adîncul orbitelor. Vorbește rar, stins, de parcă ar fi suferit de plămîni.

Era într-o zi de toamnă, povestește Gh. B. *Îmi aduc bine aminte, pentru că porumbul stătea pe cîmp neculeș din pricina războiului. Și era un porumb înalt, frumos, că ți se rupea inima cînd îl vedeai cum se prăpădește (...) Așa că în ziua aceea eram pe cîmp, camuflat în lanul de porumb. La vreo patru sute de metri de mine, nemții săpau tranșee. Se pregăteau să reziste, să respingă atacurile armatelor noastre (...) Da, am văzut cele două avioane românești. Le-am văzut și cînd s-au dus încolo, către Cluj, și cînd s-au înapoiat... Pot să jur că nu s-a tras asupra lor... Nemții săpau la tranșee, s-au camuflat, doar atît. Eu n-am auzit bubuitura. Poate că a fost... De ce să mint? Dacă n-am auzit-o, n-am auzit-o! Am văzut însă cum unul din avioane a luat foc. Să mă ierte Dumnezeu pentru ceea ce am gîndit atunci. Am gîndit ca țăranu' ăla înapoiat care nu vede mai departe de pogonul lui de pămînt. Doamne, m-am rugat, du-l mai departe de lanul de porumb, de mămăliga rumânului! Avionul a căzut într-o poiană, la vreo două sute de metri de mine. Am fugit într-acolo, dar n-am fost lăsat să mă apropii. Vreo zece nemți înconjuraseră locul acela unde avionul se mistuia (...) Am auzit că aviatorul român a izbutit să se salveze. Cum, nu știu. ...S-a salvat, dar a căzut în mîna dușmanului... Eu nu l-am văzut. Lumea spunea că l-ar fi dus în comuna R... unde se afla un comandament german.*

FIȘA NR. 3

Ion Ion, 74 de ani. Suferind. Abia se ține pe picioare. Cu părul complet alb. Vorbește rar, de parcă ar căuta cuvintele prin

cine știe ce ascunzători. Totuși are o minte lucidă, o memorie de ividiat.

Eu l-am văzut pe român, căci eram la cîmp, își amintește Ion Ion, *da' mai aproape de locul unde a căzut avionul (...) L-am văzut pe român, mai întîi cam la vreo 20 de metri de flăcări. Cum a ajuns acolo, nu știu... Sărise singur, il azvîrlise blestemăția aia de flăcări, uite nu știu. Zăcea aviatorul la pămînt, cu nasul în țărînă, nemișcat, de ziceai că-i mort. Da nu era. „Să mă duc la dînsul", am gîndit. Nemții însă mi-au luat-o înainte. S-au repezit la român, mi l-au luat și l-au cărat cît mai departe de flăcări. Abia atunci am văzut că omu' trăia. Fața-i era plină de sînge, hainele sau ce-o fi fost pe dînsu' fumegau... L-au urcat într-o mașină și l-au dus la C..., la comandament (...) „Cu avionul ce-a mai fost?" „Păi, a explodat... a ars... Mamă, mamă, ce mai ardea!*

FIȘA NR. 4

Ileana Bălan. 58 de ani. Văduvă. Înaltă, uscățivă. Își face mereu semnul crucii. E bănuitoare. Nu numai cu mine, ci și cu toți cei din jur. Nu-i place să povestească, să-și amintească:

Casa mea — pe atunci parcă o blăstămase Dumnezău — era păstă drum dă casa lui don' primar, unde ghermanu' acolo își rînduise comandamentul. De la fereastra casei vedeam tot ce se pătrecea păstă drum... și bune, și rele. Tătu vedeam (...) Am văzut, maică, cînd l-o coborît pe aviator din mașină. Doamne, că rău mai arăta! Plin de sînge... cu straiele rupte... Îl duceau să-i pună întrebări. Cine nu răspundea era împușcat. Eu așa știu... Se vede treaba că n-o vrut să răspundă. A doua zi, l-or scos cu alți doi militari români și i-or împușcat în păduricea de la marginea comunei. Ați mers pe acolo la mormînt? Al lor e... I-or îngropat la un loc... Acolo o pușcat-o și pe baba Pelaghia. După ce i-o pușcat pe militari, s-o dus Pelaghia să aprindă, creștinește, lumînări la căpătîiul morților. De un' să știe că n-avea voie? Or pușcat-o și pe ea. Da' neamurile or luat-o și-or îngropat-o în alt loc.

Ștefan Cercelan — 62 de ani. Înalt, vînos, cu o mustață bogată pe care o răsucește în sus, cu răbdare, ca pe vremea împăratului Franz Joseph... Vorbește mult, cu plăcere. Uită de unde a început. Fire veselă, de om care se ține de pozne.

Și uite așa, dom' le dragă, am ajuns și gropar, îmi relatează el printre altele. *Fără voia mea dom'le... Și ghinionu' a căzut nu numai pe capu' meu, ci și pe al lui Mitru Brădean — săracu'! O murit acum trei ani, Dumnezeu să-l ierte, ca o fost om cumsecade. Mă știam cu el (...) Pe mine și pe Mitru ne-o luat nemții din drum și ne-o dus să săpăm groapa celor trei români împușcați... Baba Pelaghia era și ea acolo. Biata de ea! N-a apucat să aprindă luminările și o împușcat-o în cap (...) Ne-o pus să săpăm... chiar acolo în poiană am săpat groapa... Eu cu Mitru i-am coborît în groapă și am aruncat pămînt peste ei (...) Da, unul era aviator. De unde știu? După uniformă. N-au avut acte. Nemții le-o luat. Că noi am vrut să le scriem numele pe cruce, da' nu ne-o lăsat... După asta, i-am spus lui Mitru că ar fi bine să fugim ca să nu ne împuște și pe noi. Că eram martori. Nu-i așa că ideea a fost bună?*

Desigur n-am dat spre publicare toate fișele rezultate din această călătorie de documentare. Aș dori însă să arăt că Ștefan Cercelan — „groparul" — a vrut să mă conducă la mormîntul celor trei prizonieri români, împușcați de inamic într-o zi de toamnă, pe pămîntul mănos al Transilvaniei. L-am refuzat.

Mi-a explicat cum pot să ajung în poiană și am simțit că-i pare rău că nu-l las să mă însoțească. Dar n-am avut încotro.

În aceeași zi, după-amiază, la ceasul cînd soarele prinsese să asfințească, am pornit-o agale spre păduricea din vecinătatea comunei. În drum, am cules cîteva flori de cîmp. Într-un tîrziu, o potecă mi-a ieșit în cale. Am urmat-o. Șerpuia leneșă printr-o pădurice de ulmi frumoși. Simțeam pogorînd din ceruri răcoarea toamnei. Liniștea depărtărilor mă copleșise. Fiecare pas mă apropia de mormîntul celor trei eroi. Tulburarea pusese stăpînire pe mine. Am zărit mai întîi poiana, apoi o cruce cu două brațe care parcă mă așteptau, pe urmă mormîntul. M-am apropiat și teama că mormîntul ar putea fi neîngrijit mi

s-a risipit. Se vedea că oamenii locului luaseră obiceiul să treacă pe aici și să presare flori. Le-am presărat și eu pe ale mele. După asta, am rămas smerit lîngă locul de veci al celor trei eroi necunoscuți. „Să fie oare unul din ei aviatorul Puiu Tudoran ?" m-am întrebat silabisind cuvintele de pe cruce : „Aici zac îngropați trei eroi necunoscuți" — octombrie 1944". Dacă Puiu Tudoran era îngropat acolo, atunci cine era „omul invizibil", cine era cel care l-a împins spre sinucidere pe Petre Rădulescu, care a grăbit moartea lui Ilie Cîșu ? Cine știe cine a fost împușcat în locul lui Tudoran ? Am stat mult timp așa, în nemișcare și incapabil să-mi răspund la întrebări. Fără să-mi fie limpede de ce, mă simțeam obosit, deprimat. Ancheta mea se încheia acolo, în dreptul unui mormînt și găseam faptul plin de sensuri — mă vîrîsem într-o treabă care depășea competența mea. Deodată, mi s-a făcut răcoare. Soarele asfințise. Peste pădurice pogorau umbrele înserării. Mă pregăteam să fac cale întoarsă cînd am auzit pași apropiindu-se. Am tresărit. M-am uitat peste umăr. Am văzut un bărbat de vreo patruzeci și cinci de ani venind spre mine. Ținea în mînă un buchet de flori. În clipa aceea, mi-a părut bine că cineva spărgea cu prezența sa liniștea ce se lăsase. Necunoscutul, îmbrăcat destul de simplu, s-a apropiat sfios, ca și cînd ar fi vrut să-și ceară scuze pentru faptul că mă tulbura. S-a aplecat și a pus buchetul pe mormînt, lîngă rădăcina crucii. Apoi, închizîndu-și ochii, a păstrat un minut de reculegere. În aceste clipe, i-am cercetat fața bronzată, bărbia energică, gura îndărătnică. A simțit că-l cercetez : a deschis ochii și m-a privit zîmbind.

— Sînteți de aici ? l-am întrebat.

— Nu chiar de aici, ci din Vlădioasa, un sat la zece kilometri de aici, mi-a răspuns necunoscutul pe un ton politicos. Sînt profesor de istorie... Și ori de cîte ori am treabă în S... îmi place să mă abat pe aici, pe la mormîntul celor trei eroi.

S-a recomandat. M-am recomandat. S-a luminat la față auzindu-mi numele. Mi-a mărturisit că, printre altele, mă știa ca pe un cercetător pasionat al ultimului război mondial.

— Știți, și eu am întreprins cîteva cercetări pe tema : „Pe urmele războiului antihitlerist" — a continuat el să-mi vorbească. Dacă vă interesează mormintele eroilor, pot să vă spun că tot în această pădurice, la vreo treizeci de metri, se mai găsește un mormînt... al unui aviator...

Mi-am stăpînit o tresărire lăuntrică. Totuşi, am exclamat :

— Al unui aviator ?

— Da. Cel puţin aşa scrie pe cruce. Vă pot conduce dacă vreţi...

M-am învoit. El a luat-o înainte. Eu după dînsul. Profesorul de istorie mergea puţin aplecat. Odată cu umbrele înserării, auzeam tot mai distinct şi ţipătul păsărilor de noapte. Înaintam în tăcere, de parcă ne-ar fi fost ruşine să vorbim. După cîtva timp, am pătruns într-un luminiş.

— Aici ? m-am interesat.

— Da, aici, a răspuns profesorul, răsucindu-se brusc spre mine. Am încremenit, căci în mîna însoţitorului am zărit un revolver cu ţeava îndreptată spre pieptul meu. Pe faţa-i pînă atunci sfioasă şi binevoitoare, răsărise expresia unei bucurii răutăcioase.

— Ce-i asta, domnule ? am bîiguit eu. Vă arde de glume ?

— V-am atras atenţia să nu vă apucaţi să dezgropaţi morţii, mi-a şuierat el printre dinţi. Nu m-aţi ascultat. Acum v-a sunat ceasul.

A rînjit. S-a jucat cu revolverul, apoi a îndreptat din nou arma spre mine. Ciudat ! Încremenisem, dar frică nu-mi era. Mi-am spus cu calm şi indiferenţă : În sfîrşit, „omul invizibil" a devenit „vizibil", ca şi cînd cuvintele astea ar fi fost în stare să mă scoată din încurcătură. Îl priveam în faţă şi mă străduiam să găsesc asemănări între bărbatul din faţa mea şi fotografia de acum douăzeci de ani a lui Puiu Tudoran... Nu, nu izbuteam : uitasem cu desăvîrşire cum arăta aviatorul din fotografia trimisă de Sorin Tudoran.

— N-o fac cu plăcere, a ţinut „omul invizibil" să-mi mărturisească, dar trebuie. Într-un fel, mă simt cu conştiinţa împăcată. V-am avertizat, nu-i aşa ? N-aţi vrut să mă ascultaţi.

— Puiu Tudoran, am exclamat eu, aveţi un fiu...

N-a vrut să mă audă. L-am văzut ridicînd cu încetineală braţul stîng şi, aducîndu-l în dreptul pieptului ca pe un parapet, şi-a aşezat braţul în care ţinea arma pe „parapet". A închis un ochi... Deodată, a răsunat o împuşcătură. Flacăra armei n-am văzut-o în faţă, ci undeva în stînga. Spre uluirea mea, arma din mîna „omului invizibil" a căzut aşa cum cade un măr dintr-un pom. A mai răsunat o împuşcătură. „Pro-

fesorul de istorie" a scos un țipăt. A dat să fugă, dar șchiopăta. Nu mai înțelegeam nimic... În clipa următoare, am văzut ieșind din pădurice trei bărbați... civili tustrei... Unul din ei, cu arma în mînă, venea spre mine, ceilalți doi s-au repezit după „omul invizibil". N-am fost în stare să mă clintesc. Doar cînd cel cu arma în mînă a ajuns la cîțiva metri, am scos un țipăt de bucurie :

— Lucian ! Căpitane !

Și acum, nu văd de ce n-aș spune adevărul pînă la capăt, de bucurie, mi-am pierdut cunoștința.

XVIII. Jur că n-o să mai fac

Burniţa. Bucureştiul se mohorîse. Se făcuse şi frig. În încăpere însă era cald şi bine. Căpitanul de securitate Lucian mă privea cu un aer ocrotitor. Eu, cufundat în fotoliu, mă simţeam încurcat. Nu ştiam de unde să încep, ce să spun, aşa că, în cele din urmă, mă mulţumii să rostesc cuvintele :

— Pot să-mi aprind o pipă ?

— Chiar şi două.

— N-o să-ţi răpesc prea mult din timpul tău preţios.

— E drăguţ din partea ta. Căpitanul se aşeză lîngă mine, într-un fotoliu, zîmbind ironic. Nu a lipsit mult ca să-ţi fumezi pipele în compania Sfîntului Petru şi nu a mea, adăugă el.

Mă înfiorai. Ori de cîte ori îmi aminteam de revolverul îatins spre pieptul meu, mă înfioram.

— Cum de-ai picat aşa din senin ? Te pomeneşti că ţi-am încurcat socotelile ?

Zîmbetul ironic de pe chip nu i se stinsese.

— Ţi-aş răspunde, dar mai întîi s-ar cuveni ca tu să-mi explici cum ai ajuns să te bagi într-o afacere care era de două ori să te coste viaţa ?

— Cum de două ori ? !

— O dată, în parcul „23 August". Te-a salvat, fără însă să ştie că te salvează, un ofiţer de miliţie. A doua oară era cît p-aci să se întîmple acolo, în pădurice, şi ştii cine te-a salvat.

Un timp, am tras cu disperare din pipă, apoi, prinzînd parcă mai multă îndrăzneală, am început să-i povestesc despre scrisoarea lui Sorin Tudoran, despre enigma aviatorului dat dispărut fără urmă în timpul războiului antihitlerist. Într-un cuvînt, i-am povestit totul cu lux de amănunte.

— După cum văd, ai trecut de la aventura imaginară și descrisă pe hîrtie, la aventura reală și trăită nemijlocit. Bravo ! Se vede treaba că te cam plictisești. De ce nu m-ai anunțat și pe mine atunci cînd ți-ai dat seama că se îngroașă gluma ? mă luă Lucian la rost.

— Am vrut... Zău am vrut. Mi-am zis că ar fi mai bine să adun la dosar cît mai multe elemente și pe urmă... Nu de alta, dar voiam să-ți predau un dosar cît mai complet.

— Și ce să fac cu el ?... Nu cumva să scriu un roman ? Văd că pledezi pentru inversarea rolurilor. Acum, lăsînd gluma la o parte, sînt împuternicit să-ți comunic că te-ai aventurat nepermis de mult și era cît p-aci să ne încurci și nouă ițele.

Văzîndu-mă că roșesc pînă în vîrful urechilor, Lucian îmi zîmbi iarăși și mă întrebă :

— Vrei să știi cum am ajuns să te salvăm de la moarte ?

Detectivul din mine se zvîrcoli. Spusei :

— Bănuiesc.

— Nu zău ? ! se minună ofițerul. Carevasăzică, bănuiești. Bineee ! Se ridică brusc în picioare și, după ce se plimbă de cîteva ori prin birou, mă îndemnă : Atunci hai, vorbește, te ascult ! Mă interesează modul tău de judecată... deducțiile. sugestiile tale...

M-am înfundat mai bine în fotoliu și, urmărind destrămarea leneșă a norilor de fum, am început :

— De mai multă vreme, erați cu ochii pe un agent al unei puteri străine... pe un spion. Îl urmăreați pas cu pas. Într-una din zile, agentul v-a condus la ușa casei mele. Ați observat că se interesează de mine, dar n-ați știut de ce... Aveați, pesemne, motive să-l lăsați să mai zburde în libertate. Vorbeam cu un ton profesional și încercam să surprind pe chipul prietenului meu vreo reacție, dar fără succes. Acest spion, am continuat eu încîntat de propria-mi logică, cu porecla „omul invizibil", nu este altcineva decît Puiu Tudoran, tatăl lui Sorin Tudoran, cel care m-a rugat să inițiez o anchetă... literară.

Terminasem. Așteptam aplauzele. Întîrziau. Lucian se reașeză în fotoliul de lîngă mine.

— Ai presărat flori pe mormîntul din poiană. Ce crezi despre acel mormînt ?

— Acolo, după umila mea părere, sînt îngropați trei ofițeri români... trei eroi necunoscuți, printre ei însă nu se numără și Puiu Tudoran.

— Interesant ! apreciе căpitanul Lucian. De ce ?

— Pentru că Abwehrul i-a pregătit o „legendă" care, după război, i-a asigurat celui „dispărut fără urmă" o nouă identitate, o existență bine camuflată.

Mă simțeam mîndru de propriile-mi deducții și așteptam ca, dintr-o clipă în alta, căpitanul de securitate Lucian să mă laude. El însă se ridică îngîndurat, mai făcu cîțiva pași prin birou, apoi se opri în dreptul meu și mă scrutură cu luare-aminte.

— Bine, dar Abwehrul a murit o dată cu Germania hitleristă.

— Agentul a fost preluat... de un alt serviciu.

— Stimate prietene, dă-mi voie să te felicit. Făcu o pauză să vadă dacă mă umflu în pene. Da, mă umflasem, căci eram foarte mîndru de mine. Te felicit, repetă căpitanul urarea, dar nu pentru deducțiile înfățișate, ci pentru fantezia ta bogată...

— Cuuum ? Numai pentru atît ? ! sării eu dezumflîndu-mă dintr-o dată.

Împingîndu-mă prietenește îndărăt în fotoliu, Lucian încercă să mă tempereze :

— Ce, e puțin lucru să ai imaginație ?

— Bine, dar eu am...

— Să lăsăm asta... Doar n-ai vrea acum să schimbi anumite raporturi statornicite prin practica socială, prin legislația statului. După tine, ar veni cam așa... Pe ofițerii de miliție și securitate să-i felicităm pentru imaginație, iar pe scriitorii de literatură polițistă și de spionaj, pentru perspicacitatea și curajul lor în lupta împotriva dușmanului din umbră.

— Nu înțeleg unde vrei să ajungi, murmurai dezolat.

— O să înțelegi imediat. E ceva adevărat în tot ce ai declarat tu... că noi eram cu ochii pe un spion, că-l filam de mai multă vreme și că prin el am ajuns la ușa casei tale.

Însă după asta, te desprinzi de solul realității și începi să dai frîu fanteziei...

— Să mă bată Dumnezeu dacă mai pricep ceva !

— Deci tu susții că Puiu Tudoran trăiește, că a devenit agent al Abwehrului, și așa mai departe...

— Da, afirmai cu încăpățînare.

L-am văzut atunci pe Lucian umblînd la dictafon. Imediat, în încăpere a răsunat un glas bărbătesc. „Vă ascult, tovarășe căpitan." „Introdu-l pe arestat !" ordonă Lucian măsurîndu-mă lung cu ochii săi ageri și pătrunzători. Mă avertiza astfel că discuția noastră intra de acum în sfera datelor concrete.

— Pentru că tu ești cel care *face* parte din dosarul în cauză și *nu noi din dosarul tău*, tovarășul colonel Panait mi-a ordonat să te pun în temă... ca să-ți satisfacem curiozitatea profesională. Și dacă vrei, ceva mai încolo, după proces, poți să scrii o carte...

După cîteva minute, ușa biroului se deschise pentru a fi introdus arestatul. Șchiopăta. La patru pași de mine se găsea „profesorul de istorie", „omul invizibil", cel decis să scape de mine, să mă trimită pe lumea cealaltă. Lucian îi arătă scaunul din colțul încăperii și-i făcu semn să se așeze. Îl ascultă. Se așeză și rămase cu ochii în jos.

— Numele și prenumele ! i se adresă Lucian pe un ton firesc. Cel inițial... de la părinți...

— Huțan Aurelian, răspunse arestatul fără să-și înalțe privirile.

Zvîcnii din fotoliu. Cum să nu zvîcnesc ? Numele nu-mi era necunoscut. În decursul investigațiilor mele mă lovisem de cîteva ori de acest nume... de numele pilotului cu care Puiu Tudoran a zburat în celulă, executînd ultima misiune de luptă. „Jurnalul de operații" al regimentului, Eugen Galbă mă asiguraseră că Aurelian Huțan a murit ca un erou, că au fost găsite pînă și rămășițele avionului. Și iată-l acum în fața mea, reînviat.

Lucian îmi făcu un semn să stau cuminte în fotoliu și să trag din pipă.

— Pe dumnealui îl cunoști ? Lucian arătă spre mine.

— Da.

— De ce ai vrut să-l lichidezi ?

— S-a apucat să dezgroape morții... Mă simțeam în mare primejdie. Nu mă îndoiam nici o clipă că cercetările dumnealui vor ajunge cu timpul și la mine. L-am avertizat, l-am intimidat, l-am amenințat...

De parcă ar fi ghicit întrebarea ce-mi stătea pe buze. Lucian i se adresă :

— De unde ai știut că scriitorului i s-a cerut să deschidă o anchetă socială în legătură cu dispariția fără urmă a pilotului Puiu Tudoran ?

— De la Marga Tudoran, văduva lui Puiu... Ea a aflat de la viitoarea sa noră că fiul ei a adresat scriitorului rugămintea de a deschide o anchetă.

— Ce legături existau între dumneata și văduva lui Puiu Tudoran ?

— Am răspuns o dată la toate întrebările astea, izbucni stăpînit Huțan, și pentru un moment își înălță ochii îndreptîndu-i spre mine.

— Nu-i nimic, o să te mai întrebăm ori de cîte ori o să credem de cuviință, iar dumneata o să fii drăguț și o să ne răspunzi tot de atîtea ori.

— I-am expediat în 1947 o scrisoare că vreau s-o văd. Ne-am întîlnit și i-am relatat „odiseea" lui Tudoran, de ce se făcuse „vinovat", de ce era „acuzat", ce l-ar fi așteptat dacă n-ar fi „dispărut fără urmă". Ea a crezut în tot ceea ce i-am debitat. De atunci, o mai deranjam din cînd în cînd fie cu o ilustrată, fie cu un telefon s-o întreb „Ce mai faci ?"... În ultima vreme, cunoștea una din adresele mele...

Povestea cu un aer indiferent, plictisit, se simțea că aceleași fapte le-a mai relatat în cîteva rînduri. Ascultîndu-l, mi-am amintit de cele povestite de Mihai Cășu, de acel ofițer de aviație care, după ce lansase aprecierea „Tudoran e un nemernic... un laș... un trădător", evadase. Aș fi vrut să-l întreb : „Tu ești ăla care... ?" M-am stăpînit însă, altfel, sînt sigur, Lucian s-ar fi supărat.

De la biroul său, căpitanul conducea ancheta, doar pentru informarea mea.

— Unde te găseai în dimineața zilei de 24 august 1944 ?

— La sediul comandamentului lui Gerstenberg, de la Otopeni.

— Te aflai acolo întîmplător sau pentru că ţi-ai călcat jurămîntul ? Fii bun şi precizează...

— Eram membru al mişcării legionare şi n-am fost de acord cu actul de întoarcere a armelor. Încă în noaptea de 23 spre 24, am fugit de la Pipera în tabăra inamicului.

— Cum a fost cu Puiu Tudoran ?

— Eu l-am luat în primire, mărturisi arestatul în continuare. Nu ne cunoşteam. L-am condus la comandamentul german, în faţa lui Gerstenberg, iar acolo, i-am propus să treacă de partea armatei hitleriste, explicîndu-i că Bucureştiul e ca şi pierdut. N-a respins propunerea, dar a cerut un timp de gîndire. I s-a acordat. A izbutit însă să fugă... Cum, în ce fel, nu ştiu. Cred că s-a folosit de un atac dat prin surprindere de către paraşutiştii români. Nu ştiu încotro a fugit.

Ascultam cu sufletul la gură ; îmi stăteau pe limbă tot felul de întrebări, însă nu-mi era permis să mă amestec fără îngăduinţa căpitanului Lucian.

— Cînd ai devenit agent al Abwehrului ? Hai, hai, repetă, că dumnealui trebuie să-şi încheie „ancheta".

— În noiembrie 1940.

— Bine, asta pe linie militară, dar pe linie politică...

— Ca legionar, lucram pe linie politică pentru S.D.

— Ce s-a întîmplat cu dumneata după fuga lui Tudoran ?

— S-a considerat că trebuie să mă reîntorc în unitate, să-mi continui normal activitatea în cadrul noii conjuncturi. S-a mai considerat că întîlnirea mea cu Tudoran nu-mi poate primejdui misiunea. Am „evadat" şi eu...

— După război, ai trecut în slujba altor servicii de spionaj ?

— Da. Am fost predat.

— Cînd te-ai întors în ţară ?

— În 1946, ca fost prizonier de război.

— Cînd l-ai reîntîlnit pe Puiu Tudoran ?

— În septembrie 1944, în cadrul escadrilei 69. Primisem din partea Abwehrului misiunea de a mă înapoia la bază şi de a continua să transmit informaţii. Ceea ce am şi făcut.

— Cum a fost revederea cu Puiu Tudoran ?

— Îngrozitoare. Nu ştiu de ce, îmi închipuisem că n-o să-l mai întîlnesc niciodată. L-am rugat să uite tot ce s-a întîmplat, că din parte-mi n-a fost decît un moment

de rătăcire. N-a vrut să mă asculte. A invocat jurămîntul militar față de țară, onoarea de ofițer și mi-a cerut să ies singur la raport și să relatez comandantului tot ce săvîrșisem. Mi-a dat și un termen de cinci zile să mă prezint, după care, dacă n-aș fi făcut-o, s-ar fi prezentat singur. Am raportat rezidentului meu situația... voiam să fug. Nu mi-a permis. Mi-a ordonat să iau legătură cu maiorul Rădulescu Petre și să-i solicit sprijinul. Așa am aflat că șeful Biroului 2 al regimentului nostru era agent dublu. Am procedat întocmai. Maiorul m-a ascultat, mi-a spus să nu fiu alarmat. Puiu Tudoran, și așa și așa, urma să compară în fața unui juriu de onoare...

— Explică și de ce, îi ceru căpitanul Lucian.

— În atmosfera confuză de atunci nu se lămurise încă cum a fost posibil ca Puiu Tudoran, trimis după soldă, să aterizeze la Otopeni, cînd Pipera nu trecuse nici o clipă în mîna nemților... Am mai avut și eu grijă să lansez în unitate tot felul de zvonuri. Maiorul Rădulescu se pregătea să speculeze o greșeală a lui Tudoran care nu raportase la vreme, din dorința firească de a nu-și complica existența, întrevederea cu Gerstenberg, propunerea ce i s-a făcut față de mine... faptul că eu mă arătasem, într-un fel, gata să trec de partea inamicului.

— Bine ! Tudoran ți-a acordat un termen de cinci zile. Cum ai procedat după expirarea termenului ?

— I-am mai cerut o îngăduință de trei zile. Mi-a acordat-o. Nu știa ceea ce eu știam de la maiorul Rădulescu, că în cea de-a patra zi, Tudoran urma să compară în fața juriului de onoare, unde șeful Biroului 2 trebuia, printre altele, să prezinte cîteva documente destinate să ateste abaterile celui în cauză. Eu însă îmi pusesem în gînd să-l lichidez...

Arestatul făcu o pauză, trase adînc în piept o gură de aer. Pe frunte i se iviră broboane de sudoare. Povesti mai departe cu o voce sugrumată :

— Eu l-am doborît pe Puiu Tudoran... Într-una din zile mi s-a ivit ocazia. Ne întorceam din misiune numai noi doi.

— Atunci tot dumneata i-ai furat și „jurnalul", am sărit eu ca ars. Lucian însă mă temperă imediat ; îmi făcu semn să stau cuminte „în banca mea".

— Da, eu l-am furat, recunoscu arestatul, ținîndu-și într-una bărbia în piept.

— De ce ? întrebă Lucian.

— Am descoperit că Tudoran ținea un „jurnal". L-am răsfoit. Se apucase să-și noteze tot ceea ce s-a petrecut la Otopeni. Dar absolut tot. Pe mine m-a descris ca pe un trădător și ca pe un laș. Mi-am dat seama ce urmărea. Asta mi-a întărit convingerea că trebuia să-l lichidez. Am furat caietul după ce m-am înapoiat la bază. L-am rupt și l-am pus pe foc. Apoi cînd s-a ivit prilejul, am dezertat și am aterizat în zona controlată de germani. Pentru a induce în eroare contrainformația noastră, am simulat o prăbușire. În felul acesta, am fost dat dispărut fără urmă, ceea ce putea să însemne fie mort, fie căzut prizonier... După asta...

— Să trecem peste activitatea dumitale de spion, îi ceru Lucian. Pe tovarășul scriitor nu-l interesează decît capitolul Puiu Tudoran. Cînd ți-ai dat seama că gluma se îngroașă ?

— Cînd investigațiile au ajuns la Florin Racoviceanu. De la el la Ilie Câșu nu mai era decît un pas. Simțeam cercul strîngîndu-se în jurul meu. Eram atît de obsedat de investigațiile domnului scriitor, încît am uitat că exista și un serviciu de securitate a statului, în a cărui plasă aș fi putut oricînd să cad, ceea ce de altfel s-a și întîmplat. La început, i-am telefonat scriitorului cu scopul de a-l intimida, de a-i abate atenția, chiar de a-l „scoate din circulație". Știam că risc, căci intrasem într-un joc fatal.

— Te referi la întîlnirea ce i-ai dat-o scriitorului după miezul nopții în parcul „23 august" ?

— Știind cît de înspăimîntată era văduva lui Tudoran la gîndul că ancheta cerută de fiul ei s-ar putea întoarce împotriva intereselor familiei, am ațîțat-o cerîndu-i să facă presiuni în vederea sistării anchetei. Ea a făcut tot ce i-a stat în puteri. Dumnealui însă, deși a dat familiei toate asigurările că va sista investigațiile, nu s-a ținut de cuvînt.

— Dumneata i-ai telefonat de la Ploiești, îndrăznii eu.

— Da. Mă aflam acolo în căutarea lui Ilie Câșu...

— De ce l-ai suprimat pe Ilie Câșu ?

— Nu, nu l-am suprimat. Pe degeaba încercați să-mi băgați pe gît acuzația asta. Am declarat-o și o declar, nu l-am suprimat. Era în intenția mea, dar nu era cazul.

— Cum s-a desfășurat întîlnirea ?

— În dimineața zilei respective, i-am telefonat, nu i-am spus cine sînt, dar i-am dat de înțeles că sînt de la Securitate

și că am să-i fac o destăinuire în legătură cu comportarea fiului său. N-a vrut să vină la Snagov. Am insistat arătîndu-i că din anumite motive întîlnirea a fost fixată la Snagov și nu în altă parte. În cele din urmă a acceptat invitația. Eram curios să văd dacă o să mă recunoască... Doar am stat cu el închis vreo șase ceasuri... Mi s-a părut că m-a recunoscut, deși nu a arătat...

— Ce ați discutat ?

Vrînd să mă conving că nu m-a recunoscut, am schimbat motivarea întîlnirii. I-am spus : „Nu pentru fiul dumitale te-am chemat aici, ci pentru cele petrecute în dimineața zilei de 24 august 1944 pe aerodromul Otopeni". Desigur, a fost uluit. Atît de uluit, încît nici de legitimat nu m-a legitimat. Mi-a povestit tot ce a trăit în dimineața respectivă. Nu uitase nimic. Nici numele meu... Pe mine însă nu m-a recunoscut.

— Totuși, l-ai suprimat !

— Nu, nu mint, se apără arestatul cu stăpînire de sine.

— În cele din urmă te-a cuprins spaima. Dacă totuși te-a recunoscut ?... Dacă se preface ?

— Nu știa nimic rău despre mine... Doar numele mi-l știa.

— Nu e chiar așa. Scriitorul ar fi aflat din gura lui Cîșu de un oarecare Huțan, și în ce raporturi te-ai pomenit cu Tudoran în dimineața zilei de 24 august 1944. Nu excludeai nici posibilitatea ca autorul să ia un contact direct cu doamna Tudoran, să audă că trăiești. Te-a cuprins spaima. I-ai dat o țigară ?

— Nu i-am dat nici o țigară !

Căpitanul scoase dintr-un sertar o cutioară metalică cu patru mucuri de țigări... Luă unul din ele cu un ac de gămălie, îl înălță deasupra biroului ca pe un fluturaș neobișnuit și zise :

— I-ai dat o țigară cu o puternică concentrare de nicotină și care, unui fumător viciat cum a fost Câșu, îi putea produce o intoxicație tabagică mortală.

— De ce-mi puneți în cîrcă fapte pe care nu le-am săvîrșit ? rosti arestatul cu un aer dojenitor.

— Domnule Huțan, nu ne jucăm cu cuvintele. Deschise din nou sertarul și scoase de acolo un pachet de țigări. Iată și proba vinovăției. Pachetul acesta de „Carpați", ridicat în timpul percheziției de la domiciliul dumitale, mai ascunde încă trei țigări cu aceeași concentrație otrăvitoare, depistată și în acest muc de țigară...

— I-am întins o țigară, recunoscu arestatul, a fumat-o, așa am scăpat de el.

N-am mai putut să suport prezența acestui asasin și trădător de patrie. Simțeam că mă sufoc. Îi făcui căpitanului Lucian un semn discret să-l scoată din cabinet. Mă înțelese. Arestatul ieși. Am rămas din nou singuri, într-o tăcere adîncă. Mă frămînta un gînd. În cele din urmă, îmi luai inima-n dinți și spusei :

— Nu înțeleg ceva... Sînt chiar intrigat...

Lucian îmi veni în ajutor.

— Te rog...

— Nu înțeleg rolul fostului maior Rădulescu Petre, rostul ultimei lui scrisori adresată fiicei sale...

Căpitanul izbucni într-un rîs care trăda și un strop de ironie :

— Ia vezi, poate ai de gînd să deschizi o nouă anchetă ! Văzîndu-mă bosumflat, urmă : Cu locotenent-colonelul Rădulescu e o chestiune mai complicată. Deocamdată, nu pot să-ți dezvălui decît trei aspecte legate între ele. Într-adevăr, Rădulescu Petre a fost agent dublu, însă din ordinul organelor române. În acest sens, el a adus servicii importante statului nostru... Huțan a apelat la sprijinul fostului maior Rădulescu Petre. În felul acesta, șeful Biroului 2 al regimentului a fost pus într-o situație dificilă. Să ocrotească un trădător și să acuze un nevinovat. Partea germană punea astfel încă o dată la încercare credința acestui agent dublu. De aceea, Petre Rădulescu, pe atunci maior, pregătind ședința juriului de onoare, s-a lansat fără nici o plăcere în „pregătirea“ unor acte de acuzare a lui Tudoran. Astăzi... știm din arhive că Petre Rădulescu i-a luat în taină lui Puiu Tudoran trei declarații... A suferit crunt de pe urma acestei înscenări al cărei regizor devenise în afara voinței sale. Și ultimul aspect : revenind în țară, Huțan l-a șantajat, l-a chinuit dîndu-se drept Tudoran. Atîta pot să-ți spun deocamdată...

— În ce m-am vîrît ! mă lamentai eu. Te rog să transmiți tovarășului colonel Panait scuzele mele. Vă asigur că n-o să se mai întîmple.

— La despărțire, s-ar cuveni să-ți spun și o vorbă bună. Datorită ție și investigațiilor tale a ieșit la iveală și cazul Tudoran. Noi îl urmăream pe Huțan pentru activitate de spionaj în favoarea unei puteri străine. Deodată, l-am văzut de-

viind de la traiectorie și bătînd la ușa casei tale. N-am prea priceput ce se întîmplă și de ce Huțan se ținea de tine. Asta ți-a fost de fapt și norocul. El după tine, noi după el...

Am surîs amar. Îmi stăruiau încă în minte mărturiile asasinului lui Tudoran. Mi-am aprins o pipă.

— Pot să-i scriu doctorului Sorin Tudoran ? Dacă da, ce anume să-i scriu ? am cerut eu sfatul lui Lucian.

— De ce nu ? Scrie-i că tatăl său, locotenentul de aviație Puiu Tudoran a căzut la datorie ca un brav ofițer al armatei române. ...că poate să fie mîndru de el, că ai găsit și locul unde e îngropat. Și zău, cred că ar fi bine ca într-un viitor apropiat să scrii și o povestire pe care n-ar fi rău s-o intitulezi „Dispărut fără urmă".

Am dat aprobator din cap, dar gîndurile mele, în clipele acelea, erau la Sorin Tudoran și la scrisoarea ce urma să i-o scriu.

Cuprins

Redactor : căpitan ION ARAMĂ
Tehnoredactor : GH. CUCOŞ

Bun de tipar 16.07.1973. Apărut 1973. Tiraj 89 290 exemplare. Hîrtie ziar sul de 50 g/m². Format 540×840/16. Coli tipar 9,5 B 681.

Tiparul executat sub comanda nr. 30 431 la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1. Bucureşti, Republica Socialistă România

ÎN COLECȚIA „SFINX"

AU APĂRUT

Ștefan Berciu :
JOS MASCA, DOMNULE DIB !

*

Leonida Neamțu :
TEROARE PENTRU COLONEL

*

Radu Nor :
REÎNTOARCEREA „PĂIANJENULUI"

*

Sever Noran :
SFÎRȘITUL „MARELUI PREOT"

*

Rodica Ojog-Brașoveanu :
SPIONAJ LA MĂNĂSTIRE

*

Radu Nor :
TRIDENTUL DE AUR

*

Nicolae Tăutu :
SECRETUL DOCUMENTULUI „X"

*

Ștefan Berciu :
INSULA SPIONILOR

Leonida Neamțu :
ACOPERIȘ CU DEMONI

*

Ion Bodunescu
și Ion Rusu-Sirianu :
DESGIFRAREA UNEI ISTORII NECUNOSCUTE

*

Dumitru Gherguț
și
Emil Georgescu :
PLANUL „FURTUNA"

VOR MAI APĂREA:

Corneliu Buzinschi :
NUANȚA ALBASTRĂ A CĂDERII

*

Ion Căpeț :
FULGERUL NEGRU

*

Sever Noran :
GREȘEALA FATALĂ

*

Stelian Sîrbu :
EU AM UCIS MOARTEA

*

Rodica Ojog-Brașoveanu :
PLAN DIABOLIC

Lei 4,75

EDITURA
MILITARĂ